

MİMAR SİNAN

4. İn Muh, Büyük Üstad Mesajı Can ARPAÇ
11. Message of the M.W. Grand Master Can ARPAÇ
17. Nafiz Ekemen Ahmet AKKAN
21. Halit İ. Arpaç Ahmet AKKAN
23. Maşonlukta Kutsal Kitaplar Tamer AYAN
42. İki Başlı Kartal Simgesinin
Bazı Kültürlerde Kullanılması Taner VİDİNLÜĞİL
51. Tampliye Şövalyeleri ve
Charta Transmissionis Celil LAYIKTEZ
59. Maşonluk Araştırmalarında Metodolojik Kaygı ve
Disiplinlerarası Yaklaşım Fuat GÖKSEL
64. Maşonlukta Yardımseverlik Raşid TEMEL
67. Birseyden Maşonluğa Evrim Enis Nihat ECER
73. Dil, Belâğat ve Susmak Güngör ÖCAL
79. Polychroniçon Kapatıl ÇERMAN
87. Localardan Haberler Mimar SİNAN
88. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

Kapak Kompozisyonu : ŐİNASI BARUTŐU
Y E N İ L İ K B A S İ M E V İ
Tel. 243 55 72 -245 32 48 ☆ İSTANBUL - 1994

MİMAR SİNAN

**Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
tarihî, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.**

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına
İmtiyaz sahibi : Cavit YENİCİOĞLU

Yazı İşlerini fiilen idare eden : Reşad UMUR

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.
ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR. PARA İLE SATILMAZ

SAYI : 93 Nuruşiya Sokağı 25, 80050 - Beyoğlu

Tel : 249 24 51 EYLÜL 1994

4. En Muh. Büyük Üstad Mesajı Can ARPAÇ
11. Message of the M.W. Grand Master Can ARPAÇ
17. Nafiz Ekemen Ahmet AKKAN
21. Halit İ. Arpaç Ahmet AKKAN
23. Masonlukta Kutsal Kitaplar Tamer AYAN
42. İki Başlı Kartal Simgesinin
Bazı Kültürlerde Kullanılması Taner VİDİNLİGİL
51. Tampliye Şövalyeleri ve
Charta Transmissionis Celil LAYIKTEZ
59. Masonluk Araştırmalarında Metodolojik Kaygı ve
Disiplinlerarası Yaklaşım Fuat GÖKSEL
64. Masonlukta Yardımseverlik Raşid TEMEL
67. Bireyden Masonluğa Evrim Enis Nihat ECER
73. Dil, Belagat ve Susmak Güngör ÖCAL
79. Polychronicon Koparal ÇERMAN
87. Localardan Haberler Mimar SİNAN
88. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN

EN MUH.-. BÜYÜK ÜSTAD MESAJI

Sevgili Kardeşlerim,

Masonluğun en güzel yanlarından biri, iyiye ve güzele dönük her türlü akılcı girişimin, karşılaşılan zorluklar ne olursa olsun, bir gün mutlaka başarı ile noktalanacağıdır. Bu başarının sırrı, Masonluğa gerçekten gönül verenlerin hamtaşlarını yontarak "BEN" değil "BİZ" diyebilecek bir olgunluğa erişmelerinde ve başlatılan işe sahip çıkmalarında saklıdır.

Bu sahiplenme öylesine içten olur ki; fikir kimindi? İlk adımı kim attı? son tuğlayı kim koydu? soruları daima ikinci planda kalır. Çekilen sıkıntılar duyulan üzüntüler unutulur ve sonunda kalır. Çekilen sıkıntılar duyulan üzüntüler unutulur ve sonunda ortak çalışmayla elde edilen başarının mutluluğu Kardeşçe paylaşılarak, sevgi potamızda içimizin ateşi yeni girişimler için tazelenir. En yakın geçmişimizden iki ör-

nek olarak; 18 Nisan 1993 de temel taşını beraberce yerleştirdiğimiz YAKACIK Lokalimizin (diğer bir deyişle İstanbul Vadimizdeki ilk semt mabedimizin) Yakacık Locamızın koordinatörlüğünde bir buçuk yıllık yoğun bir çalışmayla Kardeşlerimizin ve insanlığın hizmetine girişini ve Nuruziya sokağındaki eski otel binasının çok kısa sürede elden geçirilip sosyal aktivitelerimiz için devreye girişini gösterebiliriz.

Öncelikle, her iki yerin satın alındıkları günden bugünkü halerine gelinceye kadar emeği ve katkısı olan Kardeşlerimizden sonsuz doğu ya göçenleri rahmet ve şükranla anar; aramızda bulunanları en içten Kardeş Sevgilerimle kucaklarım.

Değerli Kardeşlerim yeri gelmişken Semt Lokalleri ve diğer Lokallerimiz konusuna biraz daha değinmek istiyorum. Bildiğiniz gibi kurulan her yeni Loca gerçeği arayan insanlar için kör karanlıktan ve batıdan çıkış yolunu aydınlatan bir ışık kaynağıdır. Ama Loca Kardeşlerimizin Masonik çalışmalarını yaptıkları Mabetlerin sayısı; Masonluğun gelişmesi ve Kardeş sayımızın artışı karşısında yetersiz kalmaktadır. Buna rağmen köklerine, tarihlerine ve geleneklerine içtenlikle bağlı olan Masonlar, ilk lokallerinde ve mabetlerinde çalışabilmek için en ufak boşlukları değerlendirmeye, çalışma günlerinden fedakarlığa baş vurmuşlar ama sonunda Semt Lokalleri açmaktan başka çare bulamamışlardır.

Ne var ki, Masonluğun tanınması ve yayılması için çok yararlı ve gerekli olan Semt Lokalleri başlangıçta üç açıdan Kardeşlerimizi düşündürmektedir. Bunlardan birincisi duygusaldır. Anılarımız olan bir ortamda çıkmak, ortak alışkanlığından vazgeçmek insanlara zor gelmektedir. İkincisi ana binalarda, aynı günde bir çok Loca çalıştığı için, Lokale gelen Kardeşlerimiz, Kendi Localarından olmayan Kardeşlerini de görmek olanağını bulabilmektedirler.

Üçüncü konu parasaldır. Semt Lokalinde tek Locayla başlayan çalışma; ayda iki toplantı için binanın ısıtılması personeli ve diğer hizmetleri açısından ekonomik olmamaktadır. Nitekim Karşıyaka'da İzmirli Kardeşlerimizin çaba ve katkılarıyla yapılan ilk semt Lokalimiz sözünü ettiğim sorunlarla karşı karşıyadır. Ama Masonluğa gönül veren bizler, olaylara geniş açıdan bakmakla ve daha güzel yarınlar için sıkıntıları göğüslemekle yükümlüüz. Bu nedenle akılcı bir programla, bir taraftan büyük şehirlerdeki ana binalarımıza Semt Lokal-leri ilavesiyle Kardeşlerimizin ulaşım sorunlarına çözüm getirmek; bir taraftan da ülkemizin diğer yörelerinde Masonluk ışığını arayanların kapısını çalabilecekleri yeni mabetleri açmakla yükümlüüz. Bu bitimsiz çabamızı çatları altında Türk Mason tarihini saklayan ana binalarımızın gençleştirilmesine, genişletilmesine ve güzelleştirilmesine engel olmamalıdır. Bu bitimsiz çabamız kendi iç dünyamızda kurmaya çalıştığımız insanlık mabedinin yapımına ve aynamıza baktığımız zaman ideal insana ne kadar yaklaştığımızı görmemize engel olmamalıdır. Bu bitimsiz çabamız ülkemizin ve insanımızın yararına dönük katkılarımıza da engel olmamalı.

Kısacası Kardeşlerim daima zorun zorunu yenmek, güzelini daha güzelini yapmak durumundayız. O halde bu düşüncelerin ışığı altında Lokal-lerimizin şu anda içinde buldukları durumu bazı görüşlerimle birlikte ele almak istiyorum.

İstanbul'daki ana binamızı elimizdeki imar durumunu en iyi şekilde değerlendirilmeye çalışılarak, Kardeşlerimizi olanaklar ölçüsünde rahatsız etmeden genişletmeye çalışıyoruz. Eski Otel binasını sosyal faaliyetler, misafirhane ve yemek salonları için kullanmak üzere hizmete açmamız ana binamızın A ve B Mabetleri yanındaki yemek Salonunu mabet yapmamıza olanak sağladı. Ne var ki büyük projemiz hem parasal açıdan hem de yapım sırasında karşı-

laşacağımız zorluklar açısından en sıkıntılı çalışmamız olacaktır. Localarımızın ve Kardeşlerimizin, geçen yıl atımızın hizmete açılması, büyük yemek salonumuzun dekarasyonu, bina girişlerimizin düzenlenmesi, pianomuzun alımı, Yakacak projemizin gerçekleşmesi, sırasında gönüllü olarak yaptıkları yardımları, sosyal binamızın dekorasyonu sırasında da esirgemeyeceklerine inanıyorum. Bu arada Yakacak Semt Lokalimizin hizmete girmesiyle birlikte bir gurup kardeşimizin bu yeni Lokalizde çalışmak üzere ikinci bir Loca kurmakta olduklarını haber aldığım için mutluyum.

Yıllardır masonik toplantılar için ayda iki kez İzmit'ten İstanbul'a gelip dönen Kardeşlerimiz de Yakacıkta çalışmak üzere bir Loca kurabilirse; hem gelecekte İzmit'te açılacak bir Locanın temel taşını koymuş, hem Yakacak Lokalimize el vermiş olurlar. Gayesi Kadıköy'de bir semt Lokali açmak olan Doğu Muhterem Locamız da, kuruluşunun birinci yılında ye sayısı açısından Yeni bir Locanın kuruluşunu gerçekleştirecek hale geldi. Bu başarılarını devam ettirmek, desteklemek ve sağlıklı bir sonuca vardtırmak için işi veya evi Kadıköy yakasında olan stat derecesindeki Kardeşlerimizin Doğu Muhterem Locasına katılmaları çok yararlı olacaktır. Bu arada, Kadıköy Yakasına geçişin ilk adımı olarak Doğu Muhterem Locası Kardeşemizin bir süre için çalışmalarını Yakacık'ta yapmalarının, çok Masonik ve akılcı bir girişim olacağı grşndeğim.

Ankara'ya gelince geçen sene Lokal binamız içerisinde yapılan değişikliklerle yeni bir mabet kazanılmış, konuklarımızın da katıldığı kültürel toplantılar düzenlediğimiz alt salonumuz Localarımızın desteği ile yeniden dekore edilmiş ve Büyük Locamıza maddi külfet getirilmeksizin gene kardeşlerimizin katkılarıyla yakın gelecekte bir semt Lokali ve sosyal tesis yapmak üzere 25 dönümlük bir arazi alınmıştır.

İzmirde de Kardeşlerimizin desteği sayesinde, açtığımız Karşıyaka Lokalimizde ikinci bir Locanın Kuruluş çalışmaları tamamlanmak üzeredir. Hedefimiz 16 yaşını dolduran Manisa Locamızın en kısa sürede Manisa da çalışmasını sağlamak olmalıdır. Çünkü semt Lokallerinden daha önemli bir konu Masonluk ışığının İstanbul, Ankara ve İzmir dışına da taşınabilmesidir. Bildiğiniz gibi bu yolda ilk adım 1978 yılında Nilüfer Locamızın açılışı ile Bursa'da atılmıştı. Lokal binası ismini ve yeni Kardeşleri titizlikle seçme açısından büyük uğraşlar veren Burmalı Kardeşlerimiz, 1990 yılında başarılarının kanıtı olarak Sabah Güneşi Locasını kurmuşlar, son iki yıl içerisinde de ahenkli, disiplinli özverili çalışmaları ve maddi katkıları ile Bursa Lokalimizi daha rahat çalışılır bir hale getirmişlerdir. Ümit ediyorum ki, Yeni çalışma dönemi-mizde de Nilüfer ve Sabah Güneşi Muhterem Localarımızın Kardeşlerimizden bir bölümü gönül gönüle verip, örecekleri bir sevgi kozası içerisinde üçüncü bir Locayı kuracaklardır.

1985 yılında Ankara Vadisindeki Kardeşlerimizin kurucu ve görevli olarak verdikleri destek ve Adana'daki bir avuş Kardeşimizin büyük fedakarlıkları ile kurulan, bayrağı taşıyan Kardeşlerimizin Masonik görevlerini yaparken bir trafik kazası ile aramızdan ayrılışlarının acısıyla büyük bir sarsıntı geçiren Çukurova'nın semalarında, artık bir Güney Yıldızı görmek hepimizi mutlu edecektir.

4 Ekim 1991 de İzmir'de kurulan Bodrum Locamızın yedi ay sonra Masonik çalışmalarını Bodrum'da yapabilecek hale gelmesi hepimiz için çok büyük bir kıvanç kaynağı olmuştu. Lokal olanakları ve Bodrum'da devamlı olarak oturan Kardeş sayımızın azlığı nedeniyle, gerçekten fedakarlık isteyen bir girişimdi bu. ama Kardeşlerimiz zorluğu başarı haline getirdiler. İki Kardeşimiz sahibi oldukları bir motelin televizyon salonunu ücretsiz olarak bize ayırdılar. Bu salon her toplantı için Mabet olarak dekore

edilip, çalışmalarından sonra toplanmak süresiyle artık hepimizce bilinen sevilen, tarihimize geçen ve yaz aylarında ülkemize turist olarak gelen Masonlarca ziyaret edilen bir geometrik nokta oldu. Ve İzmir Vadisinden yaz kış demeden her toplantıya gidip gelen; çeşitli görevleri üstlenen maddi-manevi destek sağlayan Kardeşlerimizi hiç tatil yapmadan çalışmalarını sayesinde Bodrum Locamız iki yaşını tamamladı. Bodrum da yerleşmiş olan Kardeşimizin yavaş yavaş görev zincirine girmeleriyle ve çok değerli yeni Kardeşlerimizin tekrisiyle temellerini sağlamlaştırıyor. Dileğim o ki, yeni çalışma dönemimiz de Loca görevlileri açısından İzmir'den gelen Kardeşlerimizin yükü hafiflesin Bodruma yolu düşen Kardeşlerimiz her ayın ikinci Cumartesi günü 18.30 da Flora Motele uğrayıp, çalışmalara katılsın ve en kısa sürede Bodrumlu Kardeşlerimizin Lokal sorunu çözülebilsin çalışma yeri açısından gerçekten çok zor durumda bulunan diğer Locamız Antalya Kuruluşu Ankara'da gerçekleştirilen ve kadrosunda deneyimli Kardeşlerimizin bulunduğu bu muhterem Locamızın 19 Aralıkta ikinci kuruluş yıl dönümünü kutlayacağız. Ne var ki, Antalyada Lokal durumumuz hiç iç açıcı değil. Bu soruna ancak aşama aşama çözebiliriz. Önce daha rahat çalışabilecek bir yer kiralanır. Bu arada Masonik nitelikleri olan kişilerin daha sık tekris edilerek kardeş sayımızın sağlıklı bir şekilde artırılması hedeflenir. Büyük Locamızın maddi imkanları ölçüsünde ve hepimizin katkılarıyla, uygun bir arsa almaya çalışılır. Bu arsa üzerinde kendi imkanlarımızla veya kat karşılığında Lokal binamız inşaa ettirilir. İçinde bulunduğumuz ekonomik durum şu anda daha hızlı bir çözüm yolu bulmamızı ne yazık ki olanaksız kılmaktadır. Esasen Antalyada'ki Kardeşlerimiz de bu gerçeği görmüşlerdir ve bu yolda hareket etmektedir.

Değerli Kardeşlerim, hepimizce bilinen, bir konu olmakla birlikte 1994 yılının son çeyreğinde Lokallerimizin durumu ele alışımanın nedeni; bir

taftan çok kısa ve yüzeysel de olsa, tarihimize bu konuda bir iz düşmek, bir taraftanda sizleri önümüzdeki çalışma döneminde başlayarak hayır işlerimizin ve yapmaya çalıştığımız insani yardımların dışında her türlü harcamalarımızdan yapabileceğimiz kısıntıları, adeta aramızda bir yarış haline getirip, Lokal sorunlarımızın çözümüne katkıda bulunmaya davet etmek içindi. Bu davetim, lüzumsuzca yanan bir ışığı söndürmekten, gündemlerimizin başmındaki lükse ve posta giderlerine, her türlü tebrik ve çiçek giderlerine, eşli toplantılar ve kuruluş yıldönümlerimde verilen hediyelere, Konvanlar hariç Lokallerimizin dışında yapılan yemekli toplantılara kadar her türlü giderlerimizin kısılması için geçerlidir. Davetimi benimseyip, bu yolda ilk adımı atacak Localarımızın alacakları olumlu sonuçları hep birlikte görecek, duyacak, değerlendirecek ve hep birlikte sevineceğiz. Bu konuda da başarılı olacağımıza inanıyorum.

Kardeş Sevgilerimle

Can ARPAÇ
Büyük Üstat

MESSAGE OF THE M.W. GRAND MASTER

My dear brethren,

One of the best aspects of Masonry is, Whatever the difficulties encountered are, that any logical effort aimed at the good and beautiful ends up in success. The secret of this success is hidden in the fact that, those who really set their hearts in Masonry hew the rough ashlar and reach perfection when they can say "We" instead of "I" and claim total patronage over any work initiated.

This patronage is so sincere that, questions like "Whose idea was it", "Who took the first step?", "Who put the last stone in its place?" become secondary. All the difficulties and anxieties practiced are forgotten and the happiness resulted from the success of the mutual work is shared in a fraternal manner and the fire inside of us is enlivened in our pot of love for the new attempts. We can take examples from our recent past: our Yakacık building (in other words our first Neighbourhood Temple in the valley of Istanbul), whose foundation stone we placed alltogether on April 18, 1993, started its labours in serving the humanity within a very short period of time, like one and a half years, due to the intensive work and efforts of our brethren, under the coordination of our Yakacık Lodge, and the old hotel building in the Nuru Ziya street have been renovated and started to function for the purpose of our social activities, also in a very short time.

Primarily, I renew the memories of the brethren who passed to the Eternal East with gratitude and embrace those who are still among us with all my farternal love, for their contributi-

ons and efforts in bringing these two buildings to the state in which they are today since the day they were purchased.

I would like to take this opportunity, my brethren, and touch the subject of the Neighbouring and other temples. You all are aware that every newly established lodge is a source of light for those seeking the truth, enlightening their way out of darkness and superstition. But the number of temples in which our brethren carry out their Masonic labours is insufficient versus the progress of Masonry and increase in the number of our brethren. In spite of this, Masons who are devoted to their roots, history and traditions, evaluated every single opportunity and made sacrifices in their daily working hours in order to continue to work in their original temples. In the end, they had no other choice but to establish Neighbourhood Temples.

However, Neighbourhod Temples which are very useful for the expansion and better understanding of Masonry, became a source of worry for our brethren for certain reasons. One of these is sentimental. To leave a medium full of memories, to abandon mutually shared habits is difficult. The second one is; because a number of lodges meet in the main buildings every night, brethren find a chance to meet brethren from other lodges. The third reason is purely financil. A Neighbourhood Temple start with a single lodge. Heating of the building, the personnel expenses and other services for only 2 nights per month renders it uneconomical. In fact, our first Neighbourhood Temple, established by the efforts of our brethren from Izmir in Karşıyaka, is facing the very same problems. But we, who set our hearts in Masonry, are responsible to took at the facts from a wider angle and face the difficulties for better tomorrows. For this reason and with a wise programme, we are obliged to find solutions to the transport problems of our brethren by adding Neighbourhood Temples to our existing main buildings in the big cities and establishing new temples for those in the other parts of the country, who are seeking the Masonic

light, and enabling them to knock on our doors. These unending efforts of ours must not prevent us from beautifying, enlarging and restoring our main buildings under whose roofs the history of Turkish Masonry is preserved. These endless efforts of ours must not prevent us from building the Temple of Humanity within our ourselves and nor must they prevent us from looking into a mirror and see how close were are to a Perfect Man. These endless efforts of ours must not prevent us from contributing to the benefits of our country and nation.

In short, my brethren, we must overcome the difficult of the difficults and create the most beautiful of the beauties. Thus, and under the light of these thoughts. I wish to review the present situation of our buildings, presenting my personal views.

We are trying to enlarge the building in Istanbul by evaluating the building project we have in hand and trying to disturb our brethren to the minimum. Opening the old hotel building for social activities, banqueting and to be used as a guest house, enabled us to use the room next to the temples A and B as another temple. However, our big project will be most burdensome from financial point of view and from the point of view of the difficulties to be encountered during the actual work. I am confident that our brethren will continue to be generous with their voluntary contributions for the decoration of our social building, as they did last year for our roof restaurant, decoration of our main dining hall, reorganising of our main entrances, purchasing our piano, and realising of our, and realising of our Yakacik project. Meanwhile, I am happy to hear that, due to our Yakacik Neighbourhood Temple being in service, a group of brethren are about to establish another lodge to function on the same premises.

If our brethren from Izmit who, for years, have been travelling twice a month to Istanbul and back for their Masonic meetings can establish a lodge at Yakacik, they can help our Yakacik build-

ding, and place the foundation stone of a lodge to be opened in Izmit in the future. Our Dogu Lodge, whose aim was to open a Neighbourhood Temple in Kadiköy, has grown enough in the number of her members during her first year, enabling her to establish a new lodge. In order to continue this success, to support it and reach a healthy result, it will be highly useful for those Master Masons working or living on the Kadiköy side to join Dogu Lodge. On the other hand, I also believe that if brethren of Dogu Lodge can hold their meetings at Yakacik as the first step of crossing to the Kadiköy side, this will be a very Masonic and wise attempt.

As for Ankara; last year, due to the changes made in our building, a new temple is gained, our downstairs hall where we arrange cultural meetings with our guests have been redecorated with the support of our lodges, and again with the contributions of our brethren and without any burden on the Grand Lodge, a land of 25,000 sq.mts. have been purchased, on which to build Neighbourhood Temple and social installations.

In our Karşıyaka building, established with the support of our brethren in Izmir, works to establish a second lodge is about to come to an end. Our aim for our Manisa Lodge, which is now 16 years old, must be to enable her to work in Manis as soon as possible; because a more important point than the Neighbouring Temples is to carry the light of Masonry outside of Istanbul, Ankara and Izmir. As you know first step in this way was taken in 1978 in Bursa by opening Nilüfer Lodge. Our brethren of Bursa who spent great efforts in meticulously choosing the building, the name and their new brethren, established Sabah Güneşi Lodge in 1990 as the evidence of their success and during the last two years, with their disciplined, harmonious, sacrificing work and financial contributions, made their building more comfortable than before. During our next period of labour a group of brethren from Nilüfer and Sabah Güneşi Lodges will get together to establish a third lodge.

It will make us most happy to see a Güney Yıldızı in the skies of Cukurova, which was established in 1985 with the support of our brethren from Ankara as the founders and office bearers, and a handful of brethren in Adana, and shattered with the pain of passing away of the leading brethren due to a traffic accident while performing their Masonic duties.

We were overjoyed to see our Bodrum Lodge, established in Izmir on October 4, 1991, to reach a stage only seven months after her establishment to continue her labours in Bodrum. If the building possibilities and the number of brethren permanently living in Bodrum is taken into consideration, this was indeed an attempt requiring sacrifice. But our brethren converted what was difficult into a success. Two of our brethren allocated the TV room of their hotel to us, free of charge. This room, decorated before the meetings and cleared again afterwards, passed into our history as a geometric point cherished by us all and visited by the tourist who are Masons visiting this area during the summer months; and our Bodrum Lodge completed her second year, thanks to those brethren who commuted from Izmir, may it be Summer or Winter, attending all the meetings, taking over various duties, extending their material and spiritual supports without any vacation whatsoever. With our brethren settled in Bodrum and taking over some offices and initiation of various valuable brethren, the foundation of the lodge is becoming even stronger. I wish that, during our new period of labour, the burden of the lodge officers commuting from Izmir will lessen, our brethren passing through Bodrum every second Saturday of each month will visit Flora Motel at 18.30 and join the meetings, and the building problems of our Bodrum brethren will soon be solved. Another lodge which is in a difficult position as far as the building is concerned is Antalya. This lodge of ours, established in Ankara by experienced brethren, will celebrate her second anniversary on December 19. Her building status is, unfortunately, not very bright. This problem can be solved

step by step. First a place can be rented where we can work more comfortably. Meanwhile the number of brethren can be increased healthily by initiating as many people of Masonic qualifications as possible. Then we look for a plot of land to be purchased with the contributions of the Grand Lodge and of us all. Finally a building can be built on this land, either by our own means or by a contractor against him giving us some of the flats. The economical situation we are presently in unfortunately does not enable us to find a quicker way of solution. Our brethren in Antalya are also aware of this situation and acting in a similar manner.

Brethren, although it is subject known by you all, the reason why I brought up the situation of our buildings during the last quarter of 1994 is to make a mark of it in our history, as superficial as it may be, and to invite you all to contribute to the solutions of our building problems by whatever you can economise from your expenses, outside of your philanthropic works, and join in this race. This invitation of mine is valid for all expenses from extinguishing an unnecessary light bulb to the luxury printing and mailing our summonses, sending flowers for various occasions, banquets with our sisters, gifts for our anniversaries, and dinners outside of our buildings, save our annual conventions, to be brought to minimum. We shall see, hear and evaluate the positive results of the lodges taking first steps on this road by accepting my invitation and be happy. I am confident that we shall be successful in the end.

With fraternal greetings.

**Can ARPAÇ
Grand Master**

NAFİZ EKEMEN (1909 - 1979)

19uncu Büyük Üstadımız (1973-1979)

Ahmet AKKAN

Ticaret ile meşgul Zeki Nafiz Bey ile Emine Hanımın oğlu Nafiz Zeki (EKEMEN), 17 Kânunuevvel (Aralık) 1909'da Selânik'te doğdu. 1919 - 1922 seneleri arasında ilk tahsilini Berlin'de yapmış, orta ve lise tahsilini İstanbul Saint Benoit Fransız lisesinde tamamladıktan sonra İstanbul Hukuk Fakültesini bitirmiştir. 1933'den itibaren avukatlığa başlamıştır.

Çok kısa bir evliliği olmuş ve çocuğu olmamıştır. Devamlı surette serbest avukatlığa devam etmiş; "Union Internationale des Avocats" ikinci başkanlığı ve bu birlik nezdinde Türkiye Barolar temsilcisi idi. İyi derecede Fransızca ve Almanca bilirdi.

15.12.1953 günü Hürriyet Muhterem Locasında tekeris edilmiş (matrikül: 156); 20.6.1955'te kalfa, 30.6.1956'da üstat olmuş; 1957 - 1958 senelerinde de bu locanın sekreterliğini yapmıştır.

27.12.1958'de Sadık Dostlar Locası kurucuları arasına girmiştir (matrikül: 3). Bu locada Hatip ve Birinci Nazır görevlerinde bulunmuş, İs-

tanbul Bölge Locası Hatipliğini yapmıştır. 1961 senesi Genel Kurulunda Sadık Dostlar Locası delegesi olarak Büyük Loca Büyük Sekreterliğine seçilmiştir.

Kemalettin APAK K.: (1961 - 1962), Ekrem TOK K.: (1962 - 1965), Necdet EGERAN K.: (1965), ve Hayrullah ÖRS K.: (1965 - 1973) Büyük Üstatlar devirlerinde 13 sene devamlı surette bu çok semereli görevi muvaffakiyetle yürütmüştür. 1961'den 1973'e kadarki Türkiye'de masonluğun değişik görünüşler, düşünce ve kargaşalıklarla geçen devresinde devamlılık unsuru olmuştur.

1963 - 1964 - 1965 senelerinde Büyük Sekreter iken, Sadık Dostlar Locasının sancaktarı idi. 24.12.1970 günü Sadık Dostlar Locası Üs... Muh.: seçilmiş, fakat Büyük Görevlilik ve Loca Üs.: Muh.: 'liği bir arada yürüyemeyeceğinden 25.12.1970 günü istifa etmiştir.

1973 Genel Kurulunda başlamak üzere arka arkaya dört devre, 1973 - 75 - 77 - 79 senelerinde, Büyük Üstat seçilmiştir. Son seçiminden bir kaç ay sonra 6 Eylül 1979 günü ebedi maşrika intikal etmiş ve 9 Eylül 1979 günü kardeşlerinin kucaklarında ebedi istirahatgâhına tevdi edilmiştir. (7 Eylül 1979 tarihli Bü.: L.: levhası).

3.6.1958 tarihinde Parvis Philosophique atölyesinde EKSR çalışmalarına katılmıştır. 3.6.1958'de istiklâl Areopajında 30 derecede idi. 23.6.1974'te 33 dereceye terfi etmiştir.

Büyük Loca merkezinin Ankara'dan İstanbul'a nakledilmesi esnasında karmakarışık olan Büyük Sekreterlik Arşivinin dosyalarını toplamış, eksikleri tamamlamış, sicillerin tesbiti, Patentlerin tanzimi, üye matrikül cetvellerinin yeniden yapılması gibi bir ömür boyu çalışma isteyen bu işlerin ifasında Süleyman Sırrı TÜMER ve Fuat RAMAZANOĞLU merhum kardeşlerle beraber sonsuz bir ölçüde büyük emek sarfetmişlerdir. Bu gün şaşmaz bir intizam içinde işleyen Büyük Sekreterliğin temel kurucuları bu kardeşlerimizdir, diyebiliriz.

1965 olaylarından çok müteessir olan ve yorulan Nafiz EKEMEN K., 1973'te Büyük Üstat seçilir seçilmez ilk iş olarak ayrılmış olan kardeşlere "Yuvaya Çağrı" mesajını yayınlamıştır. "Bu, ondaki kardeş sevgisini ve kin tutmayan temiz kalbini gösterir" diyordu, vefakâr kardeşi ve Büyük Sekreteri Ziya UMUR 18 Ekim 1979 matem celsesinde. Ziya UMUR bir yazısında: "Bütün masonik anlayışı ile hesapsız bir müsamaha içinde kalmıştı. Onun lügatında "gücenmek" ve "gücendirmek" kelimeleri yoktur. Fakat bu hoşgörü, iradesi üzerinde bir baskı olmaz, doğru olduğuna inandığı bir şeyi yapmaya karar verdiği zaman, hiç bir

engel tanımaz, yalnız engelleri usul usul, kimseyi kırmadan, hattâ hiç kimseye hissettirmeden kaldırıp geçerdi.

Onunla birlikte çalışmak büyük bir zevkti. Görünüşte mütevazî, tartışmalarda yumuşak, her söyleneni dinler, her teklifi kabul eder görünür, fakat meseleler üzerine önceden ve derin düşünmüş olduğu için, ekseriya karşısındakinin teklifi kendi düşüncesine uygun düşerdi."

Bir çalışmayı müteakip, kardeşleriyle birlikte, yemek yemeğe ve şakalaşmaya giderken, süratli, ani, ne olduğunu hissetmeden, yüzündeki tebessümle...

"E.U.M. hepimize böyle bir hayat ve böyle bir ölüm nasip etsin.

Büyük Üstatlar ölmez."

BU TAMİM AYAKTA OKUNACAKTIR.

Ev:in U: Mi:anı Anarak

HÜR VE KABUL EDİLMİŞ
MASONLAR BÜYÜK LOCASI
No. 09666

Istanbul, 7 Eylül 1979

Muhterem Localara T A M İ M

Sevgili Kardeşlerim,

Nirk Masonluğunun Pek Sayın Büyük Üstadı

NAFİZ Z. EKEMEN

ânî bir şekilde aramızdan ayrılarak ebedî hayatına kavuştu.

Türk Masonları matem içindedir.

6 Eylül 1979 günü, kendi Locası Sadık Dostlar toplantısına katıldıktan sonra, Loca kardeşleri ile Rejans lokantasında yemek üzere lokali terk etti .

Neşeli bir şekilde lokantaya vardıktan çok az sonra fenalık geldi. Bütün yardımlara rağmen, kısa bir müddet sonra, saat 20.15'de kardeşlerinin kolları ve göz yaşları arasında, ilk Yardım Hastahanesine götürülürken, ruhunu teslim etti.

Cümlemizin başı sağ olsun.

Şehinşah
Büyük Sekreter

HALİT İ. ARPAÇ

(1905 - 1989)

Yirminci Büyük Üstadımız (1965-1973)

Ahmet AKKAN

Binbaşı İbrahim Hakkı Bey ile Didar Hanımın oğlu Halit İbrahim (ARPAÇ), 13 Mart 1905'te İstanbul'da doğdu. Babası Kafkas Cephesinde şehit düşünce annesi tarafından yetiştirildi. İlk ve orta tahsilini İstanbul Nişantaşı ve Gazi Osman Paşa Sultaniyelerinde yaptı. İstanbul Sanayi Mektebi İnşaat Bölümünden 1925 - 26 mezunudur.

1935'te Sümerbank Nazilli Basma Fabrikası hesabına Rusya'da

pamuklu mensucat üzerine ihtisas yapmıştır.

1937'de Nazilli Basma Fabrikası kuruluşunda görev almıştır. Nazilli Basma Kombinasında Dispolent kısım şefi olarak mecburi hizmetini tamamlamıştır. Sümer Sporun kurucusudur. Nazilli Halkevi Başkanlığı yapmıştır.

1939 - 1942 arasında Ankara Toprak Mahsülleri Ofisinde çalışmış ve bu devrede ilk FİFA ko-

karthlı futbol hakemliği yaparak sporla da meşgul olmuştur.

1942'de tekrar Nazilli Basma Fabrikasına dönmüştür. C.H.P. Aydın İl Başkanlığı yapmıştır. 1948'de İstanbul'da serbest olarak emprime ve eşarp imâlini denemiştir. 1951'de Şark Sanayi Fabrikasında Teknik Müdür olarak İzmir'e gitmiştir. Kula Mensucat, Nurmak ve Ahmet Veli Menger firmalarında müdürlük görevini ifa etmiştir.

1965 - 1973 yıllarında İstanbul Mercedes ve Bosch servislerini yönetmiştir. 1973'te İzmir'e geri dönmüş Egemer firmasının Yönetim Kurulu Başkanlığı ve Genel Müdürlüğü, daha sonra da Danışmanlığını yapmıştır.

5.8.1989'da İzmir'de 84 yaşında ebedi maşrika intikal etmiştir.

1929'da Danende Hanım ile ilk evliliğini yapmış, 22.4.1931'de büyük oğlu Can doğmuştur.

1951'de Hasibe Hanım ile yaptığı ikinci evliliğinden 1955'te küçük oğlu Enver doğmuştur. Her ikisi de kardeşimizdirler.

MASONLUĞU: 18.4.1931'de İstanbul'da Selâmet Locasında tekris olmuş; 16.11.1931'de kalfa, 4.5.1932'de üstat olmuştur. Özkardeşler Locası kurucularındandır. 1948'de Hürriyet Locasında uyanmıştır. (Matrikül: 4). 1950'de İzmir Locasında 94 mat-

rikül ile, 1.10.1955'te Gönül Locası kurucu üyesi, 2.10.1955 Ümit Locası kurucusu, 11.3.1966'da Müsavat Locası üyesi, bu loca üyeliği devam ederken 1973'te İzmir Locası üyesi, 11.11.1977'de Manisa Locası kurucu üyesi idi.

1977 - 1979 ve 1979 - 1981 senelelerinde Büyük Üstat Kaymakamı...

23 Nisan 1980 - 25 Nisan 1981 arası Büyük Üstat...

Porto Rico ve Almanya Büyük Locaları dostluk kefilidi...

İzmir Locasında 6 defa Üs... Muh.: 'lik yapmıştır. Müsavat Locası Üs.: Muh.: 'liği yapmıştır. İzmir Bölge Üs.: Muh.:, 3 defa Büyük Loca Birinci Nâzırlığı görevlerinde bulunmuştur.

EKSR Türkiye Yüksek Şurası atölyelerinde Tekemmül ve H. Şapitr Başkanlıkları ve Areopaj Hatipliği görevlerinde bulunmuştur.

1.5.1972'de Aktif 33 dereceyi ihraz etmiştir.

24.12.1985'de eski aktif üyeliğe geçmiştir.

Çok dürüst, babacan, sözünün eri, ahlâklı, çalışkan ve masonluğa çok bağlı kişiliği ve bilgisi ile çok sevilen ve sayılan bir Büyük Üstadımız idi. Aziz hâtırası önünde saygı ile eğilirim.

MASONLUKTA KUTSAL KİTAPLAR

(Holy Books in Masonry)

Tamer AYAN

Giriş

Kutsal kitaplarla Hakikat arasındaki ilâhi bağ, "Allah, kitabı hakikatle indirmiőtir" uyarısıyla kurulur. Hedefi, "Őüphesiz ki, bütün inananlar kardeştir" sırrına göre, hakikati aramak olan masonluğun inanç temeli aranılan hakikat ve kutsal kitaplar arasındaki iliőkidir. Masonluğu, düzensiz kuruluŐlardan ayıran önemli farklardan biri, Ev.:Ul.:Mi.: ile kutsal kitaplara iman ve itikat őartıdır. Kutsal kitapların loca çalışmalarında açık olarak bulundurulması ve üzerine yemin edilmesi, bu őartın masonlarca ikrarı yanında teorik iman ve itikadın da somut olarak teyidi anlamındadır. Bu denemenin amacı, masonlukta kutsal kitaplar konusunun, tarihsel sembolik, ritüelik ve uygulama yönlerinden incelenmesidir.

Terimlerin Açıklanması

Denemede geçen, Kutsal Kitaplar, Kitabı Mukaddes ve Kutsal Yasa Kitabı terimlerinin genel ve özel anlamları, kavram karmaşası yaratmaması için açıklanmıőtir.

Kutsal Kitaplar (Holy Books): Her dinin kendine özgü, vahiyle gelen ilâhî buyrukları içeren, üzerine edilen yeminin kutsallığı ve bağlayıcı yaptırım gücü olan, dinsel kutsal kitaplarıdır.

Kitabı Mukaddes (Holy Bible): Hıristiyan dininin kutsal kitabıdır. Yabancı masonik literatür ve terminolojide kutsal kitap olarak anılan her kitap, aksi belirtilmedikçe, Kitabı Mukaddes'tir. Çünkü Masonluk, şimdiki evrensel konumuna karşın, tirahsel yönden Hıristiyan dininin egemen olduğu Avrupa'da doğan bir Batı Uygarlığı kurumudur. Bu nedenle terimsel yaklaşım yadırganmamalıdır.

Kutsal Yasa Kitabı (The Volume of the Sacred Law): Bütün din ve inançların kutsal kitaplarını kapsamak üzere masonların icadı olan consensus terimdir. Masonluk, bu ortak terimle, Hıristiyanlık ve Kitabı Mukaddes tekelinden resmen çıkmış; her masonun kendine özgü dinsel inancının kutsal kitabı ile, diğer bütün dinlerdeki inançlı insanları kapsayacak evrensel konumuna yükselmiştir. Kutsal Yasa Kitabı teriminin bir yararı, farklı dinlerdeki masonların özel adlarıyla andıkları kutsal kitaplarını, kavram karmaşası ve anlaşmazlık yaratmaksızın kapsayacak soyut bir tanımlama olmasıdır. Diğer yararı da, masonik yemin için, Kutsal Yasa Kitabı adı altında tüm kutsal kitaplar, eski elyazmaları ve masonik yasalar gibi belgelerin kaynağı ve devamı niteliğinde, yaptırım ve bağlayıcı gücü olan, kutsal ilâhî yasa kitabı ve somut yemin aracı olmasıdır.

Günümüzdeki mason obediyanlarında, Kutsal Yasa Kitabı olarak yemin kürsüsüne konulan Kutsal Kitaplar: Müslümanlar için **Kur'an**, Hıristiyanlar için **Kitabı Mukaddes**, Müseviler için **Tevrat**, Mecûsiler (Mazdekler) için Zend Avesta, Budistler için **Dhammapada**, Hindular için **Bhagvada Gita**, Brahmanlar için **Veda'lar**, Taocular için **Tao Te King**, Sihler için **Granth Sahib'**dir.

Kutsal Kitapların Masonik Önemi

Masonluk, aradığı hakikatin kaynağı olan Yüce Kudret'le manevî rabita için masonların bireysel inançlarının kutsal kitaplarına inanır. Masonluk, hakikate ulaşmak amacıyla bireysel vicdanı arındırmayı ve oluşturmaya hedef alırken; etik monoteist inanç sistemi kapsamında da, Yüce Kudret'ten vahyolan kutsal kitapları Nur'un kaynağı yemin aracı olarak kabul etmiştir. Bu ilke, **Tanrı'ya ve ruhun ölümsüzlüğüne inanç** ilkesinin yanında inançsal landmark olarak masonluğun "**düzenlilik**" sınırındır.

Kutsal kitaplar, Nur'un merkezi, hakikatin ışığı ve öğretilerinin kaynağı olduğundan, masonik çalışmalardan çok değerlidir. Loca üyelerinin inandıkları kutsal kitaplar, farklı dinlerdeki masonları, Yüce

Kudret inancıyla birbirine bağlamak amacıyla, Gonye ve Pergel'le beraber, locaları aydınlatan **Üç Büyük Nur**'dan biri ve hattâ en değerlisi olarak yemin kürsüsünde hazır bulundurulmak zorundadır. Kutsal kitaplar, geleneklere, göre locanın vazgeçilmez ögesidir. Özel **Kutsal Kitap Emni** görevi, taşınması ve açılıp kapanmasındaki özen verilen değerın kanıtlarıdır. Kutsal kitaplar var olmadan, localar tam olmaz ve çalışmaya açılmaz. Kutsal kitaplar, loca çalışmaya geçerken açılır ve yaydıkları **Hakikat Nuru** yapılan masonik çalışmalarını aydınlatarak masonları feyz almaya koşturur; çalışma sürecinde açık kalır. loca çalışması sona erince kapatılır.

Locanın yemin kürsüsündeki kutsal kitaplar tümüyle sembolik niteliktedir.

Masonik çalışmalar sırasında din kitabı olarak kullanılamazlar.

Kutsal kitaplar, locadaki masonik çalışmaların yasallığının da bir kanıtıdır. Kutsal kitaplar bulunmadıkça ve açık olmadıkça, locadan yapılacak çalışma ve tekris, yasal ve geçerli sayılmaz. Masonlukta tekristen başlamak üzere bütün yeminler, Üç Büyük Nur kapsamında Kutsal Yasa Kitabı'na el basılıp şeref üzerine söz verilerek edilir.

Kutsal Kitaplar, kardeşlik erdemlerine ulaştıran bir Kutsal Yol ve bu doğru yolun bulunmasını sağlayan bir Nur'dur. Tanrı ve insan teklığının aktidir. Tanrısal yücelikler, kutsal kitaplardaki öğretilerle masonların gönüllerine işlenir; masonları, Tanrı'ya, çevrelerine ve kendilerine karşı görevleri hakkında bilinçlendirir. Kutsal kitaplar, masonik yönden, "Yüce Kudret'in Çalışma Tablosu" sayılabilir. Bu ilâhi tabloya, aklühikmet, kuvvet, güzellik, ahenk, inanç, hürriyet, itaat, sabır, sadakat, sevgi, şefkat, iffet, kardeşlik ve dosluk erdemleri tüm ayrıntısıyla işlenmiştir. Kutsal kitaplar, bu zengin sembolik içeriğinin yanında; kitap olarak da, hakikat, inanç ve ilâhî bağış sembolüdür. Kutsal kitaplar, ilâhî törel gerçeklerin zenginliği ve ruhsal yüceliği yönünden özgündür.

Kitabı Mukaddes'in Masonik Niteliği

Kitabı Mukaddes, operatif ve spekülatif masonluğun kurulup geliştiği Avrupa'nın egemen dini olan Hıristiyanlığın kutsal kitabıdır. Bu nedenle, masonik öğretilerin, allegori ve sembolizmanın aktarıldığı veya esinlenildiği ana kaynaktır. Masonluğun çeşitli aşamalarında izleri görülen Kitabı Mukaddes, masonik lejandlar ve terminoloji açısından çok zengindir. Kitabı Mukaddes'in masonik içeriğini vurgulamak için, masonik öğreti, sembol ve ritüellerde çok geçen Biblik kökenli terim ve kavramlardan bazıları:

"Şakül, Yontmak, Allah'ın Mâbedi, Canlı taşlar, Ebedi Ev, Temel Taşı, Altar, Boaz, Denenmiş Taş, Değerli Köşetaşı, Dörtköşe, Üstad, Yapımcısı Tanrı olan, Tanrının Gözü; Dile, Ara, Kapı çal; İman, Ümit Şefkat; Gabeon Tabernakl, Ahit Sandığı, Lübnan Dağı, Şeria Irmağı, Moriah Tepesi, Gıblim, akasya, Sedir, Zambak, Nar, Buğday, Defne, Süleyman Mâbedi, Kutsalların Kutsalı, Yedi Kollu Şamdan, Hiram Abi, Hiram, Şibbolet, Tubal-Kain, Orta Hücre, Sütunlar, Jakin, Yakubun Merdiveni"

olarak verilebilir.

Kitabın Mukaddes ve Tarihçesi

Kitabı Mukaddes (Biblia, Bible, Bibel, Bibbio, vb.), Eski Ahit ve Yeni Ahit bölümlerinin toplamından oluşur. Eski Ahit, Tanrı'nın Hz. Musa ile yaptığı antlaşmanın Haz. İsa'nın çarmıha gerilmesiyle sona erdiği; Yeni Ahit, Hz. İsa'nın dirilişi ile yeni bir antlaşmanın yapıldığı inancı üzerine kurulmuştur. Eski Ahit, Müsevilerin ve Hristiyanların paylaştıkları ortak metinleri içerir. Tevrat, Eski Ahit metinlerinin farklı yöntemle derlenmesidir. Eski Ahit kapsamındaki Mezmurlar, Hz. Davut'a vahyolan Zebur'dur. İncil terimi Yeni Ahit için kullanılır. Tevrat, Zebur ve İncil, İslâmiyete göre kutsal kitaplardır. Eski Ahit'in özgün dili İbranice ve Aramice; Yeni Ahit'in Yunanca'dır. Latince'ye ilk çeviriyi 4.yy'da Aziz Hiyeronomus yapmıştır. Vulgata adı verilen bu çeviriyi Katolik Kilisesi temel kitap saymıştır. 1583'de Basılan Vulgata Clementia Katoliklerin ilk resmi Kitabı Mukaddesi'dir. İngiltere'de, 14.yy'ın ortalarına varmadan Eski Ahit'in tümü ve Yeni Ahit'in büyük bölümü John Wycliffe tarafından Anglo-Norman lehçesine çevrilmiş ve 1382'de tüm çeviri tamamlanmıştır. Kitabı Mukaddes cüzlerinin İngilizce basımlarına 1525'de başlanmış ve bunu 1538'de William Tyndale'in ilk komple Coverdale Kitabı Mukaddes'i izlemiştir. İngiltere'de, 1525 den önceki dönemde Avrupa'dan ithal edilen el yazması veya baskı, Douai-Reims, Martin Luther ve hatta 1560'dan sonra bir süre Cenevre Kitabı Mukaddesleri geçerli olmuştur. 1611'den itibaren Kral I.James'in hazırlattığı Onaylı Kitabı Makaddes, çağdaş çevirilerin yapıldığı 20. yy'a kadar uzun süre kullanılmıştır.

J. Anderson'un 1723 yılında birinci yasa kitabını hazırlarken Cenevre Kitabı Mukaddesi'nden yararlandığı hemen hemen kesindir. Ancak, 17.yy'ın ikincin yarısından itibaren Kral James İncil baskısının kullanımını daha çok gelişmiş ve masonik çalışmalarda yararlanılan kaynak olmuştur. 20.yy'n başlarından itibaren Düzeltilmiş İncil baskıları kullanılmaya başlanmış; 1946 yılında Yeni Ahit ve 1952 yılında Eski Ahit basılmıştır. Günümüzdeki masonik çalışmalarda bu Düzeltilmiş Standart Kitabı Mukaddes'ler yaygın olarak kullanılmaktadır.

Tarihsel gelişimin ayrıntılı olarak açıklanmasının nedeni, masonluk ve kutsal kitaplar arasındaki tarihsel ilişkinin incelenmesinde Kitabı Mukaddes'in kronolojisiyle bağlantı kurabilmektir.

Masonlukta Kitabı Mukaddes

Kitabı Mukaddes'in, İngiltere'deki operatif masonluğun erken dönemlerinde, esnaf sınıfı olan masonlarla ilişkisi çok sınırlıdır. Bunun nedenleri, Kitabı Mukaddes'in hem sayısal yetersizliği, hem genellikle Latince olması ve hem de egemen güç kiliselerin tekelinde bulunmasıdır. Kitabı Mukaddes'in, ortaçağın başından itibaren 15. yıl'a kadar geçen sürede, masonluğa giremeyişinde biri ekonomik ve diğeri dinsel iki engel vardır. Ekonomik engel, Kitabı Mukaddes fiyatının çok pahalı olmasıdır. Ortaçağda komple bir Kitabı Mukaddes bulunması güç ve fiyatı bir malikâne kadar yüksektir. Kitabı Mukaddes alabilmek için büyük bir servet sahibi olmak gereklidir. Bu nedenle, elyazması cüzleri kullanılmıştır. Büyük kiliselerde bile cüzlerin ancak bir bölümü vardır. Orta sınıf masonların Kitabı Mukaddes sahibi olmaları hemen hemen mümkün değildir. Dinsel engel, kilisenin tekel kurarak halkın kendi kendine Kitabı Mukaddes okumasını yasaklamasıdır. Kilise ve manastırların dışında Kitabı Mukaddes bulundurulması ve okunması yasaktır. Bu nedenle, localarda da Kitabı Mukaddes olması ve masonlar tarafından okunması olanaksızdır. Operatiflerin dinsel merkezleri localar değil, kiliselerdir. Localar, sadece şantiye ve toplantı için kullanılan mekândır. Kitabı Mukaddes, ancak, mesleğin azizlerine yapılan yortularda törensel yürüyüşlerle geçici olarak locaya getirilir. Bundan dolayı, en eski masonik belgelerde Kitabı Mukaddes adına rastlanılmaktadır. Din adamlarının çoğu okuma yazma bilmedikleri için Kitabı Mukaddesi okuyup anlamadıklarından; masonluğun ilk dönemlerinde kullanılan kateşizm, cahil din adamlarına uygulanan sorulu-cevaplı bir öğretim yöntemidir. Operatif masonluğun geç dönemlerinde localarda Kitabı Mukaddes kullanılmaya başlamasının nedeni, yukarıda açıklanan ekonomik ve dinsel kısıtlamaların yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlamasıdır. Avrupa'da, 15. yy'ın hemen sonlarında, basım teknolojisindeki gelişmeler nedeniyle baskı fiyatları ucuzlamış; sonraki yüzyılda, kağıt sanayii ve matbaacılıktaki ilerlemeler kitap fiyatlarını daha düşürmüştür. buna bağlı olarak, Kitabı Mukaddes fiyatları makûl düzeye inmiştir. Diğer taraftan, Avrupa'da hızla yayılan Protestan mezhebinin etkisiyle, Kitabı Mukaddes edinmeye ve okumaya karşı aşırı bir eğilim ortaya çıkmıştır. Bu eğilim masonluğu da etkilemiştir.

Kitabı Mukaddes'in Masonlukta Tarihçesi

Üç Büyük Nur Öncesi ve Üç Büyük Nur Dönemi olarak iki bölümde incelenebilir.

Üç Büyük Nur Öncesi Dönem

Kitabı Mukaddes'in masonluğa hangi tarihte ve ne sebeple girmiş olduğu kesin değildir. Bunun en önemli nedeni, operatif dönemden kalan belgelerin yeterince eski olmamasıdır. Buna rağmen, bugüne kadar yapılan araştırmalarda, Kitabı Mukaddes'in masonluğa resmen girişinin 1600'den sonra (ilk İngilizce basım tarihi olan 1535'den sonra) olduğu tesbit edilmiştir. Ancak, önceki yıllarda - belki cüzlerinin - kullanılmış olduğunu gösteren bazı belirtiler vardır.

Kitabı Mukaddes'in masonluktaki tarihçesini çözümlemek için, öncelikle masonluktaki önemini belirlemek gerekir. Kitabı Mukaddes'in masonlukta biri somut diğeri soyut iki önemi vardır.

Somut önemi, üzerine yemin edilen **kitap** olmasıdır.

Soyut önemi, çalışmalarını aydınlatan **Nur** olmasıdır.

Kitabı Mukaddes'in üzerine yemin edilen kitap olma özelliği daha eskidir. Masonluğa giriş töreninde edilen **yemin**, tekrisin en önemli noktasıdır ve operatif masonluğun ilk dönemlerine kadar gerilere gider. Tekris ve yemin olguları masonik tarihsel süreç içinde adeta birbiriyle bütünleşmiş ve tekriste kutsal sayılan bir kitabın üzerine yemin edilmesi kural haline gelmiştir. 1390 Tarihli Regius Elyazması'ndan itibaren bütün belgelerde, adayın yeminden sonra masonluğa alındığı; eski elyazmalarının çoğunda da yeminin Kitabı Mukaddes üzerine yapıldığı açıklanır. Ancak, Kitabı Mukaddeslerin çok kısıtlı ve bulundurulmasının yasak olduğu daha erken dönemlerde, yeminlerin nasıl ve hangi kitap üzerine yapıldığı henüz açık değildir. Bu amaçlar için, Eski Yükümlülükleri içeren Elyazması yasaların veya belki bazı Kitabı Mukaddes cüzlerinin kullanılmış olduğu varsayılır. Operatif localarda, muhtemelen 14. yy'ın ortalarından itibaren, bu kitaplar Loca Üstadı'nın önünde bulunan kürsüye konulmaktadır. bu metinler adaya okunmakta ve bağlayıcı yaptırımları üzerine yemin ettirilmektedir. Bu nedenle, Elyazması Yasalar operatif masonlar için kutsal sayılmıştır. Nitekim, bu yasaların bazı bölümleri spekülatif masonluğa da aktarılmıştır.

Yasalarda yeminin **kitap** üzerine nasıl yapılacağı da açıklanmıştır. Yemin edilen **kitap**, 1538 Grand Lodge No. 1 Elyazması'nda kitap 1670 Harleian Elyazması'nın eskisinde bir kitap, yeni olanında **kitabın kutsal kapsamı ve kutsal kitap**; 1685 Colne Elyazması'nda **Kitabı Mukaddes**; 1686 Antiquity Elyazması'nda kitap; 1696 Edinburg Register House, 1700 Chedwood Crawley, 1727 A Mason's Confession, 1722 Roberts, 1730 The Mystery of Freemasonry, 1730 Masonry Dissected adlı belgelerde **Kitabı Mukaddes** olarak belirtilmiş ve işlevi anlatılmıştır. Böylece, ilk dönemlerde tanımı tam yapılmayan **üzeri-**

ne yemin edilen bir kitap, zamanla Kitabı Mukaddes'e dönüşmüştür. 1723 ilk **Yasa Kitabı**'nda **Kitabı Mukaddes** anılmış; ancak, locadaki işlevine değinilmemiştir. Konuya ilişkin bir soru da, ilk Büyük Loca'nın kuruluş tarihi olan 1717 ile 1723 arasındaki sürede yemin için hangi kitabın kullanıldığıdır. Büyük bir olasılıkla, geçiş döneminde elyazmalarının kullanıldığı sanılmaktadır. 1723'den sonraki dönemde ise, Eski Yükümlülüklerin spekülatif yapılanmaya göre uyarlaması niteliğinde olan yasa kitapları kullanılmıştır. Aslında, ilk Büyük Loca'nın kuruluşundan sonraki 50 yıl içinde de durum kesinlik kazanamamıştır. Kitabı Mukaddes'in soyut bir kavram olarak anılmasına karşın, locadaki işlevi ve konumu somut olarak tanımlanamamıştır. Ancak, 18. yy'ın ortalarından itibaren masonik öğretilerin daha dinsel ağırlık kazanması nedeniyle, Kitabı Mukaddes'in önemi artmaya başlamıştır.

Üç Büyük Nur Dönemi

Kitabı Mukaddes'in, Üç Büyük Nur kapsamına girmesi masonluktaki inanç evriminin önemli dönemeçlerinden biridir. Çünkü, Gönye-Pergel gibi iki operatif avadanlığın yanında salt dinsel bir öğe de ön plâna çıkmıştır.

Kitabı Mukaddes'in, Masonik Üç Büyük Nur arasına tam olarak hangi tarihte girdiği kesin olarak bilinmemektedir.

İlk olarak, Dumfries No. 4 Elyazması (1704)'nda, Kitabı Mukaddes, Gönye Pergel, **Üç Sütun** (Üç Nur değil!) olarak anılmıştır. Wilkinson Elyazması'nda ve Masonry Dissected (1730)'da, muhtemelen 1969 dan itibaren, yeminlerin, Güneş, Ay ve Üs.: Muh.: 'i temsil etmek üzere, doğu, batı ve güneydeki üç büyük şamdan arasında duran Kitabı Mukaddes üzerine yapıldığı açıklanır. Bu uygulama, Modernlerin yönteminin belirgin bir örneğidir. Locadaki şamdanlar, güneşin doğudan doğduğunu, güneyde en yüksek noktaya çıktığını, batıdan battığını simgelemek amacıyla değil; daha pratik bir yaklaşımla, aydınlatma aracı olarak kullanılmıştır. Bu şamdanlar, günümüzdeki Küçük Nurlar olup; o tarihlerde Büyük Nurlar henüz Modernler tarafından kabul edilmemiştir.

Büyük Nurlar, Eskilere özgü bir terim ve uygulamadır. İlk defa 1760 yılında *Three Distinct Knocks* adlı ritüelle masonik terminolojiye girmiştir. Bu ritüelde, Gönye, Pergel ve Kitabı Mukaddes, Masonluğun Üç Büyük Nuru olarak tanımlanmıştır. Aynı ritüelde, Küçük Nurlar olarak da, Üs.: Muh.: ve Nâzırlar sayılmaktadır. Halbuki, Modernlere göre, Kitabı Mukaddes, Gönye ve Pergel sadece birer Loca mefrûşatıdır. Ancak, daha sonraları, Modernler de, *Jachin and Boaz* (1762) ve *Shibboleth* (1765) ritüelleriyle, Antiklerin tanımlarını be-

nimsemişlerdir. Lodge of Reconciliation, 1813 yılında Eskiler ve Modernlerin yeniden birleşmesinden sonra, aldığı bir kararla, Büyük Nurları: Kitabı Mukaddes, Gönye, Pergel; Küçük Nurlar: Güneş, Ay ve Üs.: Muh.: olarak belirlemiştir.

Özetle, Kitabı Mukaddes'in Üç Büyük Nur kapsamına girişi 1745-60 döneminde olmakla beraber, ilk resmî tarih 1760'dır. Masonluğa ilk girişi 1600'lü yıllar olan Kitabı Mukaddes, önceleri ilâhi vahiy simgesi niteliğindedir; daha sonra, masonlukta teizmin ağır basmasıyla, Üç Büyük Nur kapsamına alınmış ve hatta Masonluğun Büyük Nuru sayılmıştır.

Özellikle, William Preston'un dersleriyle önemi çok artmış ve Üs.: Muh.: kürsüsünden, bazı obediyslardaki gibi, yemin kürsüsüne taşınmıştır. Böylece, önce Kitabı Mukaddes ve daha sonraları bütün dinlerin kutsal kitaplarını kapsayan bir consensus olarak Kutsal Yasa Kitabı, masonluğun en değerli ögesi ve dinsel inanç landmarkların adeta en somut simgesi olmuştur. Günümüzde **Kutsal Yasa Kitabı** kavramıyla kutsal kitapların bulundurulması uygulaması, masonluğun düzensizliği için göstergedir.

Yemin Kürsüsü'ndeki Kitapların Tarihsel Evrimi

Yemin kürsüsündeki kitapların niteliği, masonik evrime koşt olarak, üç aşamada değişim göstermiştir. Bu aşamalar, önce operatif masonluktan yerel spekülâtif masonluğa ve sonra da evrensel spekülâtif masonluğa doğru gelişen yapısal değişime paralel olarak : *Elyazması Yasalar*, *Yasa Kitabı*, *Kitabı Mukaddes* (önce), *Kutsal Yasa Kitabı* (sonra, diğer kutsal kitapları da içermek üzere) olarak sıralanabilir.

Bu evrim çizgisinde, *Elyazması Yasalar*'dan *Kitabı Mukaddes*'e geçişin bazı sebepleri arasında: Süleyman Mâbedi'nin mimarı Hiram'ın masonluğun piri kabul edilmesi; Süleyman Mâbedi'nin dünyanın en ünlü mimarî eseri olduğuna ve mimarinin doğal sembolü olduğuna inanılması; Geometri biliminin tanrısal sayılması, mimarî ve masonlukla özdeşleştirilmesi; Kitabı Mukaddes kaynaklı lejand, allegori, sembollerin ritüellere alınması; Protestanlığın kitlesel olarak yayılması ile Kitabı Mukaddes sevgisinin artması ve özellikle tutucu kiliseye karşı masonlar arasında bir tepki aracı gibi kabul edilmesidir. Bu sebeplerin yanında, pratik yönden belki de en geçerlisi, Hıristiyan ülkelerinde Kitabı Mukaddes'in genel yemin aracı olarak kullanılması göreneğinin masonlar tarafından da benimsenmesidir. Ortaçağda yaşayan erkeklerin yeminleri, adının, kılıcının, aile şerefine ve Tanrı'nın adının; masonların, meslekî yeminleri de Gotik Yasalar üzerindedir. Zamanla, iş hayatında, mahkemelerde, askerlikte ve kiliselerde

yemin aracı olarak Kitabı Mukaddes kullanılması töresini masonlar da benimsemiş ve loca uygulamalarına almıştır.

Sonuç olarak, diğer inisiyatik ezoterik kurumlara benzer olarak, masonlukta da kutsal bir kitap üzerine yemin ettirme geleneği kökensel olarak vardır. Operatif dönemde bu belgeler, mesleğin kutsal yazıtları sayılan elyazması yasalardır. Ortaçağda, dinsel akımların çok kuvvetli olmasına rağmen Kitabı Mukaddes'in kullanılmayışının nedeni ekonomik zorluklar ve dinsel yasaklardır. Spekülatif dönemde, Gönve ve Pergel gibi avadanlıkların ahlâk sembolleri olarak işlevlerini sürdürmelerine karşın; üzerine yemin edilen kitaplar mason yasaları olmuştur. 17.yy'dan sonra, toplumun öteki kesimlerine olduğu gibi, localara da Kitabı Mukaddes girişi hızlanmıştır.

Bu dönemde, Kitabı Mukaddes, bazı obediyanlarda Üs.: Muh.: kürsüsünde (İngiltere vb.); bazı obediyanlarda (İskoçya, İrlanda, vb.) yemin kürsüsünde yer almış; 1760'da resmen Masonluğun Üç Büyük Nuru'ndan biri ve en önemlisi olmuştur. Daha sonra, her dinin kendi kutsal kitabının yemin kürsüsüne bulundurmak kuralı benimsenmiş ve bütün kutsal kitaplar, Kutsal Yasa Kitabı ortak tanımı ile, Nur ve yemin aracı olarak kabul edilmiştir. Bu uygulama, düzenli masonluk obediyanlarında yürürlüktedir.

Kutsal Yasa Kitabı İçin Masonik Kurallar

Kutsal Yasa Kitabı, çeşitli landmark listelerinde hep ilk plâna alınmıştır. A.G.Macey'in 1858 tarihli listesinin 21. Landmarkı:

Yasa Kitabı, her Locanın mefruşatının zorunlu bir öğesidir. Kutsal Yasa Kitabının, Tevrat veya İncil olması önemli değildir. Her dinin, Ev.: Ul.: Mi.: 'nın vahiylerini içeren kendi Kutsal Kitabı'dır.

şeklinde açıklanmıştır.

J.F. Newton, bu landmark için :

Masonluğun daha ötesine geçemeyeceği nihai sınırdır, bütün masonik çalışmalar sınırın berisinde kalmalıdır.

denmiştir.

J.D. Evans'ın landmarklarını kabul eden New York Büyük Locası, kutsal kitapları, masonluğun ölümsüz ruhu olarak tanımlar.

İngiltere Birleşik Büyük Locası, 4 Eylül 1929 tarihinde yayımlanmış olduğu, Büyük Locaların tanınmasında Temel İlkeler Bildirgesi'nin 3. ve 6. Maddelerinde:

Hürmasonluğun Üç Büyük Nuru olan Kutsal Yasa Kitabı, Gönve ve Pergel'in, Büyük Loca veya ona bağlı Locaların alışmaları sırasında açık bulundurulacağı, bunlardan Kutsal Yasa Kitabı'nın esas olduğu, tekris edilenlerin yeminlerini Kutsal Yasa Kitabı üzerine veya bakarak yapacakları, bunun amacının yukarıdan gelen ilhamla tekris olan kişinin vicdanının bağlanması olduğu...

şeklinde açıklanmıştır.

İngiltere, İskoçya ve İrlanda Büyük Locaları, 4 Ağustos 1938'deki, Hürmasonluğun ilkeleri ve amaçları ile dostluk uyumu içinde oluncak diğer Büyük Localarla kurulacak ilişkilerin ayrıntıları ve kuşulları hakkındaki ortak bildirilerinde:

Her adayın kişisel inancının kitabı, Kutsal Kitap (Holy Book)

olarak tanımlanmıştır. Mesleğin Temel Hedefleri ve İlişkileri adıyla 7 Eylöl 1949'da yeniden yayımlanan bu bildirgenin 4. Maddesinde:

Hürmasonların Kutsal Yasa Kitabı olarak tanımladıkları Kitabı Mukaddes (Bible), Localarda daima açık bulundurulur. Her adayın, bu kitabın veya üzerine edilen yemini ve verilen sözü geçerli kulan kişisel özel inancının Kutsal Kitabı üzerine yemin etmesi gereklidir.

kuralı yer alır.

Kutsal Yasa Kitabı için anlanlı bir tanımlama, A.B.D. Güney Jurisdiksiyonu Yüksek şurası HBÁ **Luther A. Smith** tarafından hazırlanan, Sembolik Masonluk ve Skoç Riti Kardeş İlişkilerine Ait Masonik Temel Yasa Hakkında Araştırma Raporu'nun Tanıma ve Kardeşlik İlişkileri bölümünün V.Maddesi'nde:

*Yüksek şura üyelerinin Kutsal Yasa Kitabı üzerine yemin etmesi ve çalışma sırasında Kuruluşların gerekli eşyalarından birinin bu Kitap olması gerekir. Hürmasonlar, Kutsal Yasa Kitabı'nı bütün yazıların en kutsalı sayarlar; bu nedenle yeminlerini bunların üzerine yapmaları istenir ve bu yemini etmedikçe hiç kimse **düzenli** Mason olamaz. Bu gelenek, Kutsal Yasa Kitabı'nı çalışmakta olan mason locasının vaz geçilmez öğesi yapar. kutsal Yasa Kitabı'nın, bir masonik kuruluşta her zaman hazır bulunmasının daha başka önemli nedenleri de vardır. Bunlardan biri, Hürmasonluğun **güzel bir ahlâk sistemi** olarak tanımlanmasıdır. Kutsal Yasa Kitabı, ahlâk kuralları konusunda insanın elinde bulunan en yetkili otoritedir. Bu nedenle, bu **Büyük Nur'un**, tüzel ve kişisel davranışlarda ve görüşlerde rehber olarak daima hazır bulundurulması gerekir. Bundan başka, bütün masonik dereceler, ilke, öğreti ve sembolizmalarını **Masonluğun Büyük Nuru'ndan almışlardır. Kutsal Yasa Kitabı'nın, Masonluğun Büyük***

Nuru olmaktan çıkarılması halinde, Hürmasonluğun dereceleri ve sembolleri bütün anıları ve önemlerini kaybeder.

açıklamasıyla yapılmıştır.

Kutsal Kitaplar Nasıl Açılır?

Loca çalışması sırasında kutsal kitapların hangi sayfasının açılacağına ilişkin resmi kural ve gelenek olup olmadığı veya rastgele açılmasının yeterli sayılıp sayılmayacağı açıklığa kavusmamıştır. Çeşitli dönemlere ait belgelerden, konunun masonik evrim içinde farklı anlayışlarla ele alındığı ve günümüzde de kurallaşmış bir uygulama olmadığı anlaşılmaktadır.

İngiltere'de de resmî bir kural yoktur; genel olarak, Kitabı Mukaddes'in sadece açılması yeterli kabul edilmektedir. Ancak, İngiltere'deki bazı localarda, çeşitli Avrupa ülkelerinde ve A.B.D.'nin bazı obediyanlarının (veya bazı mason araştırmacılarının tercihi) loca çalışmalarında, Kitabı Mukaddes'in aynı sayfasının veya farklı dereceler içinde değişik sayfasının açılması yöntemi uygulanmaktadır. Çalışmalar da hangi sayfa veya sayfaların açılması gerektiği hakkında da bir görüş birliği olmadığından her obediyan ve loca kendi geleneğini veya alışkanlığını sürdürmektedir.

Eski Fransız ritüellerinden 1742 tarihli Réception d'un Frey Maçon ve Le Secret des Francs-Maçons'da, tekrisi yapılan adayların ellerini "*Başlangıçta söz vardı* (Yuhanna İncili, 1/1-5)" sayfası üzerine koyarak yemin ettikleri yazılıdır.

İngiliz ritüeli 1760 tarihli Three Distinct Knocks'da: 1° de "*kardeşlik ve yardım öğütleri* (İncil-II, Petrus Mektubu)", 2° de "*..Yeftah'ın Ş.: ile Efraim'leri sınaması* (Hakimler, 12.Bl.)", 3° de "*.. Süleyman Mabe-dinin yapım ayrıntıları ve sütunlar* (I. Krallar, 7.Bl.)" sayfalarının açıldığı yazılıdır. İngiltere'de eski Yorkshire Localarında: 1° de "*..kardeşlerin bir arada oturması ne iyidir* (Mezmurlar, 133)"; 2° de "*..Allah şakülle duvarın yanında duruyordu* (Amos, 7.Bl.)"; 3° de "*..ruh Allah'a dönmeden, seni Yaratanı hatırla* (Vaiz, 13.Bl.) sayfalarının açıldığı belirtilir. A.B.D. Localarında da, genellikle, aynı yöntem uygulanır. Emulation ritüeline göre herhangi bir sayfasının açılması yeterlidir. Ancak, bazı ritüellerde hangi sayfaların açılmasının gerektiği belirtilmektedir. Örnek olarak, Bristol ritüelini kullanan Localarda: 1° de "*..Rut'la Boaz'ın öyküsü* (Rut, 2. Bl.)"; 2° de "*..Yeftah'ın Ş.: sözü* (hakimler, 2. Bl.)"; 3° de "*..Tubal-Kain'in doğumu* (Tekvin, 4. Bl.)" metinleri çalışmalar başlanması sırasında Üs.: Muh.: tarafından sözlü olarak aktarılır. Perfect Ceremonies adlı ritüelde, her üç derece için,

II. Tarihler-6. Bl. (Hz. Süleyman'ın, Mabed için konsekrasyon duası..) açılacağı yazılıdır.

E.H. Cartwright, "..İngiltere'deki localarda genellikle Kitabı Mukaddes'in sadece açılmasının yeterli sayıldığını; ama, kendi tercihinin, İngiliz Ritüeli'nde olduğu gibi, Tarihler-2. Bl. (Hz. Süleyman'ın, *Sur Kralı Hiram'dan Mabed yapımı için inşaat malzemesi ve marifetli bir usta istemesi..*) olduğunu belirtir. Bu sayfanın, 19 yy. başlarından itibaren Londra Localarında açılmakta olduğu sanılmaktadır. Çünkü, o dönemden kalan Kitabı Mukaddeslerin bu sayfası diğer sayfalara oranla daha kirlenmiştir. **H. Carr**'ın tercihi, her üç derece çalışması için de geçerli olmak üzere, I. Krallar-7. Bl. (**Hiram'ın, Sur'dan gelmesi, sütunları yapması ve adlarını koyması..**) sayfasının açılmasıdır. **H. Mendoza**, Kitabı Mukaddes'in hangi sayfalarının açılması gerektiği hakkında resmî bir kural olmadığını; ancak, bazı ritüellerde ilk üç derece için, Eski Ahit'te, açılması belirtilen uygun sayfaları: "1° için: ayakkabı çıkarılması, mukaddes toprak (Çıkış, 3/5), ayakkabı çıkarılması, şahadet (*Rut, 4/7*); *Rut ve Boaz (Rut, 2/19)*, *kardeşlerin bir arada oturması (Zebur, 13371)*, *sütunlar (1. Krallar, 7/21)*; 2° için: *dönemeçli merdiven, hücre (1. Krallar, 6/8)*, *sütunlar (2. Tarihler, 3/17)*, *Yeftah ve Ş.: (Hâkimler, 12)*; 3° için: *ihytiarlama, yaşlılık (Vaiz, 12)*, *Hz. Süleyman'ın Mabedi konsekrasyonu (1. Krallar, 8)*, *aynı olay (2. Tarihler, 6/12-42)*, *Hz. Süleyman'la Sur Kralı'nın dostluğu (1. Krallar, 5/10)*, *ilk maden işleme ustası (Tekvin, 4/22)"* olarak açıklar. Almanya'daki Localarda, genellikle, 1° de "..başlangıçta söz vardır (Yuhanna İncili, 1. Bl.); 2° de "..komşunu kendin gibi seveceksin (Matta İncili, 22. Bl.)", 3° de "*Hz. Süleyman'ın konsekrasyon duası (II. Tarihler, 6. Bl.)"* sayfaları açılmaktadır. Bu örnekler de, Kitabı Mukaddes'in hangi sayfasının açılacağına ilişkin kesin kural olmadığını gösterir.

Görüldüğü gibi, bazı obediyanlarda rastgele açılmasının yeterli olmasına karşın; bazılarında hatta aynı obediyanın farklı localarında, belirli sayfalarının açılması gelengi sürdürülmektedir.

Gelenekçi görüşe göre, masonluktaki, sembol ve allegorilerden pek çoğu Kitabı Mukaddes kaynaklı olduğundan, çalışmalar sırasında ilgili sayfaların açılması, rastgele sayfa açılmasından daha anlamlıdır. Rastgele açılan Kutsal Yasa Kitabı ile, sadece, loca sembolik olarak Nur'la aydınlanmakta ve üzerine yemin eden masonla ilâhi metnin kaynağı Yüce Kudret arasında manevî bağ kurulmaktadır. Halbuki, ilgili sayfaların açılmasıyla masonik kutsal işlev yapıldığı gibi; törene de dinsel bir anlam kazandırılmaktadır. Bu nedenle, belirli sayfanın açılması yöntemi anlamsal açıdan daha doğrudur.

Türkiye Büyük Locası da dahil birçok obediyanın uygulaması, yemin kürsüsündeki kutsal kitapların, masonik çalışma sürecinde, din kitabı değil; Kutsal Yasa Kitabı niteliğinde olduğu, bir bütün olarak sembolik kutsal değeri bulunduğu, kutsal kitapların sadece açılmasının **Hakikat Nuru**'nun çalışmaları aydınlatmaya yeterli olduğu ilkesine göre düzenlenmiştir.

Masonik Açından Kur'an-ı Kerim

Kur'an-ı Kerim, masonluğun tarihsel oluşum ve gelişime koşut olarak, ritüellerdeki ve öğretilerdeki sembol ve allegorilerin doğrudan kaynağı olmamakla beraber; masonik ilkeler hatta söylenceler koşut önemli ve anlamlı ayetler içerir.

Bunların arasında: "*Allah ve ilâhi sırlar (Rahman, 55); Allah (İhlâs, 112); İnsan (Yusuf, 12/1-11); İnsan (Asr, 103); Alemlerin rabbi olan Allah'a hamdolsun (Fatıha, 1); Tanrınız bir tek Allah'tır (Bakara, 163); Süleyman ve mabed (Sebe, 12); Süleyman ve yapı ustaları (Sad, 35); bütün inananlar kardeştir (Hucurat, 10); Miraç olayı (İsra, 1); iki defa öldürüp diriltme (Mü'minun, 11); yardımlaşma (Mâûn, 107); insanın nefes eleştirici (Hümeze, 104); insanın yaratılmışların en seçkini olduğu (Tin, 95)*" vb. örnekler, masonik çalışmalar ve törenler için ilginç bölümlerdendir. Özellikle, Yûsuf Sûresi, masonik öğretiler açısından değerli bir allegoridir. Zaten, Ahsen-ül Kasas (ibret alınacak çok güzel bir öykü olarak) tanımlanmıştır. Bu sûre, insanın gizemleri ve ahlakî değerleriyle ilgilidir.

Masonik lejantlarla doğrudan ilgili iki ayrı sûre, Sebe (34/12-13) ve Sâd (38/35-39)'dır. Sebe'de: "*Süleyman için erimiş bakırı sel gibi akıttık. Allah'ın izniyle Süleyman'ın emrine verilen cinler, onun istediği gibi, saraylar, heykeller, havuzlar, kazanlar, vb. yaparlardı.*"; Sâd'da: "*.yapı ustası ve dalgıç olan şeytanları ve zincirlerle birbirine bağlanmış diğerlerini de Süleyman'ın emrine verdik.*" âyetleri geçmektedir. Anlatılan yapının, ünlü Süleyman Mabedi ile tunçtan dökülmüş sütunları ve diğer öğeleri olduğu kuşkusuzdur. Cin ve şeytan olarak tanımlanan yaratıklar da, çok muhtemelen cin gibi zeki ve şeytan gibi çalışkan yabancı uyruklu ve pagan inançlı ustalar ve işçiler olmalıdır. Herhalde, Hiram, bu gruba dahildir. Birbirlerine zincirle bağlı diğerleri ise, mabed inşasında angarya yaptırılan esirler ve köleler olabilir. Erimiş bakır, mabed, kazan, heykel gibi tanımlamalar da, Hiram'ın mesleği, yetenek ve becerileri konusunda, masonik pasajlarda verilen bilgilere paralel, çok anlamlı mesajlar vermektedir.

Bu sûrelerin masonik bakışla yorumlanması ilginç bir inceleme konusu olabilir.

Türk Masonluğu'nda Üzerine Yemin Edilen Kitapların Evrimi

Ünlü Mason tarihçisi G.F. Gould'un, 1885 yılında yazdığı, daha sonraki yıllarda birçok kez yenilenerek basılan *History of Freemasonry* kitabının 1936 baskısı 3. Cildinde, Türkiye'nin masonluk tarihi anlatılırken, kutsal kitaplar konusuna da değinilir. Bu kitaptaki bilgilere göre, 1909 yılından itibaren, İskoçya Büyük Locası'ndan verilen beratla Türkiye'de açılan locaların kürsülerinde Kitabı Mukaddes bulunmakta, kürsünün yanındaki küçük bir masada da Kur'an ve Talmut (?) yer almaktadır. Yine aynı kitapta, Türkiye Büyük Maşrı'na bağlı locaların yemin kürsülerinde, Kutsal Yasa Kitabı olarak, Hıristiyan, Müslüman ve Budist (?) kutsal kitaplarının bulunduğu açıklanmıştır.

Türk Masonluğunda, daha sonraki dönemde, kürsüde bulunan ve üzerine yemin edilen kitapları, Masonik Yasa Kitapları dönemi ve Kutsal Kitaplar dönemi olarak iki aşamada incelemek olanaklıdır. Kutsal Kitaplar döneminin konuya ilişkin en önemli olayı Türkiye Büyük Locası'nın konsekrasyonudur.

Masonik Yasa Kitapları Dönemi

Bağımsız Türkiye Büyük Locası'nın resmen kurulduğu 16 Aralık 1956 öncesinde ve bu tarihle düzenli masonluğa geçiş çalışmalarının yapıldığı Nisan 1959 ara döneminde, yemin kürsüsüne konulan ve üzerine yemin edilen kitaplar: Yüksek Şûra Anayasası, Maşrıki Azam Esas Nizamnamesi, Türkiye Büyük Locası Esas Nizamnamesi gibi Mason Yasa Kitapları'dır. bu dönemlerde, yemin aracı ve Masonluğun Üç Büyük Nuru olarak kutsal kitaplar geçmemektedir.

Örneği, 1950 yılı Türkiye Yüksek Şurası-Birinci derece Çalışma Usulü adlı ritüelde, "Kılıç, Gönve ve Kitap" olarak sayılan yemin araçları arasındaki kitap, Mason Kanunu'dur.

Halbuki, G.F.Gould'un yazdıklarına göre Türkiye'deki masonluğun ilk dönemlerinde kutsal kitaplar bulunmaktaymış. Acaba, kutsal kitapların kaldırılıp yerine Mason Yasa Kitabı konulması hangi yıllarda ve neden olmuştur?

Kutsal Kitaplar Dönemi ve Konsekrasyon

Yemin kürsüsüne kutsal kitapların konulmasında, Türk Masonluğunun dünya düzenli masonluğu tarafından tanınması için gösterilen yoğun çalışmalar kapsamında, Ağustos 1955'de Türkiye'yi ziyaret eden New York Büyük Locası Eski Büyük Üstadı Hâkim Froessel K.'in ve özellikle Mart 1959'da ziyaret eden İskoçya Büyük Locası Eski Büyük Lord McDonald ile Büyük Kâtibi Dr. Buchan KK.'in katkısı olmuştur. Önceki Büyük Üstad En Muh. Necdet EGERAN K.' belirtir.

tiğine göre: adı geçen KK. , Ankara'yı ziyaretlerinde, loca çalışmalarını, ritüelleri ve tüzükleri incelemişler; düzenli mason obediyanlarının yemin kürsüsünde kutsal kitapları bulunmasının gerekli olduğunu, nasıl açılacağını, Gönve ve Pergel'in derecelere göre nasıl yerleştirileceğini açıklamışlardır. Bu ziyareti takiben, yaklaşık Nisan 1959'dan itibaren, kutsal kitaplar Türkiye'deki locaların yemin kürsüsüne konulmaya başlanmıştır. Bunun en açık yazılı kanıtı, 1959 tarihli ritüelde, yemin araçları olarak, "*Kılıç, Gönve ve açık duran Mukaddes Kitap*" sayılmasıdır. Türkiye büyük Locası'nın Büyük Kâtibi EGERAN K. , Haziran 1959'da, New York Büyük Locasını ziyaretinde, Büyük Üstad Froessel ve Eski Büyük Üstad Arburg KK. 'le, tüzük ve ritüellerde yapılacak değişiklikler konulu görüşmesinde, kutsal kitapların yemin kürsüsüne usulüne uygun konulduğunu açıklamıştır. Ayrıca, aynı KK. 'lerde gönderilen 29 Eylül 1959 tarihli yazıda düzenliliğe ilişkin ilkeler arasında:

"Tüzük ve ritüellerde yapılmış bulunan değişiklikler kapsamında, Türkiye'deki bütün localarda çalışmalar sırasında kutsal kitapların açık olarak bulundurulduğu; yeminin, Kutsal Kitaplar, Gönve ve Pergel üzerine yapılmasının kesinlikle temin edildiği..."

açıklanmıştır.

Bu belgeler de, Kutsal Kitaplar, Gönve ve Pergel'in, Nisan 1959'dan sonra, Türk Masonluğu'nda Üç Büyük Nur olduğunu göstermektedir.

1965 Konsekrasyon töreninden sonraki ritüellerde (1967 Birinci Derece Çalışma ritüeli'nden başlamak üzere), yemin kitabı olarak sadece Kutsal kitaplar gösterilerek yeminin yapıış yöntemi açıklanmakta ve öğretisi teistik bir söylemle Hatip konuşmasında:

"Hürmason olarak Kutsal Kitaplara saygı ile yönelmesi gerektiği; bu kitapların Hakikat ve Adalet'in şaşmaz düzenini verdiği; davranışların İlâhi kurallara uygun olarak düzenlenmesi gerektiği; Tanrı'ya komşulara ve kendine karşı ödev, yükümlülük ve sorumlulukların bulunduğu; Tanrı'ya karşı görevin, kulun Yaradan'a duyacağı saygı, şükran ve sığınma duygusu olduğu.."

şeklinde aktarılmaktadır.

Böylece, Kitabı Mukaddes'in 1600'den sonra masonluğa girişinde ve 1760'dan itibaren Üç Büyük Nur kapsamına alınarak resmîyet kazanmasından 200 yıl sonra; Nisan 1959 da, Kutsal Kitaplar, Türk Masonluğu'nda yemin kürsüsünde yerini almış ve bu evrim Türkiye Büyük Locası'nın **düzenlilik** kazanmasının yani muntazam masonluk camiası içindeki onurlu mevkiini almasının en önemli faktörlerinden biri olmuştur.

Türkiye Büyük Locası'nın 29 Nisan 1965'deki konsekrasyonu, Türk Masonluğu'nun dünya düzenli Masonluğu tarafından tanınması için gerekli şartların varlığını tevsik eden manevî bir tesbit töreni ve önemli bir olaydır. Çünkü, bu törenle, türk Masonluğu köken sorununun çözümlendiği gibi, düzenli masonik kuruluşlarca kuşkuyla bakılan inanç görüşüne de resmiyet ve açıklık getirilmiştir. Böylece, Türk Masonluğu'nun yeniden yapılanması aşamasındaki inanç evriminin en önemli dönemeç noktası olarak tanımlanabilecek konsekrasyon; evrensel düzenli masonluğun koşul saydığı, tanrı'ya ve ruhun ölümsüzlüğüne, kutsal kitaplara ve üzerine edilen yeminin bağlayıcılığına inanç gibi, etik monoteist ilkelerin Türk Masonluğu tarafından resmen kabul edildiğinin masonik kanıtı olmuştur.

Konsekrasyon, İskoçya Büyük Locası adına görevlendirilen bir heyet tarafından gerçekleştirilmiştir. Düşünce ve uygulama açısından dinsel tören niteliğindeki konsekrasyonun duaları, heyette Büyük Hatip olarak görev alan Büyük Üstad Kaymakamı EGERAN K.: tarafından, kutsal kitaplardan esinlenilerek veya doğrudan aktarılarak, yapılmıştır. Çok anlamlı bir örnek olarak, ilk duanın:

"Hamd, âlemlerin Rabbi, merhametli olan, merhamet eden ve din gününün sahibi olan Allah'a mahsustur. Ulu Tanrım, ancak sana kulluk eder ve yalnız Senden yardım dileriz. Bizi doğru yola eriştir, nimete erdirdiğin, gazaba uğramayanların, sapmayanların yoluna eriştir, ya Rab."

bölümü, doğrudan doğruya, Şanı Yüce Kur'an'ın başlangıç sûresidir. Böylece, Türkiye Büyük Locası'nın düzenlilik niteliğinin dünya masonluğu tarafından onaylanması anlamındaki konsekrasyon, ülkemizin dinsel gelenek ve törenlerine uygun şekilde, resmen Fatiha okunarak yapılmıştır.

Türk Masonluğu'nda Kutsal Kitaplar Uygulaması

Türkiye Büyük Locası, kutsal kitaplarla ilgili ilkesini:

Hürmasonluğumuz, Ev.: Ul.: Mi.: adını verdiği Yüce Varlığı ve ruhun ölmezliğini kabul eder. Bütün çalışmalarına, Ev.: Ul.: Mi.:nın adını anarak başlar. Eski adetlere uyararak, Masonluğun Üç Nuru olan Kutsal Kitaplar, Gönye ve Pergeli, Yemin Kürsüsü üzerinde bulundurur. Yeminler bunların üzerine yapılır.

şeklinde Hürmasonluğun temel İlkeleri kapsamında açıklanmaktadır. Türkiye Büyük Locası'nın uygulaması, loca üyelerinin arasında farklı dinlerden Kardeşler olmasa bile, Türkiye'deki üç büyük dinin

kutsal kitapları olan Kur'an, İncil ve Tevrat'ın, yemin kürsüsünde kucak kucağa açılmasıdır.

Bu şekilde, Türk Masonları'nın büyük çoğunluğunun dini olan Müslümanlık kadar, diğer Kardeşlerin dinlerini de, evrensel masonluk ülküsünün ve Kardeşlik anlayışının somut bir kanıtı olarak, eşit düzeyde saygı görmektedir.

Diğer bazı obediyanlarda da yemin kürsüsünde birden fazla kutsal kitap bulunmaktadır. Örnek olarak: Eski İran Büyük Locası'nda, Kur'an, Zend Avesta ve Kitabı Mukaddes olarak üç; Singapur Locasında, Bhagvada Gita Khordes Avesta, Kur'an ve Kitabı Mukaddes olarak dört; Hindistan Büyük Locası'na bağlı Localarda, Bhagvada Gita, Siri Guru Granth Sahib, Zend Avesta, Kur'an ve ve Kitabı Mukaddes olarak beş adet kutsal kitap vardır. Ancak, bu uygulama localarda ilgili inançlara sahip üyelerin olması halinde yapılır. Diğer bazı locaların uygulaması ise, başka dinden bir adayın yemini söz konusu olduğu takdirde, o Kardeşin dinine ait kutsal kitabın da kürsüye konulması şeklindedir. Oysa, Türkiye Büyük Locası'nın özelliği, locada başka dinlerden Kardeşler olmasa bile, üç kutsal kitabın mutlaka yemin kürsüsünde açılmasıdır.

Kürsülerinde birden çok kutsal kitap bulunduran localarda, Gönye-Pergel'in konumuna ilişkin olarak değişik pratik uygulamalar getirilmiştir. Genel olarak, kutsal kitapların üstüste konulmaması; yanyana açılması kuralı benimsenmiştir. Bazılarında, Gönye-Pergel sürekli olarak Üs.: Muh.: 'in dinsel inancının kutsal kitabı üzerine yerleştirilmekte; ancak, yemin töreninde yemin edecek kişinin dinsel inancının kutsal kitabı üzerine konulmaktadır. Bazılarında, Gönye-Pergel'in üzerine konulduğu Üs.: Muh.: 'in inancının kutsal kitabı yemin kürsüsünün doğusunda, yemin edecek kişinin kutsal kitabı batısında yer almaktadır.

Türkiye Büyük Locası uygulamasında Üç Kutsal Kitap kucak kucağa durur gibi yanyana açılmakta, genellikle ortada Kur'an bulunmakta, Gönye-Pergel ortadaki kutsal kitabın üzerine yerleştirilmekte ve Masonik Üç Büyük Nur'a basılarak şeref üzerine yemin edilmektedir.

Türkiye Büyük Locası, düzenli masonluğun vicdanı arındırmayı hedef alan etik monoteist inanç ilkesi kapsamında, aranan Hakikat'e ulaşmak kutsal kitapların yaydığı Nur'dan feyz almayı benimsemekle; bu ilkenin **Evrensel Kardeşlik Birliği** için gerekli koşullardan biri olduğunu kabul etmektedir. Bu görüşün uygulamasını locaların üyeleri arasında farklı inançlardan Kardeşler olsa da olmasa da, *Türkiye'deki semavi dinlerin kutsal kitapları olan, Kur'an, Kitabı Mukaddes ve*

Tevrat'ı, Kutsal Yasa Kitabı olarak yemin kürsüsünde kucak kucağa açarak yapmaktadır.

Bu uygulama, "*Bütün kutsal kitapların sahibi ve kaynağı birdir; Evrenin Ulu Mimarı olan Yüce Kudret'tir*" ilkesinin de kanıtıdır.

Kaynaklar

- BLACKMER, R.C.** : *Lodge and Craft, Macoy, 1976*
CARR, H. : *World of Freemasonry, Lewis, 1985*
CARR, H. : *Freemason at Work, Lewis, 1976*
CARR, H. : *Collected Prestonian Lectures, Vol. 1,2,3, Lewis, 1984*
COIL, H.W. : *Freemasonry Through Six Centuries, Macoy, 1980*
COIL, H.W. : *Masonic Encyclopedia, Macoy, 1961*
CRYER, N.B. : *The Volume of the Sacred Law, AQC 90,1977*
ÇELTİKÇİ, F : *Hürmasonluk Tarihinden Notlar, Mimar Sinan yayını, 1982*
DAYNES, G.W. : *The Bible-its Place and Use in Lodges, AQC 67,1954*
DYER, C. : *Symbolism in Craft Freemasonry, Macoy, 1976*
DYNER, C. : *The Holy Bible and English Freemasons, AQC, 102,1989*
EGERAN, E.N. : *Gerçek Yüzüyle Masonluk, Ankara, 1972*
EGERAN, E.N. : *Evrenin Ulu Mimarı Felsefesi, 1990*
EGERAN, E.N. : *özel görüşme, 1990*
EKEMEN, N, : *Arşivlerimiz İçinde 1965 Olayları, Mimar Sinan ya., 1978*
GOULD, G.F. : *History of Freemasonry, Vol. III., Chicago, 1936*
GÜCEL, V. : *Kutsal Kitaplar, Mimar Sinan, 66,1987*
HART, L. da : *Mexico Grand Lodge, Craftsman, 2-4 March-May 1980*
HAYWOOD, H.L. : *More About Masonry, Macoy, 1980*
HERRING, D.J. : *The Bibles of Lodge Singapur, AQC 76, 1963*
HORNE, A. : *Source of Masonic Symbolism,, Macoy, 1983*
JONES, B.E. : *Freemasons Guide and Compendium, Harrap, 1955*
JACKSON, A.C.F. : *English Masonic Exposures, Lewis, 1986*
KNOOP, D. ve dğr. : *Early Masonic Catechisms, Macoy, 1969*
MACEY, A.G. : *Symbolism in Freemasonry, New York, 1921*
MACEY, A.G. : *Jurisprudence of Freemasonry, Macoy, 1976*
MACEY, A.G. : *Encyclopaedia of Freemasonry, New York, 1946*
MENDOZA, H. : *The Volume op Sacred Law AQC, Vol. 103,1990*

- PRESTON, W.** : *Etiquette of Freemasonry, Londra, 1980*
ROBERTS, A.E. : *Craft and its Symbols, Macoy, 1973*
SYMTH, F. : *Pocket History of Freemasonry, Londra, 1983*
SYMTH, F. : *Freemasons Pocket Reference Book, Londra, 1983*
STEONMETZ, G.H. : *Freemasonry, 1976*
WAITE, A.E. : *New Encyclopedia of Freemasonry, Londra*

- *TBL Büyük Daimi Heyetinden Bütün Kardeşlere Açıklama, İst., 1965*
- *Masonluğun Temel Prensipleri, TBL Tüzüğü, 1985*
- *Ritüeller ve Monitörler : TYŞ 1950; TBL 1959, 1967, 1989; Emulation, English, Revised, Irish, Scottish, Standart, Oxoniensis, Modern Scottish, A. Erginsoy, T. Koray, R. Temel, Richardson*
- *Kutsal Kitaplar: Kur'an-ı Kerim, Kitabı Mukaddes, Teaching of Buddha*
- *Dergiler: Mimar Sinan, Türk Mason, AQC*

İKİ BAŞLI KARTAL SİMGESİNİN BAZI KÜLTÜRLERDE KULLANILMASI

Taner VİDİNLİĞİL

GİRİŞİ

Buryat Moğollarının bir efsanesine göre "çok önceleri ne hastalık varmış, ne de ölüm, fakat zamanla kötü ruhlar yeryüzüne çıkıp insanlara kötülük getirmeye başlamışlar. Bunun üzerine Tanrı, insanlara yardım etsin diye bir Kartal göndermiş. Fakat Kartal, insanlarla anlaşamamış. Bunun üzerine Tanrı ona: "İn yeryüzüne. Karşına çıkacak ilk insanı senin dilini anlayacak bir Şaman

yap." emrini vermiş. Kartal yeryüzüne inmiş. Bir ağacın altında uyuyan bir kadın görmüş. Onunla yaşamaya başlamış. Kadın Kartaldan hâmile kalmış ve bir erkek çocuk doğurmuş. Çocuk büyüdüğünde büyük bir Şaman olmuş. Yeryüzünün en büyük Şamanı ve Şamanların Atası olmuş."

Mimar Sinan Dergisinin 47. sayısında yayınlanan makalesinde Mehmet Fuat Akev K., iki başlı Kartal ambleminin tarihçesini

verirken, Kartal motifine ilk defa M.Ö. 4000 de Mezopotamyada M.Ö. 2000 yıllarında Hititlerde, Eski Hindistanda, Kuzey ve Güney Amerikada, Kızılderili ve Meksika Uygarlıklarında kullanıldığı: M.Ö. 7.ci yüzyılda Doğu Türkistan ve Roma İmparatorluğunda, M.S. 3.-7. yüzyıllarda İranda, Bizansta, Avrupada görüldüğünü belirterek, simgenin önemini vurgulamaktadır.

Yine Mimar Sinan Dergisinin 77. sayısında Ahmet Akkan K., Kartal Motifinin menşei hakkında bazı ipuçları ve referanslar vermektedir. Ayrıca Çift Başlı Kartalın Sembolizması ve ikili Sembolizmalar (Düalite) arasındaki bağlantı ortaya konmakta ve Eski & Kabul Edilmiş Skoç Riti Yüksek Şûrasının sembolü olarak açıklamalar getirilmektedir.

Ben bu konuların dışında kalmış bazı noktalara değineceğim ve özellikle de Şamanizmdeki Çift Başlı Kartal Sembolizmasının üzerinde durmaya çalışacağım.

ÇİFT BAŞLI KARTAL AMBLEMİNİN KAYNAKLARI

Kartal ve Çift Başlı Kartal Amblesinin kaynaklarını araştırdığımızda inebildiğimiz en eski tarih, M.Ö. 4000 yılını bulmaktadır. Bu tarihte Mezopotamyada rastlanan figür, Xeophanes'e göre İran: A. Volguine göre, Sümer Uygarlığına bağlanmaktadır. Ünlü Asurolog Dangin, 1904 de yayınlanan Asurolojinin Krono-

lojisi (Zeitschrift für Assyriologie) adlı eserinde Kartalın öyküsünü şöyle anlatmaktadır: "Güney Babil'in merkezi Lagash'da bulunmuş olan, iki büyük kil silindir üzerindeki çivi yazıları bize, Babil'e adını veren bu güç simgesinin, M.Ö. 3000 yıllarında kullanılmakta olduğunu anlatmaktadır." Bu silindirler, Louvre Müzesinde bulunmaktadır.

Kartal simgesinin ortaya çıkışı ile ilgili bir efsane de Hindistanda mitolojik Garuda'da kendini göstermektedir. Garuda yarı insan, yarı kuş bir yaratıktır. Baş, kanatları, pençeleri ve gagası Kartal; vücudu, kol ve bacakları insan görünümündedir. Garuda, Tanrı Vişnu'nun bineğidir. Ateş gibi parlak olan bu kuş, aynı zamanda yılanların düşmanıdır. Bu düşmanlık, yılanların anası Kadru ile devamlı olarak mücadele eden, kendi anası Vinate'dan gelmektedir. Kartal/Yılan dualizmi, evrensel olarak Yer/Gök, Melek/Şeytan mücadelesini de simgelemektedir. İlkel dinlerde, Tanrıların arzularını, mesajlarını Kartalın uçarken çizdiği şekillerle yeryüzündeki vekillerine ilettiklerine inanılırdı.

Zaman ilerleyip Ahdi Atik'in tarih sahnesinde ilk olarak parladığı sıralarda da Kartal simgesine rastlamaktayız. Ahdi Atik'de Ezechiel düşünde gördüğü melekleri şöyle tarif etmektedir: "...ortada, görünümleri insana benzeyen dört yaratık belirdi. Herbirinin dört yüzü ve dört ka-

nağı vardı. Ayakları düz, tabanları insanınkı gibiydiler. Pırıl pırıl parlıyorlardı. Dört yüzlerinden birer tanesi insan, birer tanesi boğa, birer tanesi aslan ve birer tanesi Kartal yüzüydü."

Bu anlatım Kartal'ın, Yahudi mistisizminde de yeri olduğunu göstermektedir.

İranda Medler ve Persler devrinde de Kartal sembolüne rastlamaktayız. Herodot, Kartal sembolü ile ilgili bir İran Hikâyesini şöyle anlatmaktadır. "Darius ile yedi Ayan, tahtı ele geçirmiş olan Guatama'nın sarayına saldırma-ya cesaret edemezler. Fakat o sırada yedi çift Şahinin, iki çift akbabayı kovalayıp, onların tüylelerini kopardıklarını görünce, bunu zaferin işaretini sayıp saraya hücum ederler." İran İkonografisinde Şahin ve Kartal, ayrılmaz bir ikilidir. Ahmeniler devrinde İran sanacağında kanatları açık bir Kartal motifi görülmektedir.

Özetlersek, Lagash'ın iki başlı Kartalı, Sümerlilerden sonra zamanın akışı içinde Mısır'a, Akatlara, Hititlere, Asya sakinlerine yayılmış, Batı Anadolu kültürlerine geçmiş, Anadolu sakinlerinden Selçuklulara ulaşmış, Anadolu folklorik danslarına dahi girmiştir. Zaman içinde ilişkiler bu sembolizmayı, Doğu ve Batı Roma İmparatorluklarına götürmüşlerdir. Konsül Marius, M.Ö. 8.yılında, Kartalı, İmparatorluk Ordularının sancağına Amblem olarak kabul edince, Roma İmparatorluğu'nin simgesi haline gel-

miştir. Çift Başlı Kartal'ın bir başının doğu Romayı yani Bizansı; diğerinin ise, Batı Romayı gözlediğine inanılmaktadır.

Onlardan sonra Habsburglar, Romanoflar gibi imparatorluk Sülâlelerine ulaşmıştır. Alman İmparatorları da Çift Başlı Kartal'ı amblem olarak kabul etmekle, Kutsal Roma İmparatorluğunun vârisi olduklarını iddia etmişlerdir. Rusya dahi Polonyayı kendi topraklarına katınca, bir çifte İmparatorluğa geçildiğini ileri sürerek, Çift Başlı Kartal'a sahip çıkmıştır.

KARTAL VE ÇİFT BAŞLI KARTAL SEMBOLİZMASI ÜZERİNE SÖYLENENLER

İlkel inançların bir çoğunda ve günümüze kadar gelen tüm kültürlerin hemen hemen hepsinde Kartal ve Çift Başlı Kartal kültürüne rastlamaktayız. Bunları kısaca özetlersek şu fikirleri sıralayabiliriz:

- Kartal, Kuvvet ve Yüceliğin Sembolü, Göklerin Mutlak hâkimi ve tüm Gök Yaratıklarının Kralıdır. Göklerin ve Güneşin evrensel bir sembolüdür.

- Kartal, yedi kat göğün en üstünde bulunur, Yedinci katın kapısının bekçiliğini yapar.

- Kartal, yeryüzünün üstünden uçarak, ona kötülük gelmesini önler. Kötü ruhların simgesi olan yılanın baş düşmanı olduğu için, dünyanın koruyucusu olarak nitelenmektedir.

- Kartal gözünü kırpmadan güneşe bakabilen tek canlıdır. Bu sebeple onun ateşin bile üstesinden gelebileceğine inanılmaktadır. Ayrıca NUR fikrini doğrudan algılayabilmenin simgesi olmaktadır.

- Kartal, hızlı uçuşu ve gök yüzünde yıldırımlarla birlikte yaşadığı düşüncesi ile sağlıklı yaşamla özdeşleştirilmektedir.

- Aslan, yerde ne ise Kartal gökte odur. En üstün güç, hükümlülük, kahramanlık ve her türlü yücelik ona aittir. Sosyal ve Ruhi yücelmenin sembolüdür.

- Kartalın, ölüyü kötü ruhların gazabından koruduğuna inanılmaktadır. Nemrut Dağındaki antiokos'un mezarı bu sebeple Aslan ve Kartal heykelleri tarafından korunmaktadır.

- Mısır hiyerogliflerinde A Harfi, Kartal şekliyle ifade edilmektedir. Bu, Hayat'ın Başlangıcını temsil etmektedir. Güneşi ve dışı olan tabiatı dölleyen erkek Kartal, aynı zamanda Baba fikrinin de sembolü olmuştur.

- Eski Suriyede insan kolları Kartal, ölümsüzlüğe götüren götüren simgedir.

Şimdi bazı efsanelerde ve inanışlarda Kartal motifini vurgulayan birkaç konu üzerinde duralım:

- Asurluların bir çöl yerleşim merkezi olan Hatra'da Marren Nasr, yani "Efendimiz Kartal" kültüne rastlamaktayız. Kartal, Gök Tanrısını temsil etmektedir.

- Nemrut Dağı civarında hüküm süren Komagene Krallığında, Fırat Nehri kıyısındaki bir yerleşim merkezinde bulunan ve halen Urfa Müzesinde teşhir edilen bazı mezar taşlarında Kartal Motifine rastlamaktayız. Bu Motif, ölümün teali edilmesinin, ruhun yüceltilmesinin göğe yükseltilmesinin, insanın tanrılaşmasının ifadesi olmaktadır.

- Batı Anadolu ve Yunanistanda, Antik Çağ Mitolojisinde de Kartal sembolüne rastlamaktayız. Örneğin; Truva'nın son ve bahtsız Kralı Priamus, Achileus'tan Hektor'un cesedini istemeye gideceği zaman Zeus'un huzuruna çıkar ve sağ tarafında Kartal'ın görülmesini ister. Kartal'ın ona güç ve uğur vereceğine inanmaktadır. Zeus bu dileği kabul edince, herkesi büyük bir sevinç kaplar. Burada Kartal'ın Sağ-Sol sembolizmasını, sağın uğurlu, solun uğursuz olduğunu da görmekteyiz.

- Yine antik Çağ Mitolojisinde, "Zeus dünyanın iki ucundan birer Kartal uçurup bunları Delphi Omphalos'un şakülünde buluşturup durdurmuştu." denmektedir. Bilindiği üzere Delphi Mâbedi, çağının en büyük kehanet Merkezidir. Ve bu Mâbed, dünyanın ortası sayılırdı. Şehir Devletlerinin temsilcileri buraya gelerek, Kâhinlerden kehanette bulunmalarını isterlerdi. Kehanet doğru çıkarsa, buraya şehirleri adına büyük hediyeler getirirlerdi. Zeus'un tam mâbedinin üstünde Kartal'ı durdurması ola-

yı; Kâhinlere, doğudan batıya kadar çok geniş ve Kartal kadar güçlü bir görüş açısını atfederek onların kehanetlerinin doğru olacağını vurgulamaktadır.

- Mazdeizmde Varana, ilâhi kudret ve zaferin nurunu temsil eder, Avesta'da Varana, bir Kartal veya Şahinle özdeşleştirilmiştir. Yine Avesta'ya göre, Dünyanın ilk Kralı Cemşid bir gün yalan söylediği için, Varana yani koruyucu Kartalı onu terketmiş ve Cemşid de bütün güzel vasıflarını kaybederek mağlup olmuş, tahtını kaybetmiştir.

- Şaman geleneklerine göre, Kartal, güneş ve gök tanrının sembolü sayılmıştır. Bu kuş o kadar büyüktü ki, ay onun sol kanadını, güneş ise sağ kanadını ancak kapayabilirdi. Bu büyüklük, Yakutların Kartal üzerine yemin etmelerine sebep olmuştur.

- İslâmiyetten sonraki İran geleceğinde ise, Kartalla Simürg yani Anka kuşu aynı niteliktedirler. Rüya ve falda kurdetli bir Kralın sembolü Kartaldır. Bir rüya tâbiri şöyle der: "Düşünde bir kuş veya balık görürsen ya Kral olursun, ya da başına devlet kuşu konar."

BAZI KÜLTÜRLERDE KARTAL SEMBOLİZMASI

Şamanizmde Kartal sembolizmasının yerini daha iyi değerlendirebilmek için, giriş bölümünde bahsettiğim Mimar Sinan Dergisinde yayınlanmış makaleler dışında kalan bazı kültürlerde

Kartal Ambleminin yerine bir göz gezdirmekte fayda görmekteyim. Şamanizmi inceledikten sonra da, Selçuklular ve Osmanlılarda Şamanist etkiyi kısaca görüşlerinize sunacağım.

HİTİTLERDE KARTAL

Hititlerde Kartalın adı, Amuşendir. Hitit Kartalında tek başlı kartala ikinci bir baş ilâve edilmiştir. Başların üzerinde kulak yoktur ve kanatlar uçar durumdadır. Anadoludaki kazılarda, Hitit devri kabartmalarında ve mühürlerinde, çift başlı Kartal motifine çok rastlanmaktadır. Yazılıkaya ve Alacahöyük kabartmalarında ve Tarsus menşeli mühürlerde çok kullanılmaktadır.

Boğazköyde, Yazılıkaya kabartmalarında, rastladığımız örneklerde Kartalın önemi vurgulanmaktadır. Hatta bir tablette bir Kartal Tapınağından bahsedilmektedir. Yazılıkayadaki kabartmaların bazılarında Kartalın üzerinde iki tanrıça görülmektedir. Bunlar Fırtına Tanrılarıdır. Benzer Tanrılar, Tarsus mühürlerinde de görülmektedir.

Hitit Mitolojisinde de Kartal Motifini görmekteyiz. Gurparanzah destanında, Aranzah (Dicle) nehrinin bir Kartal olup uçtuğu ve Akad ülkesine gittiğinden bahsedilir. Telepinu efsanesinde ise, Kaybolmuş Tanrı Telipinu'nun bulunması için Gök Tanrısı, Kartal'ı görevlendirir. Kartal yüksek dağları, derin vâdileri, karanlık

dalgaları arar, fakat tanrıyı bulamaz.

Kapadokya bölgesinde birinci bine ait bazı bronz eşya üzerinde ve mühürlerde de Kartal bulunmaktadır.

LAGASH KENTİ'NİN TOTEMİ

İnsanoğlu, Tanrılar adına muhteşem mâbedler yapması gerektiğinde inanınca derhal uygulamaya geçti. Krallar bunların yaptırımcıları ve mimarları da yapımcıları olarak kendi adlarını bu yapılarla özdeşleştirmek istediler. Bu mâbetlerin en önemlileri, 5000 yıl öncesine ait Güney Babildeki ve 2900 yıl öncesine ait Kudüsteeki Süleyman Mâbedidir. Bunlar ve bunun gibi dünyanın dört bir yanındaki Kutsal yapılar, tarihin bize bahsettiği temel emanetlerdir. Babil Kralı ülkede büyük bir kuraklığın olduğunu ve Tigris'in sularının alçaldığını ve kıtlık başladığını söylemektedir. Kendisinin ve halkının günah işlediklerine ve tanrıların da onları cezalandırdıklarına inanmaktadır. Babil inanışlarına göre; "Başında, boyu yeryüzünden cennete kadar uzanan ve kanatlarını Lagash çevresindeki topraklar üzerine germiş bir fırtına kuşu ile bezenmiş bir taç olan tanrısal bir adam kente gelir. Bu adam kenti kuraklıktan kurtarır."

Kral, fırtına kuşu anısına bir tapınak yaptırmaya karar verir. Bu tapınağın plânlarının cennetten geldiğine inanılmaktadır. La-

gashda kazılarda çıkan Gudea heykeli, dizleri üzerinde, teknik ressamların tabletlerine benzer bir nesne tutmaktadır. Yanında âlet takımları ve cetvelleri bulunmaktadır. Bu heykelin mâbet mimarına ait olması muhtemeldir.

Adına Kral tarafından tapınak yaptırılan bu fırtına kuşu, iki başlı Kartaldır. İki başlı Kartal artık, Lagash'ın gurur duyduğu güç ve kuvvetin sembolü, şehrin Totemi olmuştur.

ZEUS'UN SEMBOLÜ KARTAL

Antik Çağda Batı Anadolu'da ve Yunanistan'da da iki başlı Kartal Motifine rastlamaktayız. Bu sembolün, Ortadoğudan buralara ulaştığı kesin gibidir. Yukarıda Delphis mâbedinden ve Truvalı Hektor'un cesedinden bahsederken söylediğimiz gibi Milas'ın kuzeyinde Kargacık Köyündeki Antik kentte de Zeus'u yine Kartal ile görmekteyiz. Kartal, Zeus'a refakat etmekte ve onun simgesi haline gelmektedir.

Gebze Eskihisarın Stratonikea ve Panamara antik kentlerinde M.Ö. II. yüzyıldan sonraki sikkelerin bir yüzünde defne dalları ile çevrelenmiş Zeus başı; diğer yüzünde ise, elinde meş'ale tutan Kartal görülmektedir. Afrodisiyas sikkelerinde de Kartal ve baltaya konmuş Kartal motifine rastlanmaktadır.

GÖK DİREKLERİ

Konda Nehri kıyısında bir köyde, meydana dikilmiş bir direk vardı. Bu direğe merdiven şeklinde basamak görevi yapacak yedi veya dokuz tahta çakılıydı. Bu basamakların üzerinde bir sahanlık ve onun üzerinde sırığın ucunda kurşundan dökülmüş çift başlı bir Kartal heykeli bulunmaktaydı.

Bu direk, köyün direği idi. Doğu boylarındaki inanışa göre dokuz kat; batı boylarındaki inanışa göre ise, yedi kat olan göğü taşı-maktaydı. Basamakların üzerindeki Sahanlık, göğün çatısı ve en üstteki çift başlı Kartal ise, Köyün koruyucu ve esirgeyicisinin sembolüydü. Bazı boylarda ise, beş direk üzerinde bir tahta platform yapıyorlar ve bunun üzerine Kartal'ı oturtuyorlardı.

Bu düşünce sistemi, Çin denizinden, Baltık denizine kadar uzanan geniş alanda etkisini gösteren Altay Kültüründe çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu kültür, Şamanizmdir. Şamanın, Kartal ile Kadının birleşmesinden doğduğu kabul edilmektedir. Biraz önce bahsettiğim Buryat Moğollarının efsanesinde bu olgu anlatılmaktadır. Bu inanışın paralelinde kısır kadınların çocuk sahibi olabilmesi için Kartal'a dua edilirdi. Kısır kadınlar çocuk sahibi olabildikleri takdirde, bu çocukların Kartaldan türedikleri kabul edilirdi.

Yukarda bahsedilen Kartalla ilgili inanışlar, Eski Orta Asya ve

Türk Mitolojisinde, Şamanizmde çok önemli bir yer tutmaktadır. Kartal, koruyucu Ruh olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple savaşçıları koruması açısından silâhlarda çok kullanılırdı. Kartallı Tuğ ve Asa, kudret ve asaletin sembolüydü.

Oğuz boylarında yırtıcı kuşların çoğu kez birbirine karıştırıldıklarına tanık oluyoruz. Bunlar Oğuz Boylarının Ongunları, Sembolleridirler. Muhtelif Boylarda değişik kuşlar, özellikle yırtıcı kuşlar Ongun olarak kullanılmışlardır. Örneğin Çavuldur Boyunun Ongunu Buğdaylık Kuşu, yani türünün en irisi ve en yırtıcısı olan Kartal'dır. Bir Kırgız Atasözü "Kuşun törüsü (başkanı) Buğdayık, it törüsü Kumayık..." diyor.

Gök direklerinin üzerindeki Çift başlı Kartallar, Şamanizmde çok önemli bir yer tutmaktadır. Sırığın göğe kadar uzanarak gökte Tanrının Kudret ve Kuvvetini temsil eden büyük Kartal'a ulaştığı kabul edilirdi. İnanışa göre ilkbahar ve Sonbahar mevsimleri, Kartalın temsil ettiği ruhun iradesine bağlıydı. Şamanizmde Kozmik Ağaç olarak ifade edilen kavram, bu Gök Direkleri ile paralel kavramlar olarak ortaya çıkmaktadır. Kartal, Kozmik Ağacın en üst noktasına konmuş olarak "Ağaç Koruyuculuğu" yapmaktadır. Kartal, koruyucusu olduğu ağacı bir kere sallarsa, buzlar erimeye başlar. İlk Bahar gelirdi. İkinci kere sallarsa yap-

raklar dökülmeye başlar. Son Ba har gelirdi.

Asyanın kuzeyinde yaşayan Dolgan ve Yakutlarda, Şaman Ayinlerinde üzerinde Kartal bulunan sıriklar kullanılırdı. Kartal, âyinlerde vurgulanmak isteyen "Kudret ve Kuvvetin sahibi Gücü" ifade ederdi. Bir Şaman efsanesi olan Er-Töşük öyküsünde, Büyük Kartal'a çok önemli bir yer verilmiştir.

"Kartal, yedigün yer yüzünde, yedigün yer altında avlanır. Yuvası bir Kavak ağacıdır. (Bu Ağaç Yakutlardaki Kozmik Ağaca karşılık olabilir.) Kartal, Kahramanımız Er-Töşük'ü, kemiklerini çelik gibi sağlamlaştırmak ve yaranmaz hale getirmek için yutar. Günler boyunca Kartalla birlikte, yer altında uçan kahramanımız sonunda, Kartalın sırtında gün ışığına çıkar. Tamamen gelişmiştir. Kemikleri bir çelik gibi sağlamlaşmıştır. Kartal, ona ayrıca zor durumda kaldığı takdirde kullanabileceği bir tüyünü verir. Bu tüy derin bir dostluk bağının nişanesidir."

Yakutlarda en önemli And, Kartal üzerinde içilirdi. Kartal adına yalan yere yemin edenin ocağının söneceğine inanılırdı. Bir Yakut evinin etrafında Kartal görürse, ona et ziyafeti vermeyi ihmal etmezdi. Eğer bir Kartal'ı öldürürse, onu, Şaman çağırarak gömdürürdü. Bu inanışlar, Yakutlarda Kartalın önemini ve kutsallığını göstermektedir.

Klikyalı bir ermeni rahip olan Aknerli Grigor, 1723 de yazmış

olduğu Moğol Tarihinde şöyle bir efsaneden bahseder: Moğollar, keçeden yapılmış putlarla beraber, Güneş'e de ilâhi bir kudret olarak taparlardı. Sonra akılları başlarına geldi. Gök ve Yerin koruyucusu olan Allah'ın emirlerine itaat etmeye söz verdiler. Bunun üzerine Allah, altın tüylü bir Kartal şekline girmiş olan meleğini onlara gönderdi. Kartal, Reisleri Cengiz Han'ı çağırdı. Cengiz, Kartal'ın karşısında bir ok atımı uzaklıkta durdu. O zaman Kartal, Allah'ın bütün emirlerini ona kendi dilinde anlattı."

Bu bilgiler, bize Şamanizmde Kartal Kültürünün ne kadar önemli bir yer tuttuğunu ve bu sembolün ne kadar geniş bir alana yayıldığını göstermektedir. Bu düşünceler göçlerle, önyasya ve Balkanlara kadar yayılarak Selçuklular ve Osmanlılarda kendini göstermiştir.

SULTANLARIN ÇETRİ

Anadolu Selçukluluranını süsleme san'atında Kartal, Çift Başlı Kartal ve Çift Kartal Motifine çok rastlanmaktadır. Bu motifler Kale, Saray, Medrese, Cami, Türbe ve Mezartaşlarında çok kullanılmaktadır.

Selçuklu tarihçi İbni Bibi: "Hükümdar çetrimin Kartalı, Sultanların güneşine talih kanadını ve tüylerini gerdi ve kudret gölgesini yaydı." demektedir. Anadolu Selçukluları savaşlarda bir yeri ele geçirincede, tepesinde Kartal bulunan Sultan Çetrimini (bir cins çadır) hemen en görünen yere ku-

rarlardı. Bu Zafer'in sembolüydü. Şair Nefi:

"Çetr-i ikbalin ola gün ve mekâna sayeban,

Sayesinde kâinat asûde ta ruz-u hisap." yani Baht açıklığının çadırı güne ve mekâna koruyucusu olsun. Sayesinde evren sessiz sakin ta hesap gününe kadar... demektedir.

Mimaride kullanılan Kartal motifinin, nazarlık, tılsım, koruyucu güç olduğuna, Kudret ve Kuvveti sembolize ettiğine inanılırdı. Bu inanç çerçevesinde, binalar da kötülüklerden, fena ruhlardan ve kem gözlerden korunmuş olurdu. Kale ve surlarda görülen Kartal figürü, aynı düşünce ile şehri koruyan Koruyucu Ruh olarak kötülüklerin surlardan girmesini önlerdi. Konya ve Divriği Ulu Camilerinde, Niğde Hudavent Hatun Türbesinde, Denizli Akhan'ın giriş kapılarında görülen çift başlı Kartal, Sembolizmayı kuvvetlendirmek amacı güder. Krallık otoritesinin ötesinde, İm-

paratorluk kudret ve kuvvetini temsil eder.

SONUÇ

Tarihinin ilk çağlarından itibaren tüm kültürler, kendilerinden sonra gelen kültürleri, birbirilerinden çok uzak olsalarda etkilemişlerdir. Bakıyoruz Tufan olayı birbirinden çok ayrı kültürlerde farklı zamanlarda görülüyor. Bakıyoruz dinsel inançlar ve motifler, bazı yönlerden muhtelif kültürlerde birbirleriyle özdeş, hele hele insanların düşünce ve duyguları birbirleriyle tıpatıp aynı.

Ortadoğu kültürleri ise, birbirilerini öylesine etkilemişler ki, tam bir senteze ulaşmışlar; sonunda totemizm, mazdeizm, muşevilik, hristiyanlık, müslümanlık bir senteze ulaşmış, Kartal sembolü gibi kültler birbiri içinde erimiş, acaba bu sentezler sonunda M.:luğa mı ulaşmış! Kim bilir belki de E.U.M. böylesini uygun görmüştür.

KAYNAKÇA

- 1 - H. Ertem *Boğazköy metinlerine göre Hititler devri Anadolusunun Faunası. Ankara 1965*
- 2 - Necmettin Ersoy *Semboller ve Yorumlarla, Görünenden Görünmeyene, İstanbul 1990*
- 3 - Burgan Oğuz *Türkiye Halkının Kültür Kökenleri, Cilt 2 İstanbul 1980*
- 4 - G. Öney *Anadolu Selçuklu Mimarisinde Süsleme ve El Sanatları Ankara 1978*
- 5 - Bahattin Ögel *Türk Mitolojisi Cilt 2.*
- 6 - Ars Quatour *Being the Transactions of the Quator Coronati Lodge. Volume XXIV. London 1911*
- 7 - Encyclopedia of Free Masonry *London 1918*

TAMPLİYE ŞÖVALYELERİ VE CHARTA TRANSMİSSİON

Celil LAYIKTEZ

Tampliye Şövalye tarikatı, 1119 da Hugues de Payns tarafından Filistin'de kuruldu ve 14 Kasım 1128 Troyes Konsilinde Bernard de Clairvaux'dan (sonradan azizliği ilân edilerek St. Bernard olmuştur) beraatını aldı. Şövalyeler Yoksulluk, Bekâret ve İtaat yemini etmişlerdi. Haçlı Seferleri boyunca Haçlılara bankacılık ve hancılık hizmetlerini sunmuşlardı. Ancak, Kudüs'ün Arapların eline geçmesi ve Haçlı Seferlerinin bitmesi ile Tampliyeler amaçsız kalmışlardı. Daha doğrusu, aracı amaca dönüştürerek yalnızca uçsuz bucaksız mal varlıklarını yönetmekle vakit geçiriyorlardı.

Güzel Filip gibi merkezî devlet kurmak isteyen bir hükümdarın onlara kötü gözle bakması doğaldı. Denetim dışı, egemen bir tarikat oluşturmuşlardı. Büyük Üstat soylu bir prensle aynı düzeydeydi; bir orduya komuta ediyor, geniş topraklar yönetiyor, imparator gibi seçiliyordu ve mutlak yetkilere sahipti. Fransız hazinesi kralın denetiminde değildi; Tampliyelerin Paris Mâbedine emanet edilmişti. Tampliye Şövalyeleri, resmen Kralın adına açılmış hesabın mutemetleri, vekilleri, yöneticileriydi. Parayı yatırıp çekiyorlar, faizi işletiyorlar, büyük bir özel banka gibi işlem yapıyorlar, ancak bir devlet bankasının tüm ayrıcalıklarıyla bağımsızlıklarından istifade ediyorlardı. Kralın hazineci-

başısı da bir Tampliye idi. Bu koşullarda hükümdarlık etmek gerçekten de zordu.

Onlarla başedemiyorsan, birleş. Kral Filip Tampliye Tarikatının şeref üyesi olmak istedi ve bu talebi red edildi. Hiçbir kralın kabul edemeyeceği bir hakaretti bu. Bunun üzerine Filip, Papa'ya Tampliye ile Hospitalier tarikatlarını birleştirmesini, böylece oluşacak yeni tarikatın başına da oğullarından birini geçirmesini önerdi. Tampliyelerin Büyük Üstadı, Jacques de Molay, sürgünde bir hükümdar gibi yaşamakta olduğu Kıbrıs'tan tantanayla geldi; Papa'ya tarikatların birleştirilmelerine karşı bir muhtıra sundu: Tampliyeler Hospitalier'lerden daha zengindi; bu birleşme, birincileri yoksullaştırma pahasına ikincileri zenginleştirecekti ve bu da şövalyelik ruhunu iğfal edecekti.

Tampliye Şövalyelerinin aleyhinde söylentiler dolaşıyordu. Ondalık vergileri toplamak için ortalıkta dolaşan, karşılığında birşey vermiyen, Kutsal Emanetlerin bekçileri olarak kanlarını bile artık dökmeyen Tampliyeler, yüzyılımızda Kuzey Afrika sömürgelerinden dönen Pieds Noirs'lar gibi karşılanmışlardı. Tuhaf davranışlarıyla gösteriş yapıyorlar, aralarında Arapça konuşuyorlardı. Rahiptiler, ama küstah tavırları çevreyi rahatsız ediyordu; yoksulluk andı içmişlerdi, ama soylu bir zümrenin şatafatı, yeni zengin sınıfının aç gözlülüğü, silâhşöhrerinin yüzsüzlüğü ile yaşıyorlardı.

Karalamalar başladı. Tampliyeler eşçinsel, heretik, nereden geldiği bilinmeyen Bafomet denen şeytanî, sakallı çift başlı bir puta tapan putperestlerdi; belki de İsmaililer'in sırlarını bölüşüyorlardı; Şeyh'ül-Cebel'in Haşişinleriyle alışverişleri vardı. Filip'le danışmanları bu söylentilerden yararlandılar, arkasından bildiğiniz Enkizisyon safhası başladı, yıllar süren davaların sonunda Jacques de Molay ile 53 şövalye ateşte yakılmak suretiyle idam edildiler; malları, mülkleri de Hospitalier Şövalye tarikatına devredildi. Yalnız Papa ile işbirliği yapmıyan Portekiz ve Almanya'daki Tampliyeler isim değiştirerek; İskoçya'da ise, isim değiştirme ihtiyacını dahi hissetmeden varlıklarını sürdürdüler.

Şövalyelerin hizmetindeki zanaatkârlar, işçiler, çiftçiler, ulvî şövalye misyonu ile bağdaşmıyan basit işler yaparlardı. Bunların arasında taş yontucu, inşaatçı, marangoz, zırh yapımcısı gibi zanaatkârlar, meslekî sırlarını ve haklarını koruyan kardeşlikler halinde organize edilmişlerdi. Fransa'da zulme uğrayarak enkizisyonundan kaçan şövalyelerin bazılarının bunlara karışmış olmaları, bu arada da Hiram'ın katli ile katillerinden öcalma mitine Jacques de Molay'ın öcünün alınması mitini de ilâve etmiş olmaları doğaldır.

17 ci y.y. da Fransa'da, Kilise ile bir konağın sahipleri arasında süren mülkiyet davasında konağın sahiplerinden "Messieurs du Temple" diye söz edilmesi, Tampliyelerin ayrıca gizli bir cemiyet şeklinde de varlıklarını sürdürdüklerine dair tezi güçlendirmektedir. Davayı Kilisenin kazandığına dair Paris parlamentosunun kararı, 6 Şubat 1618 tarihini taşır.

Cizvitler, Masonları Fransız İhtilâlinin sorumlusu olarak görerek, Abbé (keşiş) Barruel'i masonları karalamakla görevlendirmişlerdi. Barruel, 1797/1798 yıllarında "Mémoires pour servir à l'histoire du Jacobinisme" (Jakobinizm tarihine ışık tutacak anılar) kitabını yayınladı. Aleyhte yazılmış bu kitap sayesinde ki, o günlerin masonluğu hakkında ayrıntılı bilgilere sahibiz. Kitap, ucuz bir serüven romanı tarzındadır ve Tampliye Şövalyeleri ile başlar. Barruel'e göre, Tampliyeler Manikeenlerinkine benzer bir herezi içineydiler. Molay'ın yakılışından sonra, krallardan öcalmak, monarşi ile papalığı yıkmak üzere gizli bir dünya cemiyeti kurma çabasındaydılar. 18 ci y.y.da Hürmasonluğu bu amaçla ele geçirerek kullandılar. 1763'de Voltaire, Turgot, Condorcet, Diderot ile d'Alembert bir Akademi kurarak Baron d'Holbach'ın evinde toplanıyor, komplo üzerine komplo kurarak Jakobinizm'i yaratmışlardı. Ancak Jakobinler kuklaydı, asıl ipler de gizli başkanları, kralların katline and içmiş, "Illuminati de Bavaria"ların elindeydi.

Bütün bunlar mesnetsiz, boş yazılar gibi geliyorsa da, Cizvitler Tampliyelerden Ansiklopedistlere kadar tüm aydınları karalıyordu. Masonluğu parçalamak üzere de Şövalye Ramsay'ı görevlendirmişlerdi. Ramsay, Tampliye efsanesine dayanan İskoç Ritini kurmak suretiyle Hürmasonluğun bölünmesine neden oldu.

Şimdi de birkaç önemli tarihe bakalım:

— 1645 Londra: Ashmole Rose-Croix'lardan esinlenen Invisible College'i kuruyor.

— 1662 Invisible College'den Royal Society; Royal Society'den de Spekülatif Masonluk doğuyor.

— 1666 Paris: Bilimler Akademisinin (Académie des Sciences) kuruluşu.

— 1717 Londra: Büyük Locanın kuruluşu.

— 1721 Anderson İngiltere Büyük Locasının anayasasını hazırlıyor.

— 1737 Ramsay, Masonluğun Tampliye kökenini vurgulayarak İskoç Ritini kuruyor. Bundan böyle İngiliz Masonluğu, Fransız Masonluğuyla savaş içinde olacaktır.

- 1738 Prusya veliaht Prensi Frederick tekris ediliyor. Bundan sonra Ansiklopedistlerin koruyucusu olacaktır.
- 1743 Saint-Germain Kontu, Tampliyelerin öcünü alacak Kadoş Şövalyesi derecesini kuruyor.
- 1756 Baron Von Hund "Tamplar Strict Observance" cemiyetini kuruyor. Bazılarına göre Prusya Kralı II. Frederick'den esinlenmiştir. Bilinmeyen Üstünlerden söz edilmektedir, bunların da II. Frederick'le Voltaire olabilecekleri iddia ediliyor.
- 1759 Şark ve Garp İmparatorları Konseyi kuruluyor. 1762'de bu Konsey, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Ritinin sonradan kaynaklanacağı Bordo Anayasa ve kurallarının taslağını hazırlıyor (Constitutions et réglements de Bordeaux).
- 1771 Sonradan Philippe Egalité diye tanınan Chartres Dükü, Grand Orient'a Büyük Üstat olur; bütün locaları aynı çatı altında birleştirmeye çalışır, İskoç Locası bu projeye karış çıkar.
- 1778 Grand Orient Tampliye geleneğine bağlı Rektifiye İskoç Ritini kabul ediyor.
- 1787 Fransa'da yaklaşık 700 loca vardır.
- 1789 Fransız Devrimi, localar bunalıma giriyor.
- 1804 Charleston'da 33 dereceli EKSR resmen kuruluyor.

LARMONIUS'UN CHARTA TRANSMİSSİONİS'İ

Efsaneye göre, Kral Güzel Filip ve Enkizisyon tarafından yakılmak suretiyle idama mahkûm edilen Tampliye Şövalyelerinin Büyük Üstadı Jacques de Molay, zindanda infazını beklerken, tarikatın gizli bir şekilde devamını sağlamak üzere Johannes Marcus Larmonius'u kendine halef tayin etmiş; o da, zamanı gelince aynı yöntemi uygulamış ve birbirini izleyen Bü. Üs. imzaları, 1804 yılına kadar kayd edilmiştir.

Quatuor Coronati Araştırma Locası'nın 1909-1910 yılları Üs. Muh. Tarihiçi F. J. W. Crowe K..., 1911 yılında Ars Quatuor Coronatorum'un 24.cü sayısında ilginç bir dokümanı yayınladı. Eski şifreli dokümanları toplayan Crowe K..., bir müzayedede 1812 tarihli kabalistik karakterlerle yazılmış bir Tampliye diplomasını satın almış, birkaç hafta araştırdıktan sonra şifresini çözünce, elindekinin diploma yerine Larmonius'un kayıp Charta Transmissionis'i olduğunu anlamıştır.

Bu döküman, 1815 yılında C. A. Thory tarafından lâtineden çevrilererek Acta Latomarum adıyla yayınlanmıştır. Findel (History of Freemasonry, 1866, s. 717) ve Gould (History, Cilt 1, s.498), Thory'nin ter-

cümesinden yola çıkarak, ancak orijinalini görmeden, söz konusu dökümanın 14 cü y.y. da yazılmış olamayacağını iddia etmişlerdi.

Crowe K., bulduğu dokümanı British Museum'da ekspertize ettirince, dilin 14 cü y.y. lâtincesi olmakla beraber, harf süslemelerinin 15 ci y.y.a ait oldukları tesbit edilmiş; 1966 yılında yeni imkânlarla bu dokümanın yazılmış olduğu mürekkepler tahlil edilerek 18 ci y.y. ortalarına ait olabileceği savı ileri atılmıştır.

Dökümanın başında Jacques de Molay'ın kendi imzasının bulunmaması da bunun, belki iyi niyetle, ancak ileriki tarihlerde düzenlenmiş bir sahte evrak olabileceği faraziyesini güçlendirmiştir.

Diğer taraftan, Jacques de Molay, zindanından bu dokümanı fiziksel olarak imzalayabilme imkânından da yoksundu. Dokümandaki imzalar da 1324'den 1804'e kadar olan süreyi kapsadığından, ve British Museum'da yapılan mürekkep tahlil sonuçları da çok kesin olmadığından, orada da şüpheli bir yön görülebilir.

Her halükârda, doğru ya da sahte, ya da ileri tarihlerdeki Tampliye Şövalyelerine bir yasal baz vermek üzere 15 veya 16 cı y.y.larda düzmece vesaik olarak başlatılmış; sonraları ise, düzgün devam etmiş; ancak 19 cu ve 20 ci y.y.larda Tampliye Şövalyeleri tarikatını mutlaka etkilemiş bir doküman söz konusudur.

Crowe K., bir nüshasını kütüphanemizde bulunan, 24 sayılı A.Q.C.daki makalesinde Tampliye Şövalyelerinin tarihine ışık tutan Clavel'in 1844 tarihli Picturesque History of Freemasonry eserinin 214-220 arası sayfalarını, Findel'in eleştirilerini ve sonunda cevabını sonuç olarak yayınlamaktadır. Dökümanın kendisini ise, şifreli metnin lâtince okunuş şekliyle ve Thory'nin tefsiri ile kendi tefsirini paralel olarak yayınlamakta, sonra da kendi metnini İngilizceye çevirerek vermektedir. Metin aynen şöyledir:

"Ben, Kudüs'lü John Mark Larmenius Kardeş, Tanrının lütfu ve Tampliye Şövalyelerinin En Büyük Üstadı (Şerefle anılsın), Muhterem ve Kutsal Martir'in en gizli emri ve bu emrin Kardeşler Konseyi tarafından tasdik edilmesiyle, tüm Tampliye Şövalyeleri Tarikatının en yüksek Üstatlık derecesi ile taltif edildim; ve bu Fermanı görecek olan herkese sağlık, sağlık, sağlık dilerim.

"Günümüzde ve gelecekte herkes tarafından bilinsin ki, ilerlemiş yaşım nedeniyle gücüm azaldığından, Tanrının Şerefi ve Tarikatın, Kardeşerin ve Tüzüklerin korunmasında karışık işlerin tüm yükü ile hükümet etmenin sorumluluğunu yüklenmiş kişi olarak, ben, Tampliye Şövalyelerinin mütevazî üstadı, bu en Yüksek Görevi daha güçlü elletmesime izin vermeyi kararlaştırdım.

"Bu nedenle, Tanrının yardımıyla ve Şövalyeler Süprem Konseyinden aldığım selâhiyetle, ileri gelen Komandör ve Çok Sevgili Kardeşim Theobald'a, otorite ve imtiyazları ile, zamanın şartlarına göre iktidarını kullanma yetkisini ve, doğuştan ve başarıyla en yüksek asalete ve şerefli bir karaktere sahip başka bir Kardeşe Tampliye Tarikatının bu en Yüksek Üstatlığı ile en yüksek kudretini devretme yetkisini bahşediyorum. Böylece Üstatlık kesintisiz halef-selef dizisi ile ebediyet kazanacak ve Tüzükler korunacaktır. Ancak, Üstatlığın Tampliye'lerin Süprem Konseyinin onayı alınmadan transfer edilmemesini emrediyorum. Bu Süprem Konsey, dilediği zaman ve sıklıkla toplanabilecek ve Kardeşlerin oyu ile halef seçilecektir.

"Diğer taraftan bu Süprem Görevin fonksiyonlarının ihmal edilmemesini temin etmek üzere, şimdi ve ileride sürekli olarak, Süprem Üstad'ın dört Viker'i (Vekil) tüm Tarikat üzerinde en yüksek otoriteyi sağlayarak Süprem Üstad'ın hakkını koruyacaklardır; bu Vikerler, Eskiler arasından mesleğin sırasına göre seçileceklerdir. Bu Tüzük, yukarıda sözü edilen Muhterem ve en yüksek şekilde Takdis edilmiş Martir (kendisine Şerefler bahşolsun) Üstadımıza, benim ve Kardeşlerimin yapmış olduğumuz yemine sadıktır. Amin.

"Son olarak, ben, Süprem Konseyin emri ve şahsıma tevcih edilmiş olan Süprem otoriteyle, Tarikatımıza ihanet etmiş İskoç Tampliyelerinin afaroz edilmelerini ve onlarla Şövalye Tarikatımızın (Tanrı onlara acısın) sahip olduğu varlıkları gasp eden St. John of Jerusalem Kardeşlerini bugün ve gelecekte, Tampliye Mâbedi dairesinin dışında tutulmalarını söylüyor ve emrediyorum.

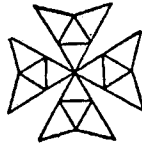
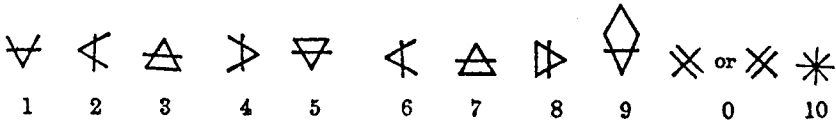
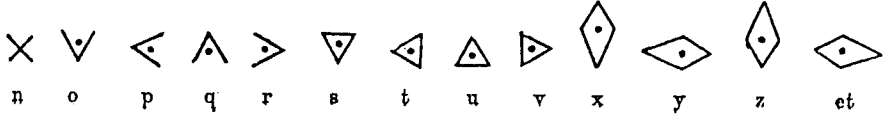
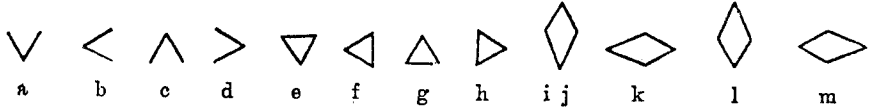
"Bu nedenle, sahte Kardeşler tarafından bilinmeyen ve bilinmeyecek olan ve yoldaş Şövalyelerimize verilecek işaretlerle bunların verilme yöntemini, sözlü olarak, Süprem Konsey'de tayin ettim.

"Bu işaretler, mesleğimizde ilerlemiş ve usulüne ve Tüzüklerimiz uygun tarzda is'ad edilmiş ve yetki verilmiş Tampliye Tarikatı Şövalyelerine, benim yukarıda sözünü ettiğim Yüksek Kumandana tevcih ettiğim ve zamanında Muhterem ve en Kutsal Martir Üstad'ın (kendisine Şerefler bahşolsun) tarafıma vermiş olduğu tarzda, verilecektir. Söylediğim gibi olsun. Amin.

"Ben, John Mark Larmonius, bu vesai ki 13 Şubat 1324 günü düzenledim."

— "Ben Theobald, Süprem Üstatlığı, tanrının yardımıyla, Hz. İsa'nın 1324 cü yılında teslim aldım.....(bu imzanın altında, 1804 yılına kadar varan bir listeyle 22 Üstadın daha imzası bulunmaktadır).

Şifreyi oluşturan harf ve rakamların anahtarı aşağıdaki gibidir:

Alt şekilde görülebileceği gibi harfler, Tampliye ve Malta Şövalyeleri hacını andıracak tarzda düzenlenmiştir. Bu sembol, Charta Transmissionis'in orta sütununun başına resmedilmiştir.

Charta Transmissionis'in orijinali, İngiltere ve Galya Grand Prior'e'sinde muhafaza edilmektedir.

5 aralık 1992 tarihinde Fransa B. Üs.'ünün İngiltere Pro. B. Üs.'1 tarafından İs'ad edilme merasimine, B. Üs. En Muh Can Arpaç'ı temsilen gittim. İs'addan sonra, Agap sofrasında "Grand Prioré des Gaulles"un B. Üs. 1 Daniel Fontaine'in yanına oturdum, ve tabii ki, Charta Transmissionis'den bahsettik. Fontaine Üs. bunu, zamanının en büyük sahtekârlığı olarak niteledi; ancak, bugün Fransa'da, kendi teşkilâtının dışında ve çok sayıda, Tampliye olduklarını iddia eden ve intizamlarını Charta Transmissionis'den aldıklarını ifade eden teşkilâtların da bulunduğunu; bu orta çağlar sahtekârlığının etkisinin halâ sürdüğünü; hattâ bu sözde Tampliyelerin bazılarının, isimlerine "Larmonius" sözcüğünü de kattıklarını ilâve etti.

KAYNAKÇA

Umberto Eco: Foucault's Pendulum

*Dictionnaire des Sociétés Secrètes en Occident; S. 70: Baphomet; s.429:
Templières (les Survivances)*

*Fred J.V. Crowe, F.R.Hist. Soc., etc, A.Q.C. Vol. XXIV, 1911: The Charta
Transmissionis of Larmonius*

Frederick Smyth: Brethren in Chivalry, 1791-1991.

MASONLUK ARAŞTIRMALARINDA METODOLOJİK KAYGI VE DİSİPLİNERARASI YAKLAŞIM

Fuat GÖKSEL

"Mimar Sinan", bir araştırma locasıdır. Buradaki araŐtırmaların eksenini de "Masonluk Tarihi" alıŐmalarıdır. Bu ortamda, dergimizin ilk sayısından başlayarak, masonik tarih bilgimize bilimsel katkı niteliği birçok değerli araştırma ürünleri yayımlanmıŐtır. Bu katkılarının yanısıra, yine masonluk tarihi kaynaklarından yola çıkılarak birçok masonik kavram, masonik değer, tutum ve yaklaşımlar hakkında açıklayıcı, aydınlatıcı, masonik temaları derinlemesine ve geniŐlemesine

irdeleyen inceleme yazıları da çıkmıştır. Bu çaba ürünlerinin değerini ve masonik fikriyatımıza katkısını sayđı ile takdir etmek gerçekten hafiflik, hatta nankörlük olur. Araştırma yapmanın ve katkıda bulunmanın, eleŐtirmekten daha g ve zahmetli olduğunu hepimiz biliriz. Bu araştırmaları yapan kıymetli kardeşlerimizin pek iyi tanıdıkları ve özellikle veri toplama aşamasında boğuşmak zorunda oldukları glklerden baŐlıcası; masonik bilgi kaynaklarının, he-

le tarih çalışmalarının "tek boyutlu" oluşlarıdır.

Resmî kaynaklar (adı üstünde), "resmî" çerçeve içinde kalırlar ve "pek formal" bir görüşü yansıtır. Kişisel çalışmalar (yine adı üstünde), kişisel yaklaşımın damgasını taşırlar. Ekstra masonik kaynaklar, olguyu nakledenin Mason olmayışının ya da olmamış bulunmasının doğurduğu kaçınılmaz görüş noksanlığının işlerini bulanıklıklarını, bir takım yanlış tanımları ve betimleri barındırırlar. Anti-masonik kaynaklar, tarihimiz açısından, bir bakıma aydınlatıcı olmakla beraber, genelde "gerçeğin negatifi" denebilecek ölçüde yanıltıcı olurlar. Bu durumda araştırmacı şöyle bir dilemma ile karşı karşıya kalır:

O, yaptığı çalışmanın deskriptif değerini ve otantisitesinin her şeyin üstünde tutuyor ise, bütün uğraş alanını "belgesel araştırma" türü ile sınırlandıracaktır.

Araştırmacı, "anamlı birtakım tanımlar" yapabilmeyi ve "anlaşılır olma"yı hedef olarak benimsemişse belki de bir ömrü "historiografi" (tarih yazımı) ve eleştirel analiz çalışmalarına vakfedecektir. Bu iki işi birlikte yürütebilen gayretli tarihçiler de vardır. Bu azımsanmayacak güçlük, çalışma konusunun sadece "tarih olma" özelliği ile ilgilidir. Oysa, "masonluk araştırmaları", birçok spesifik tarih" yaklaşımlarında karşımıza çıkan "tek boyutlu bir süreç"in deskriptif incelenişini-

den ibaret değildir. "İpliksi Tarih Anlayışı" adını vermek istediğim bu yalınkat "olaylar katarı", "masonluk" gibi varlığını hem sosyal realitede hem de anlamsal ve kültürel matriste sürdüren çok karmaşık ve yaygın olgular kompleksini anlamağa ve anlatmağa yetmez. İnsan kavrayışının yüzbinlerce yıl önceki bulanıklık dönemlerinden başlayarak, toplumsal bilinç dışında filizlenip, ahlâk sistemlerinin ilk şablonlarında uç veren, insan'ın "insan" hakkındaki algılarının ve yargılarının gelişimini mitolojide, dinler tarihinde, siyasi ve askeri tarihlerle birlikte kültür ve düşünce tarihlerinin her aşamasında adım adım sürdüren bu "yaklaşımlar karmaşası"nın oluşumunu tek gözle görmek tekdille ifade etmek mümkün değildir. Ama bu umut kırıcı görünüme rağmen masonik araştırmalar, hem de gerçeğe dayanan anlamlı araştırmalar yapılabilir... Zaten yapılıyor da.

"Çok Cepheli" bir sosyo-kültürel realite olan "masonluk olgusu"nun hemen bütün cephelerinden, ayrı ayrı incelenmiş olduğunu, incelenmekte olduğunu biliyoruz. "Masonluk Araştırmaları" alanında elde edilmiş yargıların bütünleştirilebileceği, en azından buluşturulabileceği, bir ortak platform oluşturmağa çalışmak, yapılan katkıları daha verimli kılacaktır. Bizim yayın organımız gibi ortamlar, bu amaca esasen hizmet etmektedir. Nice'dir yapılan ve yapılmakta olan bu

bütünleştirme etkinliğinin bir şemasını çıkarmanın yararsız olmayacağına inanıyorum. Bu tablo taslağını okuyucularımızın dikkatine sunarken, özellikle "yöntem kaygısı"nı ve "disiplinlerarası yaklaşım"ın önemini, ön plâna çıkaracağım. Önce, ikinci koşulu ele alalım: "Çok cepheli gerçekler çok cepheden yaklaşmayı gerektirir." Acaba elimizdeki olgunun kaç cephesi, kaç görünümü vardır?

Çocuğun Adını Koyalım:

Yıllar yıllar önce Cemal Nadir Güler'in birkaç kutuya yerleştirdiği bir karikatür dizisi hiç aklımdan çıkmamıştır. Birinci karede "Fatma" adında bir kız var. Deden ve büyükaneden başlayarak kızın çevresindekiler her biri onu ayrı bir isimle çağırıyor: "Fatımetüzzehrâ", "Fâtıma", "Fatoş", "Fadime", "Fadik", "Fifi"...

Her bilim ve her sanat kendi konusu olan realiteyi kendine özgü bir gözlükle görür, kendine özgü kavramlarla anlar, kendine özgü terimlerle dile getirir, öylece tanımlar ve değerlendirir... Bunları ortak bir plâformda buluşturmak, kıyaslamak, soyutlamalar ve genellemeler yaparak genel geçerlik iddiası ile ortaya atılmış (doğru ya da yanlış) tutarlı yargılar bütününe (ya da kuramlara) varmağa çalışmak, eskiden, Felsefe'nin (ya da Felsefeler'in) işi idi.

Geçen yüzyılın ortalarından başlayarak "pozitif gerçek" diye ad-

landırılan verilerin, dinsel doğruya'ya olduğu kadar, metafiziğe göre de daha üstün doğruluk değeri taşıdığı inancının yaygınlaşmış, güçlenmesi, özellikle "pozitif bilimler" (müsbet ilimler) ile uğraşan profesyonel çevrelerde önce metafiziğe, daha sonra da her türlü spekülâtif toptancı yorumlara ve nihayet (idealist ya da materyalist) bütün "Felsefi" sistemlere sıcak bakmayan bir tavrı geliştirdi. Yüzyılımızın başına gelindiğinde, "Analitik Filozofi", "Yeni Pozitivizm" ya da "Bilimsel Ampirisizm" gibi etiketler altında, "Bilgi Kuramı"nı bilimsel bilgi üretimi ölçütlerine oturtmağa çalışan ve Londra Çevresi, Viyana Çevresi gibi "çevre"lerin çabası ile "felsefi" etkinliği "mantık-semantik-dil" problematiğine; "gerçek" kavramını da "bilimsel metodoloji" zeminine yerleştiren akımlar ağırlık kazandı.

Bilimlerde ve bilimlere dayanan teknik disiplinlerde aşırı bilgi patlaması yüzünden uzmanlaşma, kopma ve parçalanma kaçınılmaz hale gelirken, bir yandan da her disiplin, kendi metodolojisini yaratır ve yetkinleştirir oldu. Ancak hemen farkedildi ki, bütün disiplinler, kendi metodolojilerini ortak bir noktada birleştirecek doğrultuda geliştirmektedirler. Bunun en göze çarpıcı sonucu olarak: "Léttres", "Humanities", "Les Sciences des Arts" adı ile anılan kültür bilimleri de dahil olmak üzere, bütün davranış bilimleri, bütün sosyal bilimler (**bu arada tarih**), pozitif bilimlerin

metodolojisini, onların araştırma ve bilimsel bilgi üretme yöntemlerini benimsediler.

Bu bilimlerin hepsinin konu ve yöntemlerinde bir çok **ortak alanlar** doğdu. Dahası, bütün bu disiplinlerle pozitif bilimler arasındaki **"örtüşüm alanları"** çoğaldı. Yüzyılımızın ikinci yarısı başlarken, bilim çevrelerinde "Unity of Science Movement" denilen bütünleştirici akım hız kazandı. Giderek "pek az şeyin uzmanı" olan, hattâ "hiç bir şeyin tam uzmanı olmayan" bazı bilim adamları, bu örtüşüm alanlarının birini veya birkaçını kendileri için uzmanlık alanı olarak seçtiler. Böylece "İnterdisciplines" adı ile anılan birtakım "disiplinlerarası disiplinler", akademik çevrelere girmeğe başladılar. "Kurumlar", "Normlar", "İnançlar", "Değerler" gibi konular; "ahlâk" gibi klâsik felsefe sistemlerinin ayrılmaz parçası sayılan konular bile bu yeni disiplinlerin (hem de pozitif bilim yöntemleri ile araştırma yapan bu bilimlerin) bilgi üretimi yalanlarına dönüştü. İşte, Mimar Sinan Locamızın araştırmayı üstlendiği konu, "Masonluk", her cephesi ayrı ayrı disiplinlerin yöntemleri ile araştırılmayı hak eden ve bütün cephelerinden derlenen verilerin ortak bir zeminde sentezlenmesini belki de en çok bekleyen konulardan biridir.

Metot kaygısını ön plânda tutabilmek için önce "çocuğun bütün adlarını" tanımak, daha sonra bu adlar altında derlenmiş tüm veri-

leri sınırlı sayıda kavramlarla ve terimlerle tartışabilecek "interdisciplin" in sınırlarını çizmek zorundayız.

Şöyle başlayabiliriz:

Masonluk nedir?

Masonluk:

1) Bir sosyal kurumdur ve bu özelliği nedeniyle kurumlar sosyolojisinin araştırma konularından biridir.

2) Bir ahlâk sistemidir, bir değerler sistemidir, bu yüzden de sosyal normları ve normatif sistemleri inceleyen bütün bilimlerin; sosyolojinin, Hukukun, Deontolojinin, Psikolojinin, Psikanalizin, Eğitim Biliminin ayrı ayrı inceleme konularına girer.

3) Evrensel bir alt-kültür'dür. Bu vasfı ile masonluk, başka kültürel antropoloji olmak üzere bütün kültür bilimlerinin ve çok zengin kavramsal ve simgesel içeriği ile iletişim bilimlerinin konusudur.

4) Masonluk tarihsel bir realite, zaman-mekân skalasında yer tutan bir "süreç"tir; bu niteliği ile o, hem de bütün farklı cephelerinin evrimi ile, "süreç"leri genetik yaklaşımla "retrospektif olarak" inceleyen tarihsel disiplinlerin konusudur.

5) "Tarihe sahip" olan ve bir tür "canlı tarih" sayılan masonluk "karmaşık" bir süreçtir. Bu özelliği ile o, kendi dokusunda yer alan (masonik) iç belirleyiciler arasındaki nedensellik zincirlerinin hem yaratıcısı hem de "ken-

disi"dir. Yine tarihsel bir antite ve tarihsel bir oluşum olarak masonluk, kendi varlık alanı dışındaki tarihsel olaylarla çok sıkı ve çok belirleyici neden-sonuç ilişkileri içindedir. Bu özelliği ile o, "Genel Tarih" dediğimiz canlı doku içinde, ancak bağlam (sıyak u sıbak) içinde anlam kazanan ve o canlı dokuya anlam kazandıran bir yapıya sahiptir.

Bu 5. maddede belirttiğimiz tarihsellik özelliği masonluk dediğimiz realitenin (bütün cepheleri ile ve bütün boyutları ile) tarihsel inceleme konusu olmasını gerektirir ve dayatır.

Bir başka deyişle; "**Masonluk Tarihi Araştırması**" demek: Genel tarih, siyasi ve askeri tarih, ekonomi tarihi, teknoloji tarihi, bilim tarihi, sanat tarihi, genel kültür tarihi, dinler tarihi, ahlâk tarihi, hukuk tarihi, felsefe tarihi, psikohistorya gibi disiplinler alanındaki araştırmanın masonik süreç çizgisi üzerinde ve etrafında yoğunlaştırılması, demektir. Bu tarih araştırmasının

çağdaş davranış bilimleri, çağdaş sosyal bilimler, hattâ antropoloji, biyoloji, prehistorya bilgileri ile aydınlatılması gerekir. Bu yapılmadığı takdirde masonluğu ikiyüz yıl önceki masonluğun dili ve kavramları ile anlamağa çalışıyoruz, demektir.

Benim Mimar Sinan'da "Masonluk Araştırmaları" kavramını disiplinlerarası zemine çekmeğe çalışmaktan amacım, bu alanlarda hâsâ yol gösterici olmağa heveslenmek değildir. Buna hiç gücüm olmadığını herkesten çok ben bilirim. Amacım enterdisipliner zemin arayışını dile getirmek ve bunun bir ihtiyaç olduğunu belirtmektir. Araştırmacı kardeşlerimiz bu ihtiyacı çeşitli cephelerden zaten karşılıyorlar. Benimki "çocuğun yadını koymağa" (ya da koydurmağa) çalışmaktan ibarettir. Ortak dil, ortak metot kaygıları, ortak kavramlar oluşmasının gereğine inanıyorum. Bu alanda hiç birşey bilmeden her şey hakkında konuşmak bile belki yarar sağlar. Kim bilir?

MASONLUKTA YARDIMSEVERLİK

Raşid TEMEL

Yardımseverlik, ihtiyacı olanlara karşılıksız yardım eden, yardım etmeyi seven, bundan hoşlanan kimseler için kullanılan bir sözcüktür. Şahsî bir kazanç sağlamadan yapılan insanî bir davranış olarak tarif edilir.

Masonlarda aranan niteliklerin, yardımseverlikle ilgili bazıları şunlardır: 1- İnsanlara karşılık beklemeden iyilikte ve yardımda bulunmak; 2- İnsanlar arasında bulunan farklar nedeniyle ayırım yapmamak; 3- Bütün Masonları birleştiren kardeşlik sevgisini yalnız kendi üyelerimize değil, tüm insanlığa yaymak.

İyilikseverlikten ritüelde de bahis vardır. (Tıpkı yapacağınız iyiliklerin de size herkesin sevgisini sağlayacağı gibi.....) (Siz de karşılık beklemeden çaresizlerin göz yaşlarını silin.....) Ritüel böyle diyor.

Masonlukta ise, yardımseverliğin tarifi için üç belirli yaklaşım görülmektedir: Ritüelik açıdan, uygulama yönünden ve genelde kabul ettiğimiz sosyal düzenden.

Yardımseverlik hizmetle eş anlamlı tutulduğu gibi, hizmet de insan sevgisiyle eş anlamlıdır. Onun için yardım, hizmet ve insan sevgisi kelimelerinin birbiriyle eşit olduğu söylenebilir.

İkinci yaklaşım, yerden göğe uzanan Yakubun merdivenindedir. Bu merdivenin ilk üç basamağı en büyük üç moral kuvveti ramzetmektedir. Akıl ve hikmet ve bütün idarelerin temeli olan İNANÇ, başarıyı sağlayan kuvvet olan ÜMİT ve müşterek gayrete hayatiyet veren ve onu mümkün kılan YARDIMSEVERLİK'tir.

Bizden beklenen başkalarının haklarına saygılı olmak, doğru olmakla birlikte iyilik de yapmamış ve yardımsever olmamız istenmekte ve ruhumuzun cömert ve asil yönlerine uymamız umulmaktadır. Yardımseverliğin ne kuralı nede sınırı vardır. İnanç ve ümidin etkisi kaybolabilir, ama yardımseverliğin etkisi hiçbir zaman kaybolmaz, ölümden sonra bile devam eder. O bütün yükümlülüklerin dışındadır, bütün güzelliği de hür olmasındadır.

Anlaşıyor ki inanç ve ümit, ruhî hakikatler olup gelişmemiz için lüzumlu olduğunu Yakup bize vasiyet ediyor. Eğer bu mistik merdiveni çıkmayı amaç edindikse, yardımseverliğin bunların en büyüğü olduğunu bilerek bu işi yapmalıyız. (R. Baxter 1615-94) in dediği gibi, zorunlu işlerde birlik, belirsiz işlerde hürriyet, herşeyde yardımseverlik.

Bu tariflere göre uygulanan yardımseverliğin üç kavramı vardır:

Birincisi bizim iç çalışmalarımızla ilgili olanıdır. İkincisi bir Mason olarak ruhî ve ahlâkî seviyemizi ortaya koyan yardımseverliktir. Üçüncüsü ise, locamızla toplum ve insanlık arasında bağlantı kuran yardımseverliktir.

Yapılan birçok iyi Masonik hareketlerin en önemli nedeni, derecelerimizin ve bunlarla ilgili çalışmaların verimli bir şekle sokulması ve örnek teşkil etmesidir. Öyleyse yardımseverliğin locamızın iç çalışmalarında önemli bir yeri olacaktır.

Açık seçik görülmektedir ki, Masonik yaşamımızı yerinde tutan, ona güzellik ve gaye veren şeyin dürüst çalışma olduğudur. Eğer bir kardeş muntazaman locasına devam ediyorsa ve isteyerek zamanını ve enerjisini ve öğrenmek uygulamak ve yapılanlardan örnek almak gibi şeylere vaktini uzun bir zaman için verebiliyorsa, bunlar büyük bir özveri ve ağır bir uğraş demektir. Bu da bir tür yardımseverlik olarak düşünülebilir. İç açıdan yardımseverliğin de bir örneğidir. Bu öyle bir bağlantıdır ki, aslında Masonik yaşamımızın kanıdır. Birçok genç ve yaşlı Masonlar, kendi yetişmeleri açısından bunlar yararlanacakları gibi Masonluğa da yarar sağlamış olacaktırlar. Onun için bu birinci misâlde yardımseverlik münbit bir toprakta yetişen enerjik bir davranıştır ki, bunun içinde Masonik çalışmalar büyür, olgunlaşır ve sonuçta yararlı ürünlerini verir.

Yardımsaverliğin ikinci misâli, bireyin daha iyi olmasına, ruhî ve ahlâkî yönlerinin gelişmesine yol açmasıdır. Böylece öldükten sonra yaşamı süresince başardığı işler en iyi bir şekilde hatırlanacak ve yaşayanlar tarafından takdirle anılacaktır. Bu da onun evinde, ailesinde ve toplumda yaptığı yardımsaver işlerin örnekleri olacaktır. Gelecek nesillere yardımsaver bir örnekten daha mükemmel bir miras bırakmak düşünülemez.

Üçüncü misâl, localarla toplum ve genel olarak insanlık arasında bir bağlantı kurarak hizmet vermek olduğudur. Locanın Kuzey Doğu köşesine oturtulduğumuz zaman üstlendiğimiz görev, Allahın ve insanların önünde şakûl gibi doğru yürümektir. Yardımsaver hareketler, Allahın yönünde doğru yürümenin örneğidir. Ama insanların önünde doğru yürümek bundan farklıdır. Burada sadece almak değil vermeyi düşünmenin de büyük bir payı olacaktır.

Eğer toplumumuzda saygı ve hayranlığın bir parçası olmaya sahip çıkmak istiyorsak, topluma birşeyler vermemiz lâzımdır. Evvelâ Masonik kurallarımızı onlara, zamana zemine uygun bir şekilde, açık seçik ve göstermeliyiz. Ancak bu sayede onların saygı, destek ve alâkalarını çekmeye hak kazanmış oluruz. Aksi halde toplum bizleri ne himaye eder ne de tutar. Sadece uygun bir şekilde topluma ulaşabilecek yardımsaver uygulamalar, geçerli ve gerçek olur. Onları ancak bu şekilde aydınlatabilir ve var olduğumuzu gösterebiliriz. Bu sözlerimizden dışarıya açılalım anlamı çıkarılmamalıdır.

Özet olarak Masonlukta yardımsaverliğin bütün safhalarının bir gönül ve el, inanış ve uygulama işi olduğunu unutmayalım. Yani bir kardeşin karakteri ve gelişmesinden edindiği yararlar, hem kendi loca kardeşlerine hem de topluma kadar uzanmış olur. Bütün bu yararlar, hem Masonluğun hem de her Masonun üzerinde toplanmış olur. Böylece bütün insanlığa ulaşır.

Yardımsaverlik evde başlar, derler. Doğrudur. Ama Masonluğun evi, bizim kapalı kapılarımızın ötesinde bütün Dünyaya ve insanlara ulaşanıdır.

BİREYDEN MASONLUĞA EVRİM

Enis Nihat ECER

Birey (fert, individual), bir türün kapsamı içine somut varlıktır. Kişilik (şahsiyet, personalité), birbirine sıkı bir uyumla bağlı bulunan, fonksiyonlar bileşimi halinde beliren bireyliğin en yüksek derecesidir. Yalnız beşer nev'inde kendini gösterir. Hayvanlarda kişilik yoktur. Kişilik, çocukluk çağından ileri yaşantı evrelerine doğru gelişme ve olgunlaşma gösterir. Kişilik, karakter (ıra), mizaç (huy, temperament) ve davranış (behavior) ile karıştırılır. Kişilik, herşeyden önce bütünlük ve birlik ifade eder. Kişilikten bahsedilirken, kişinin,

onu diğer şahıslardan ayırd ettiren bütünlük reaksiyonları ele alınmaktadır. Eski Roma tiyatrolarında aktörün yüzünü örtmek veya değiştirmek için taktığı maskeye (Persona) adı verilirdi. Pragmatik ve sosyal anlam olarak kişilik, bireyin ana çizgilerini, yeteneklerini, inançlarını, değerlerini, mutad uyum modellerini ifade eder.

Her insan dünyaya geldiği zaman fizikî ve ruhî varlığı ile bir bireydir. Zaman içinde, çocuk geliştikçe önce aile, sonra okul ve diğer sosyal kurumlarda eğitim ve telkinlerin etkisinde kalarak

vatandaş ve insanlık görevlerini yapacaktır. Mesleğini yürütecek hale eriştiğinde kişilik, yani şahsiyet kazanmış olacaktır. Sonuç olarak kişilik, bir bireyin bir benlik olarak görüldüğü ve sayıldığı en yüksek ruhî fonksiyon ve bilincin (şuurun) en üstün şeklidir.

Uygarlığın gittikçe gelişmesine rağmen insan olarak niçin saldırganız? Genel olarak öfkenin anlam biçimi saldırganlıkla birlikte olur. Saldırgan davranışların duygusal düzeyinde, öfke ve kızgınlıktan başka, değişik derecelerde kin, nefret, düşmanlık, şiddet gibi bütün yok edici duygular da bulunabilir. Bütün bu kötülüğe dönük duygular da saldırganlığın tetiğini çeker.

Uygarlık geliştikçe insanların, bilgilerinin artması nedeniyle daha uyumlu, daha olgun, hoş görümlü, hümanist olmaları gerektiğini düşünürüz. Oysa ki, uygarlık bakımından en gelişmiş ülkelerin, en kalabalık şehirlerinde saldırganlık (aggression) olayları daha fazla olmaktadır. Hayvanlardan farklı olarak düşünme ve konuşabilme yeteneğini kazanan insanların, yalnız hayvanları yok etme değil, kendi türüne karşı da kıyımı ve bu olayların gittikçe artmasında acaba ne gibi faktörler rol oynamaktadır?

Toprak kavgaları, din farklılıkları, hattâ aynı din içinde mezhep ve tarikat ayrılıklarından, ırk, renk, hattâ sosyal sınıf ayrılıklarından doğan harpler, soy kıyımlar bir dereceye kadar mâkul

görülebilirse bile, günümüzde en ufak bir nedenle, hattâ hiç bir neden yokken, keyfi adam öldürmeler de artmaktadır.

Son senelerde yapılan araştırmalara göre insan beyinin anatomik yapısına uygun olarak, iç içe üç beyine sahip olduğu anlaşılmıştır.

Dr. Paul MacLean bu bölümleri şöyle sıralıyor:

1- Frontal lob altındaki Rhinencephalon (koku beyini) ve ayrıca beyin tabanında, Thalamus altında bazı boz çekirdekler, örnek olarak Corpus striatum'dan oluşan bölgelere R-Brain, yani reptil (sürüngen) beyini adını veriyor. Bu kısımlara ait olan beyin fonksiyonları: Kendini savunma, saldırma ve düşünmeksizin yapılan, tekrarlanan hareketler (Stereotipi), otomatikleşmiş hareketler /yürürken kolları sallama, su da yüzme hareketler v.b.) dir. Bu sürüngen beyin bölgesinde duygular ve düşüncelere yer yoktur. Meselâ, timsah avını yerken gözünden yaş akması duygusal bir olay değildir. Seksüel hareketler, ayrıca beslenme, soyunma, giyinme, temizlenmeyle ilgili hareketler, kendisinden üstün olana boyun eğme, bazı davranışları taklit, ayrıca obsessif-kompulsif nevrozlar, kalabalık kitlelerin histerik davranışları, bazı aldatmacalar, yenilikçi davranışlara karşı düşmanlık besleme ve icabında saldırmalar, bu beyin kısmına ait olaylardır. Gericilik ve bağınazlığı saldırganlığa ka-

dar vardiyan bireyler, muhtemelen reptil beyin impulslarını frenleyememiş kimselerdir!

2- Limbic Brain: İlkel beyin, yani reptil beynin üstünü kuşatmış olan beyin kısmıdır. Evrimde ilkel memelilerin ortaya çıkması ile gelişmeye başlamış olan beyin bölgesidir. Artık anne yavrusuna şefkat gösteriyor, aile ve sürü yaşantısındaki duygusal bağlar gelişmeye başlıyor. Ancak, henüz insanlara ait ruhsal davranışlar gelişmemiş durumda.

3- Neocortex: En üstte "Cortex" adını verdiğimiz beyin kabuğu tabakası. İnsanı insan yapan ve düşüncelerin beşiği olan beyin kıvrımları burada bulunuyor. Dr. Paul MacLean'e göre bu korteks kısmı "icat ve keşiflerin ana-sı ve soyut düşüncelerin babasıdır".

Acaba şiddet artışında genlerin de rolü var mı?

Hollanda'da Nijmegen üniversitesi'nde gerçekleştirilen bilimsel bir araştırmada bozuk bir genin vücutta A enzimi eksikliğine yol açtığı ve bu durumda stres altında bulunan kişinin beyninde, yüksek miktarda hareketliliğe neden olan, bazı kimyasal maddelerin fazla salgılanması sonucu ortaya çıkardığı saptandı. Araştırmayı gerçekleştiren Hollanda'lı bilim adamı Dr. Haan BRUNER, sözü geçen bozuk genin "kötü gen" olarak da tanımlanabileceğini ifade ederek, bu genin ancak kadınları etkilemediğini söyledi. Bu "kötü gen", yalnız

erkekleri etkilemektedir. Bu geni babasından alıp taşıyan kadın ise, aynen oğluna devredebilir. Dr. BRUNER bu araştırma sonuçlarının, insanlarla ilgilenen tüm bilim alanlarında, bugüne kadar bilinen kanıtları değiştirebileceğini savunarak, "kötü doğan insanlar olduğu gerçeğini kabul etmemiz gerekir", demiştir. İslâm bilginlerine göre, insanlar ya "Said" veya "Şakî" olarak dünyaya gelirler. Said olarak yaratılan insanlar daima iyilik yapan, erdemli olmaya namzet kişilerdir. Bu kişilere zorla dahi kötülük yaptırmak imkânsızdır. Buna karşın, şakî olarak yaratılan insanlar ise şekâvet yaparlar, katil olurlar. Vicdan duyguları gelişmemiştir. Psikiyatrik yönden, psikopat yaratılıştaki insanlardır.

Bu bildiriler bize "iyi" veya "kötü" genlerin varlığını hatırlatmaktadır.

Fuat GÖKSEL K.'in, Mimar Sinan Dergisi'nin 89. sayısında neşredilen bir araştırma yazısında, yer yer şöyle tümceler vardır:...."O halde bir canlının genetik materyali herhangi bir gen ve onun beden yapısında, bu genin ekspresyonu olan başka bir biyolojik özellik varsa, onlar yaşamak isteyen, yapısı gereği bencil davranan genlerin marifetidir. O halde ahlâkın temelinde bencillik ve hayat mücadelesi yatar. Aslında mücadeleyi yapan organizma değil, genlerdir." "Biz acaba genlerin oyuncağı mıyız? Bu küçük moleküller kendi kavgalarını yürütürlerken bizi âlet ola-

rak mı kullanıyorlar?" "Şimdi genlerin kuklaları mıyız?" diye bildirmektedir.

Günümüzde, salt saldırganlığa ve öldürmeye yönelen bir gen, izole edilmiş değil. Bu davranışlardan, başka etkenlerin de sorumlu olduğu sanılıyor. Beyindeki bazı enzimler, hormonlar, özellikle nörotransmitterler, davranışlarımızı etkiliyorlar. Bunların arasında, en önemlilerinden biri, keyif, mutluluk ve sükûnet duygularını belirleyen "Seretonin" maddesi. Beynin ürettiği bu maddenin azaldığı durumlarda şiddet davranışları ortaya çıkıyor. Cinâyet işleyen katillerin beyin sıvısında Seretonin maddesi çok düşük miktarda bulunmuş. Bu arada alkolün etkisi hiçbir zaman önemini kaybetmeyecektir. Yapılan istatistiklere göre, her üç saldırgan ve canilerden birinin alkollü olduğu saptanmıştır. Aile yuvası ve eğitimin, saldırgan davranışlardaki etkisi nedir. Aile yuvası ve eğitim, çocuğu ilerde saldırgan davranışlarda bulunmalarından koruyacak olan en önemli faktördür. Günümüzde, gelişmiş ülkelerdeki aile kurumu, büyük sarsıntılar geçirmektedir. Birçok varlıklı ailelerde ana, baba ile çocuk arasındaki ilişkiler yetersiz olmaktadır. Baba erkenden evden çıkmakta, ekseriyetle çocuk uyuduktan sonra eve dönmektedir. Anne, sabah çocuğunu hizmetçiye bırakıp hanım toplantılarına gitmekte ve evine geç dönmektedir. Böylece, çocuk ana ve baba şefkatinden

yoksun büyümekte, karnını gıda ile doldursa bile, aile sevgi ve şefkatini tadamamaktadır.

Şehrimizde banliyö tren koltuklarını kesici âletlerle parçalayıp, etrafındaki eşyaya zarar veren, kirleten, yolcuları bezdiren çocuklardan, yakalananlar arasında, zengin ailelerin çocuklarına da rastlanması düşündürücüdür.

Zekâ özörlüleri döven, yabancıları ve ayyaşları kızdıran, "En büyük Almanya" diye bağırarak, Türklerin evlerini yakıp, katliam yapan Alman gençleri de insanlık sevgisinden yoksun kalmış kişiler. Bu gençleri inceleyen psikiyatristler, yaptıkları testler sonucunda, bu gençlere "Son derece normal canavarlar" adını verdiler. Prof. LEGGEWIE'ye göre bu gençler, "eğitim öksüzleri" idiler. Yazar Peter SCHNEİDER, yeni kuşağın, en basit görgü kurallarından bile habersiz yetiştiğini söylüyor. "Bu çocuklar insanlıktan çıkarılıp, birer canavar haline getirilmiş değiller. Onlara insan olmanın ne anlama geldiği öğretilmemiştir ki, canavarlık öğretilsin! demıştır.

Çocukların terbiyesinde disiplin şarttı, ancak bu disiplin zorbalığa vurdurulmamalıydı. Çocuklar daha özgür yetiştirilmeliydiler. Buna karşın, çocuklara karşı "Bırakınız yapsınlar anlayışı, saldırganlığı onayladığı için çok tehlikeli idi. Bu taktirde saldırganlık davranışı kökleşmiş oluyordu. Sürekli saldırganlık gösteren

çocukların "Asosyal kişilik" gösteren ailelerden geldiği kanıtlanmıştı. Okul başarısızlıkları, öğrencilerde saldırganlığı körükliyordu. Buna karşılık bu çocuklara ilgi ve destek gösterilirse olumlu etki yapıyordu. Zekâ düzeyi (IQ) düşük çocuklarda iyi sonuç alınamıyordu.

"Başarısız" çocuklar, ilerde soyguncu, katil veya terörist olurlarsa bunların en başta gelen sorumlusu okullar ve eğitim sistemiydi. ABD'deki uzmanlar bu yavruların, vakit geçirmeden özel eğitime alınması gerektiğini vurguluyorlardı.

Yaşanılan deneyimler, "sert" cezaların hiçbir işe yaramadığını göstermişti.

İngiliz davranış bilimci Jane GOODALL'ın 1974'te Afrika'dan bildirdikleri, bütün dünyada şok yaratmıştı. Tanganika Gölü'nün kıyılarında, şempanzeler dört yıl süre ile birbirlerini katletmişti. Düşman şempanzeler birbirlerinin organlarını büküp koparmışa çalışıyor, postlarını yırtıyor, hatta ölmüş kurbanlarının kanlarını içmeye çalışıyorlardı. Yavrular analarından koparılıyor, avlanmış hayvan gibi yeniliyordu.

GOODALL, bu şempaze savaşının, o zamana dek öğrendiklerinin tümüne aykırı olduğunu görmüştü. Çünkü böyle bir saldırganlık durumu hayvanlar âleminde hiçbir zaman yaşanmamıştı.

Ruh ve Madde mecmuasının 132. sayısında, Şubat, 1970 tarihinde alınan bir tebliğe ait şu satırlar oldukça ilginç görülmektedir:..."Siz şimdi güneş sistemi olarak yeni bir devreye doğru giriyorsunuz. Yeni tesirler altındasınız. Bizzat galaksiniz de yeni bir galaktik devreye doğru giriyor. Yeni tesirler alacaksınız. Bu tesirlere gerek bünyeniz, gerek hayvanlar, gerek bitkiler, gerekse "cansız" diye tavsif ettiğiniz maddeler tahammül edebilecekler midir? Yoksa edemeyecekler midir? Bunu da düşünmek gerekir. Bunlara hazırlanmak gerekir. Dünya insanlarını bu yola çekiniz. Alay edeceklerinden korkmayın... Bundan sonra kozmik devreye hazırlanacak insanlığa yeni bir yön verilmeli, yeni bir düşünce tarzı zihinlere hâkim olmalıdır. Bu düşünce tarzı gerçek bilimsel yol olmalıdır. Dünyanızın büyük bir felâketin eşiğinde olduğunu idrak etmelisiniz. Dış dünyalardan gelecek yüksek vibrasyonlara adapte olamamak büyük bir felâket olacaktır..."

Acaba, günümüzde frekanslarını henüz keşfedemediğimiz kozmik ışınların etkisi altında mıyız? Saldırganlığın ana nedeni, bu zararlı kozmik ışınlar olabilir mi? Yukarda bahsettiğimiz şempanzelerin saldırganlaşmaları, bu ışınların hayvanları da etkilediğine bir delil olabilir. Bu konuda her ay tekrarlanan bildiğimiz bir örneği gösterebiliriz: Dolunay gecelerinde insanlarda olumlu veya olumsuz, özelliklerle ruhsal

değişiklikler olmaktadır. Kimi yazarlara, şairlere, müzisyenlere "ilham" gelmekte, âşıklar romantikleşmekte, bazı akıl hastaları suç işlemektedirler. Bu olayların nedeni ay ışınlarının fiziksel ve psişik etkileridir. Bilindiği gibi, suların kabarması, denizlerde gel-git olayları aynen insanlarda da ortaya çıkmaktadır. İnsan bedeninin büyük bir kısmı sudur. Beynimiz kafa kemiğine değmez, beyin-omurilik sıvısı içinde yüzer. Bu nedenle ayın çekim kuvvetinden etkilenmemesi imkânsızdır.

Bilindiği gibi, çalışma kılavuzlarımızın birinin 14. sayfasında şöyle bir ibare vardır: "Gökler, biz ölümlülerin gözleri önünde serilmiş açık bir kitaptır. Doğa, bu kitabı satır satır yazmıştır. Bizler, her yüzyılda bu kitaptan ancak bir satır çözebilmekle bütün bir yapıtı okudum, bildim sanırız".

M.:luk, din, felsefe ve âhlak'tan teşekkül eden üç köklü bir ağaca benzer. Bu kökler, bilimle beslenirler. Bu ağacın olgun meyvaları da bizleriz! Ancak M.:luk ken-

dine mahsus bir âhlak sistemidir, din ve felsefelerin etkisinde kalmıştır. Aynı zamanda bir Craft (meslek, sanat)tır. Ana temamız, özgürlük, kardeşlik ve eşitliktir. Bizim özgürlüğümüzün esası, aklın özgürlüğüne dayanır. Aynı anadan doğan "karındaş"lar arasında kıskançlık olabilir, ama biz M....ların kardeş sevgisi kıskançlıktan uzak ve daha saftır. Hepimiz hoşgörülüyüz, tolerans sahibiyiz. Çok sinirlendirici bir olay karşısında bile taşkınlık, saldırganlık göstermemizim nedeni bundandır. Bizler daima, iyiyi, doğruyu, güzeli ararız. Eğer bir gün gelir de bunları bulursak, kendi içimizde kendimizi bulduğumuzu anlarız ki bu da kendini bilmektir.

Nefsi müdafaa hiçbir zaman saldırganlık değildir. Beynimizin derinliklerindeki sürüngenin impulslarını irademizle bastırırız. Biliriz ki öfke ve saldırganlık, insanın kendi kişiliğinin kaybı, kendi nefsine saygısının yok olmasıdır. Hepimiz dünya okulunu en iyi derece ile bitirmek azmindeyiz. Dileriz öyle olsun.

Kaynaklar

- ADASAL. Rasim, Prof.Dr., *Medikal Psikoloji-Cilt.II*
Cumhuriyet G. Bilim-Teknik. Sayı: 373.14.5.1994
Cumhuriyet G. Bilim-Teknik. Sayı: 374.21.5.1994
DİNÇMEN. Kriton, Dr., *Deskriptif ve Dinamik Psikiatri. 1969*
Dictionnaire Larousse. Milliyet, cilt I.S: 377.
Köknel. Özcan, Prof. Dr. *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik. Altın Kitaplar Y.evi*
Öztürk. Lütü. İnsan ve Vahşet. Cumhuriyet Gazetesi. 14.4.1993
Ruh ve Madde Dergisi. Sayı: 132. Ocak, 1971
SAYLAN. Türkân. Prof. Dr. *Cumhuriyet Gazetesi. İnsan ve Vahşet. 18.4.1994*
TEZCAN. Semih. *Mimar Sinan. Sayı: 85.Eylül.1992*

DİL, BELAGAT ve SUSMAK

Güngör ÖCAL

*"Erdem başı tul(dil)"
Kaşgarlı Mahmut.*

İnsanın yaşam süresi ve süreci içinde duygu ve düşüncelerini açıklayabilmesi, karşılıklı yakınlaşmaların temel taşları olan diyalogları oluşturabilmesi için gerekli iletişimi sağlayan yegâne niteliği Dil'dir.

Aynı yerde soluklanan, yiyen, içen, gören ve işiten; ancak aralarında konuşup, anlaşma olanağı bulunmayan insanların oluşturduğu beraberliğe verilen isim, İnsan Topluluğu'dur... Oysa, bu topluluğa anlaşabilmeyi ve dolayısıyla gerçek beraber yaşamak imkânını sağlayan Konuşabilme Yeteneği'ni, yani Dil faktörünü dahil ettiğimizde o kalabalık artık bir "Toplum" meydana getirmiş olmaktadır.

Bir Toplumun "Ulus" olabilmesi için önemli ve şart olan bağ ise, yine Dil'dir. Zira, kişilerin üzerinde yaşadıkları toprağa Vatan anlayışı ile sevgi duymaları; ait oldukları toplumun geçmişine saygı, geleceğine ise, heyecan ile bağlanabilmeleri; yani Ulus olabilmeleri için Dil Birliğinin mevcudiyeti kesinlikle elzemdir.

Beşerin asıl özelliği olan Konuşma Yeteneği ile ona özgü bir işlev olan Düşünme'nin birbirinden ayrılmazlığını savunan Platon düşünmeyi; sessiz halde kendi kendine konuşmak olarak nitelemiştir... Bir başka bilgin olan Wygotski ise, bu anlatımı Düşünme=Dil-Ses şeklinde for-

müle etmiştir... (Ancak, bazı dilbilimcilerin bu yakın ilişkiyi kabul etmemekte ısrarlı davrandıkları da bilinmektedir.)

Bu çalışmamı hazırlarken, benim zihin kıskaçlarımı da, bir hayli sıkıştıran bu soruyla ilgili kişisel kanaatim ise; "dil olmadığı takdirde, düşünme eyleminin de mümkün olamayacağıdır."

Yukarıda belirttiğimiz Wygotski formülündeki Ses'i, eşitliğin diğer yanına taşıdığımızda Düşünme+Ses= Dil olacaktır. Bu da, düşünmenin, seslendirilmiş hale getirilmesinin Dil'e dönüşerek Platon'un konuyu tanımlamak için ifade ettikleri ile paralelleşmektedir.

Ayrıca, Düşünme ve Dil ilişkisi olmaksızın, soyut kavramların "anlam saptamalarının" nasıl yapılacağını irdelediğimizde, tam bir imkânsızlıkla karşılaşmaktayız. Örneğin; Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşlik gibi soyut kavramları belirleyen sözcüklerin, anlam derinliklerine varabilmek için gereken zihinsel eylem olan Düşünme'nin, ancak Dil'in beraberliği ile yapılabileceği kuşkusuzdur... Kanımca, Dil ve Düşünme'nin bu yakın ilişkisini belirleyen diğer bir husus da; konuşma yeteneği gelişmiş bir insanın, düşünme ufkunun da, farkına varılmaksızın kazanılmış bir ivme ile genişleyeceğinin kesin oluşudur.... Dil'de fakir olmak, bireyin düşünme yoluyla üreteceklerinde "verimsiz kişi" olarak bilinmesine neden olacaktır. Oysa bu sorun; Dil'deki kıstlanmışlıktan dolayı, o üretim için gerekli olan Düşünme performansına ulaşamamaktan kaynaklanmaktadır.

* * *

Kişinin mensubu olduğu toplum ile en kuvvetli ilişki aracı olan Ana Dili'nin; bir "Konuşma dili", diğeri ise "yazı dili" olmak üzere iki türünün bulunduğu malûmdur. Toplum içi genel iletişimde, bu iki türün de kullanılması zaruretinin olacağı tabiidir... Ancak "Özel Dil" olarak belirlenen bir ayrı tür daha var ki; biraz üzerinde durmak yararlı olacaktır. Dilbilimcilerin "Sosyolekt" terimi ile de ifade ettikleri bu tür diller; özellikle mesleklere veya "toplum içi gruplara" ait kavramlara göre oluşup, yerleşmiştir. Dolayısıyla, o müşterek kavramlar konusunda tarafların anlaşabilmelerini kolaylaştırırken, aynı gruptan olmanın içgüdüsel yakınlığını da pekiştirmektedir.

Mazisi saygı ile anılan her kuruluşun "Özel Dilinin" de o saygın geçmişi "örf-âdet" anlayışının koruyuculuğu kapsamında bulunması gerekmektedir... Bazı sözcükleri yenileştirme hevesiyle değiştirmek, o dille yapılan konuşmalara bir ahenk, bir armoni katkısı olan güzelliklerin yok edilmesine izin vermektedir. Bugün değiştirilmesi kabul edilen birkaç sözcük, yakın gelecekte, o "Özel Dilin" kaybolması zeminini hazırlayacaktır.

Ozel Dillerin, ait oldukları toplum içi gruplar tarafından, titizlikle korunması ve geçmiş ile gelecek arasında bağlayıcı bir öge olarak yaşatılmaları gerekmektedir.

Tür olarak Masonik Dil de özeldir. Bu dili konuşanlar bazı sembolik ve alegorik anlatımlara dayalı, genelde soyut olan kavramları ifade edebilmektedirler... İşte burada, çok önemli bir noktaya ulaşılmaktadır. Bilindiği üzere, soyut kavramların anlaşılmasında, Sezginin payı çok büyüktür. Sezginin oluşabilmesi ise, kişisel düşünme kapasitesine bağlı olarak, belirli bir süreyi gerektirmektedir. Dolayısıyla, her yeni katılan Kardeşimizin; önce Masonik Dili öğrenmesi ve bu dil ile düşünerek, sezgi gücünü oluşturmaya, elbette ki, bir zaman dilimi içine sığdırılacaktır.

Çırak Kardeşlerimizin daha işin başında iken, sanki ağızları mühürleniyormuş gibi gelen, dillerine sahip olmaları tavsiyesinin odaklandığı nokta işte buradadır.

Maksat; konuşmaların engellenmesi ve "Susunuz" direktifinin uygulanması değildir.

Maksat; susulan dönem içinde Masonik Dili öğrenerek, Masonik Düşünme performansına sahip olabilmek için zamanı değerlendirmektir.

* * *

Söz buraya gelmişken, dikkatlerimiz en eski Masonik belgelerden sayılan Regius'a taşımakta fayda olacağı kanaatindeyim... Bilindiği gibi, bu belgede zikredilen yedi Ana Bilimden ilk üçü olan Gramer, Mantık ve Belâgat, sadece "dil ve düşünme toprağında" filizlenen bilimlerdir.

Bunlardan, pekçok Masonik dökümanda Retorik olarak tanımlanan Belâgat üzerinde, fikir eşinmesi yaparak edindiklerimi aktarmaya çalışacağım.

Terim olarak Belâgat, iki anlamı kapsamaktadır. Bunlardan ilki, inşanda doğuştan varolan "Meleke", diğeri ise "İlim" olmaktadır.

Meleke olarak belâgat; fikrin açık olmakla birlikte, yer ve zamana uygun halde söylenmesidir. Batı dillerinde "eloquence" sözcüğü ile tanımlanmaktadır.

İlim olarak belâgat ise; sözün açık, düzgün, san'atlı ve anlamca zengin olabilmesi için gereken usul ve kaideleri inceleyen bilgi dalıdır... Batı dilleri ve Masonik Literatürde Retorik sözcüğü ile ifade edilen belâgat türü budur.

Günümüzde anlamca eşleştirilmiş olan biri Batı, diğeri ise Doğu kökenli bu iki sözcüğün yapılarında bazı farklılıklar mevcuttur. Örneğin;

- Retorik M.Ö.460'lı yıllarda, Sicilya'da, emekleme dönemini yaşayan demokrasi anlayışı paralelinde doğmuş ve sözün ikna edici biçimde kullanılması yöntemi olarak tanımlanmıştır.
- Belâgat ise, İslâmiyet öncesi Cahiliye döneminde Arab sözlü edebiyatında kendini gösterdiği halde, ancak İslâmiyet sonrası dönemde, bazı esasları kapsayan bir sistem haline gelmiştir.
- Retoriğin sistemleşmesindeki asıl neden, insanların haklarını savunmaları sırasında, karar verici kişileri inandırabilmektir.
- Belâgat 'in sistemleşmesindeki büyük pay; Kuran-ı Kerim ve Hadislerin gerçek yönleriyle anlaşılması ve anlatılabilmesi ihtiyacından kaynaklanmıştır.
- Retorik ile ilgili ilk yazılı döküman, M.Ö.330 yıllarında Aristoteles'in üç ciltlik eseri "Tekhne Rhetorike"dir. Bu yapıt, sözlü iletişimde ikna edici olabilmek esaslarını içermektedir.
- Belâgat kapsamındaki ilk yazılı belgeler, M.S.8 asırda hazırlanmış olup, bunlar Kuran-ı Kerim'in anlaşılmasına yönelik dil, fıkıh ve kelâm ilimlerinin karışık olarak ele alındığı dökümanlardır.
- Retorik, Ortaçağ döneminde, Avrupa kıtasındaki eğitim uygulamasında Lâtince ve Matematik yanında, üçüncü zorunlu ders olarak yer almıştır.
- Belâgat'ın 11. ve 14. asırları kapsayan dönemde, bağımsız bir ilim haline gelmesinden sonra Doğu'da yazılan eserlerde bu kavram asıl konu olarak seçilmiştir. Bu eserlerden en önemlisi, Zamahşehri'nin yapıtı olan "Esas ül Belaga"dır.
- İkna edici, etkili söz söyleme sanatı öğretisi olan Retorik beş ana dala ayrılmıştır. Bunlar:
 - amaca uygun düşüncelerin seçimini içeren "Buluş",
 - düşünce düzenlemesini kapsayan "Düzenleme veya Kompozisyon",
 - kişiye özel anlatım tarzı olan "Üslûp",
 - yukarıda belirtilenleri, anlatım sırası için bir kurgu olarak "Akılda tutmak",
 - "Hitabet yani Söyleyiş"

dallarıdır.

— Düzgün, yerinde ve zengin anlamlı söz söyleme san'atı öğretisi olan Belâgat, üç ana kola ayrılmıştır. Bunlar:

- sözün, hal ve makamın icab ettireceği duruma uygun kullanılmasını öğreten "Meani",
- sözün, manayı en açık biçimde anlatır şekilde seçilmesi ilkelerini öğreten "Beyan",
- sözün süslenmesini, güzelleştirilmesini sağlayan esasları öğreten "Bedi",

kollarıdır.

Retorik ve Belâgatin, zaman içinde, bağımsız birer ilim olmaktan uzaklaştırılarak, edebiyat kavramı içinde eritildiğine şahit olunmuştur. Ancak, içinde bulunduğumuz çağın yaşam gereksinimleri arasında ortaya çıkan "Metin Dili", insanları tekrar retoriğe yöneltmiş ve 1958 yılında Almanya'daki bir üniversite Retorik Kürsüsü kurulmuştur.

Günümüzdeki "sözel iletişim" için insanlar; **açık, düzgün, anlamca zengin ve sanatlı** olmakla birlikte, **ikna edici** niteliği de olan anlatımı tercih etmektedir... Bu tercih, Retorik ile Belâgati, daha kapsamlı bir bütünü oluşturmaya götürmüş ve terim olarak da aynı anlamda kabul edilmelerini sağlamıştır.

* * *

Kaşgarlı Mahmut'un bir erdem olduğunu ifade ettiği; yerinde ve yeterince kullanılması için gerekli itinanın gösterildiği Dildir.

Ne denli başarılı olsa da konuşma, kişinin kontrolü altında olmalıdır. Eğer, kişi konuşmasının kontrolüne girerse, o başıboş gidiş, kesinlikle "başarısızlık durağında" son bulacaktır.

Sözü, sohbeti beğenilen kişilerin de "Konuşma şehveti" za'fından uzak kalabilmeye gayret etmeleri, toplum içi saygınlıkları yönünden büyük önem taşımaktadır.

Doğu edebiyatının büyük şairi Şeyh Sadi'nin, gönülden gönüle seslenebilen kişilere ait manalar ufkunda, bir pırıltı niteliğindeki şu sözlerinde dikkatlerimizi birleştirmemiz gereklidir:

Bilge kişi, yemediğinde bitap düşecekse, elini yemeğe uzatır ve konuşmadığında bir halel gelecektse, söze başlar."

Hakikatin arandığı yolların kaynağı olan bütün öğretiler; kalbe danışılarak söylenen bir sözün uygunluğunun yanısıra, zamanında sus-

manın da, asil selâmet olduğunu belirtmektedir. Bu maksat, yolu yordamınca konuşabilmek için düşünmeyi sağlayabilmek ve konuşurken de, yeri geldiğini anlayarak, sözü "Sükût'a" bağlayabilmektir.

Bazı şartlarda, söylemekten vazgeçtiğimiz bir sözün, kalp duvarımıza çakılı kalmasından kısa bir süre sonra, duyacağımız "gönül huzuru", manevî nimetler mertebesinde güzeldir...

Yine Şeyh Sadi'ye dönerek, kendisinin çocukluk zamanına ait bir anısına kulak verelim:

"Küçüktüm... Bir din gecesi, babamla birlikte uyumuyor, sabah saatlerine kadar Kur'an okuyorduk. Karşı odadaki koca, koca adamlar horul, horul uyuyorlardı... Babacığım, dedim, niçin onlar da bizim gibi Kur'an okumuyorlar da, böyle uyuyorlar?"

A babasının canı... Keşke, sen de uyusaydın da, bu sözleri söylememiş olsaydın."

KAYNAKÇA

- 1- **Prof. Dr. Doğan AKSAN** : "Her Yönüyle Dil" Türk Dil Kurumu Yayınları, Ank. 1990
- 2- **M. Ali AYNI** : "Tasavvuf Tarihi" Kitabevi, İstanbul. 1992
- 3- **İmam-ı GAZALİ** : "İslam Ahlakı" Huzun Yayınevi, İstanbul, 1958
- 4- **Şeyh Sadi-ı ŞİRAZİ** : "Gülistan" Ahmet Halit Kitabevi, İst. 1958
- 5- : "Ana Britannica Gen. Kült. Ansiklopedisi" Ana Yayıncılık, İstanbul. 1986-90
- 6- **Prof. Dr. M. Kaya BİLGEGİL** : "Edebiyat Bilgi ve Teorileri" A.Ü.Edebiyat Fak. Yayınları, Ank. 1980
- 7- : "Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi" Gelişim Yayınları, İstanbul. 1986-90
- 8- : "İslam Ansiklopedisi" T. Diyanet Vakfı Yayınları, İst. 1988-93.

POLYCHRONICON

Koparal ÇERMAN

Bu kelime İngilizce olmasına ve bu adla anılan dökümanlar iki yüz yıldır önemini yitirmemiş olmasına rağmen *Polychronicon*'un dünya edebiyat tarihinde pek adı geçmez. Bu sebeple, bu dökümanın niteliğini ve önemini anlamamış olabiliriz. Oysa masonluğun tarihi ile ilgilenen her kardeşin bu dökümanla ilgili bilgi sahibi olması gerekir, zira onu bilmeden ne masonluğun tarihini, ne ritüellerimizi, ne de *old charges*'ı tam olarak değerlendiremeyiz. Bunların hepsi; sanki mühürlü bir kutu içerisindeymiş gibi bize yabancı kalır.

Ranulf Higdon (Higden'de denir.) Chester'deki manastırında 64 yıl takdis papazlığı yapmış (ayınların sonunda takdis duası okuyan) bir rahipti. 1363 yıllarında öldüğü sanılır. Bu sebeple de 1299 yılından daha sonra doğmuş olamaz. Bu zat bütün ömrünü tarihi olayları içinde toplayan bir döküman hazırlamakla geçirdi. *Polychronicon* denilen bu döküman, dünyanın kuruluşundan Kral 3.ncü Edward'ın hakimiyetine kadar olan zaman içerisindeki bütün olayları kapsar ve yedi ciltten ibarettir." Yazarın tam adı; "Ranulphi Castrensis Cognomine Higdon" olarak geçen kitabın aslı Latince'dir. Higdon'un ölümünden sonra, onunla birlikte çalışmış olan iki derleyici kitabı tamamladılar. Kitabın İngilizce'ye tercümesi ilk olarak John of Trevisa isimli bir şahıs tarafından 1387 yılında yapıldı. Bundan sonra Higdon'un *Polychronicon*'u çok meşhur oldu. Kitap bazen Trevisa ismiyle de anılır. Nihayet, Caxton isimli bir şahıs onu 1482 yılında; yani Kristof Kolomb'un Amerika'yı keşfinden 10 yıl kadar önce, matbaasında bastı, Kristof Kolomb Amerika seferine çıkmadan önce herhalde bu kitabı okumuş olması gerekir. Buna dair deliller de vardır. Bugün bu kitabın yaklaşık yüz adet nüshası mevcuttur. Bunlardan birisi de Lumby ve Babington isimli şahısların yeniden düzenledikleri ve İngiliz hükümeti tarafından "Rolls Series No:41" adı altında kayda alınmış olandır.

Not: H.L.HAYWOOD kardeşimizin MORE ABOUT MASONRY isimli kitabından alınıp aktarıldı. Bazı noktalarda ROY A. WELLS kardeşimizin UNDERSTANDING FREEMASONRY isimli kitabından yararlanıldı.

Polychronicon kelimesi; kolayca anlamını çözebileceğimiz bir kelimedir. Poly; çoğulluk ifade eder, chronicon ise tarihi kayıtlar veya yazılar demektir. Policronicon: Değişik konu ve başlıklar altında tarihe geçmiş olayların anlatımını demektir. Ancak kitap, tarih bilgisinin ötesinde bugünkü ansiklopedilerle kıyaslanabilir bir niteliktedir. "*omnium gatherum*". İyi bir derleyici olan yazar, ne bulduysa bu kitabın içine sokmuştur. Eski ya da modern demeden, tarihi ya da değil diye düşünmeden, bütün olaylar, hikayeler, maceralar, orta çağa ait ilmi kayıtlar, olmadık bilgiler ve bulgular, hulasa herşey vardır bu kitapta. Yazar kaynaklarının doğruluğunu bir esasa dayandırmış da değildir. Okuyucunun ilgisini çekeceğini düşündüğü herşeyi yazmıştır. Mümkün olan olmayan, inanılır inanılmaz her şey iç içe geçmiş, birbirine karışmıştır. O devirde bu türde yazılmış olan ve genel bir ad olduğu için adına Polychronicon denilen başka kitaplar da vardır. Ama bunların içinde Higdon'ununki; bu tür kitaplar içinde en geniş çaplı olanı ve en kolay anlaşılabileni idi. Bu eser giderek daha sonraki yıllarda modern İngiliz yazarları için başvurulana bir kaynak da olmuştur. Böylece; ondan alınma hikayeler ve sözler dünyaya yayılmıştır. Bunların bazılarını, nereden geldiğini bilmeden biz bile duymuş olabiliriz.

14.ncü yüzyıl ortalarında ilk devamlı locanın kurulabilmesi için devlet otoritelerinden müsaade almak ve kuruluşun hukuki niteliklerini açıklamak üzere yazılmış olan yazarı belli olmayan ve aslı bugün elimizde bulunmayan bir kitapçık vardır. İşte adı *old charges* olarak bilinen bu dökümanın elimizde bulunan en eski örneği 1392 ile 1400 yılları arasında yazılmış olan *Regius MS.*'dir. İkincisi de ondan 20-30 yıl kadar sonra yazılmış olan *Cooke MS.*'dir. Bunlar kaybolmuş bulunan orijinal yazıların değişik ve düzeltilmiş nüshalarıdır. Gerek *Regius MS.* gerekse *Cooke MS.*'nin yazarları kendi kitapçıklarını hazırlarken, orijinalinden değil de orijinale ait diğer kopyalardan istifade etmiş olduklarına inanılır. *Cooke MS.* daha eski bir kopyadan alınmıştır ve tarihi açıdan *Regius MS.* den daha önemlidir.

Cooke MS. 'nin yazarı, kitabın 132 nci satırından itibaren başlayan samimi ifadesinde; geometri deyimi ile eş anlamda kullandığı masonluğun tarihine ilişkin bilgiyi, içlerinde Polychronicon'un da bulunduğu bir takım eski kitaplardan aldığını yazar. Bu satırlardaki ifadesi kabaca şöyledir: "Hiç şüphe yoktur ki; yeryüzündeki bütün kuruluşlar içerisinde en nefis biçimde geometriyi kullananlar masonlardır. Bu nokta muhtelif eski kitap ve kayıtlarda olduğu kadar, makbul tarih kitabında, incilde ve hatta Beda'nın hikayelerinde açıkça belirtilir. *Polychronicon*, *De Imagine mundi & Isidorus ethomolegeriaum*, *Methodius episcopus & martyr* de bu hükmü aynen doğrularlar."

Polychronicon diye bahsedilen kitap herhalde Higdon'unkinden başkası değildir. O olmasa bile bu isimdeki her kitabın yukarıda belirtilen içerikte olduğunu kabul edebiliriz. "Makbul tarih kitabı" diye bahsedilen kitap takma adı "kitap kurdu" olan Fransız uyruklu Peter Comestor'un meşhur *Historia Scholastica*'sıdır. Bu zat, sonraları Paris'teki Notre Dame üniversitesinde

rektör olmuş 1178 ile 1189 yılları arasında bilinmeyen bir tarihte ölmüştü. "Beda" ise meşhur kilise ve din tarihçisidir. 731 yılında *Ecclesiastical History of the English Nation* isimli İngiliz'lerin din tarihi ile ilgili bir kitap yazmıştı. *De Imagine* ise; bir Fransız piskoposunun 1100 yılının sonlarına doğru yazmış olduğu bir kitaptır.

İsidorus 570 ve 636 yılları arasında yaşamış Seville piskoposudur. *Sentences* isimli kitabı dini terimler lügatı gibidir. Bu kitaba incil kadar hürmet gösterilirdi.

Methodius da bir dördüncü yüzyıl piskoposudur. "Origen" in karşıtı olarak din şehidi olmuştu.

Şimdi, *Cooke MS.*'nin yazarı çalışması esnasında bütün bu kitapları toplayıp, hepsini de yazı masası üzerinde hazır bulundurmuş olabilir, ama bu o zaman için zor bir işti, bundan daha mantıklısı; bütün bu kitaplardaki konuları da içine alan *Polychronicon*'u önüne açmış olmasıdır. Çünkü kitabında değindiği herşey onda vardır.

Higdon'un *Polychronicon*'u ile *Cooke MS.*'nin paralellik gösteren Jubal ve Tubalcain hikayelerini karşılaştırarak bu konuda bir fikir edinebiliriz. Higdon, Jubal ve Tubalcain hikayesinde diyor ki:

"Lamech iki hanım aldı. Adları Ada ve Silla idi. Onlardan iki oğlu oldu. Ada'dan olan oğlu Jabel kendinden sonrakilere çadır ve barınak, yapmakta önderdi. Tubal ise org ve harbi keşfetti. Silla'dan olan oğlu Tubalcain çekiçle çalışan bir demircidir. Onun kız kardeşi Naamah ise dantel ve örgüyü keşfendendir."

"Tubalcain, demir işi yapan ilk kişidir. O işini yaparken çekicini ahenkle vururdu. Tubal bu çekiç seslerini dinlerken sesler arasındaki ölçüyü ve harmoniyi buldu, bu bilgisini melodide kullandı. O aslında müzik aleti bulan değildir. Çünkü müzik aletleri onun bu keşfinden sonra ortaya çıktı."

Yazar söze devamla; bu aletleri bulan bu san'atı geliştiren Pythagoras'dır diyor. Bir başka yerde de iki sütun hikayesi anlatılır: "İnsanlar, başlarına bir felaketin geleceğini biliyorlardı. Adam dedi ki; bu felaket; ya ateşle ya da suyla gelecektir. Sonra da büyük emeklerle edindikleri bilgiler bir anda yok olacaktır. Bunların muhafazası için, biri mermer diğeri kiremitten iki sütun yaptılar. Mermer sütun bilgileri yangından, kiremit ise selden korumuş olacaktır ve bilgiler insanlığın hizmetinde kalabilecekti."

Cooke MS. 'de 159 ncu satırdan itibaren kaba bir tercümesiyle der ki: "Adam'dan sonra Nuh tufanına kadar yedi çağ geçti. O sırada Lamech isimli bir adam ve onun Ada ve Sella isminde iki karısı vardı. Birincisinden Jabel ve Jubal adlı iki oğlu oldu." Sonra söze devamla, büyük oğlunun geometriyi ve masonluğu bulup insanlara barınaklar yaptığını ve sonra da masonların üstadı olup, ilk şehri kurduğunu söyler. Küçük oğlu Jubal ya da Tubal de müzik ve melodiyi bulmuştur deyip; *Polychronicon*'da yazdığı gibi diyerek oraya

atıfta bulunur. Bundan sonra bu san'atı Pythagoras'ın geliştirdiğine işaret eder. Sonra devamlı: "O bu ilmi ağabeyinin çekiç darbelerindeki ahenk üzerine derin derin düşünerek buldu..." "Tubalcain demircilik san'atının mucidi idi. Onun kızkardeşi 'Neemah' da örme ve dantel san'atını keşfetti. Bu üçüncü kardeş, yapılan günahların cezasız kalmayacağını, bu cezayı tanrının; ya ateşle ya da suyla vereceğini ilk bildiren olmuştur. Onlar da san'at ve bilimi bu felaketten nasıl kurtarabileceklerini toplamı birlikte düşündüler. İki cins taş vardı. Bunlardan birisi ateşte yanmayan mermerdi, diğeri de adına *cacerus* denilen ve suda batmayan bir taşı. Sonra, bu taşlardan iki sütun yaptılar ve ilimlerini yazarak bu taşların içinde sakladılar. Bunu başarabildikleri için Nuh, karısı ve onların oğulları ile karıları ve torunları, toplam sekiz kişi, tufandan sonra dünyayı yeniden kurmak üzere bu kıymetli bilgileri önlerinde buldular."

İşte Old Charges'ın diğer nüshaları şu veya bu şekilde değişik ifadelerle *Polychronicon*'daki bu hikayeyi tekrarlar.

Ana büyük loca, 1722 yılında bütün bu eski "el yazma" kitapları birbiriyle mukayese etmek için önüne toplayıp *Book of Constitutions* (kuruluş kitabı) nı hazırlamak üzere çalışmaya başladığında *Old Charges*'ın ismini vermeden ondan bazı şeyler aktardı. Bunu, kitabın ikinci sahifesindeki paragrafta ve o sahifedeki dipnotta görüyoruz. Orada şöyle der: "Herhalde Adam, çocuklarına geometriyi ve onu kullanma san'atını öğretmişti. Bunu onların san'at ve hünerlerinde görüyoruz. Çünkü Cain bu hüneri kullanarak bir şehir kurdu... Bu san'atıyla da insanlığın yarısının prensi oldu. Onun ahfadı da bu şahane san'atı devam ettirdiler." ve dipnotta: "Diğer san'atların gelişmesine yol açan Tubalcain'in demirciliği ile Jubal'ın müziğidir. Jabel'in barınakları ise, mimari san'atının başlangıcı olmuştur..." İşte bu şekilde görüyoruz ki *Old Charges*'ın yazarının *Polychronicon*'dan aldığı ifadeler uzun yıllar sonra *Book of Constitution*'a da aynen aktarılmış oluyordu.

Old Charges orijinal kitabının yazarı bu dökümanı 1350-1360 tarihleri arasında yazdı. *Cooke MS.* de bunun, ufak tefek düzeltmelerle ona benzer şekilde kaleme alınmış ve devamlı localar için yazılmış bir nüshasıdır. İçindekiler uzun yıllar çıraklara okutulup ezberletilmiş sonraki yıllarda da bunun kopyaları Üstad-ı Muhteremin önündeki kürsüde, locanın hukuksal teminatı ve kutsal bir varlığı olarak kalmıştı. O sırada kardeşler belki de çok azı hariç hepsi operatiftiler. İşte bu sebeple *Old Charges*'e bakarak, eski operatif kardeşlerimizin en çok nelere önem vermiş olduklarını, masonlukta esas aldıkları temel öğelerin neler olduğunu anlamak masonik bilgiler açısından önümüze geniş ufuklar açar. *Cooke MS.*'den öğreniyoruz ki; bu önemli öğeler; mimari ve onun tarihidir. Geometridir ve kısaca ifade etmek gerekirse; özgür san'at ve bilimdir. İlgi odakları önce; bunları ilk ortaya koyanların kimlikleridir... Sonra bunların nesiller boyu elden ele muhafaza edilerek İngiltere'ye kadar ulaştırılabilmiş olmasıdır. Bu bilim ve san'atın orada krali bir

san'at olarak ele alınıp benimsenme olgusudur. İşte *Old Charges*'ın bize yansıttığı bu tarihi aynadan bizim görmemiz gereken önemli nokta; eski operatif kardeşlerimizin de, öyle sıradan bir taş yontucusu olmadıkları, bunun çok ötesinde, evrensel değerler peşinde koşan özgür san'at ve bilimin erbabı oldukları ve bunu gelecek nesillere iletmeye önem veren nadide insanlar oldukları gerçeğidir.

Acaba *Old Charges*'ın yazarı niçin *Polychronicon*'a başvurdu? suali aklımıza gelebilir. Birinci sebep; kitabın yazarının da değindiği gibi, o devrin ilerigelen bilgeleri tarafından bu kitabın kabul edilebilir bir referans oluşu idi. İkincisi; o devrin olanakları düşünülürken, ihtiyaç duyulacak materyallere ulaşmanın kolay olmadığı gerçeği idi. Old Testament çok az insana açıktı. Mamafih, bunu yazar herhalde kullandı ki ondan "bilinen kitap" diye söz ediyor. Lakin orada da geometri ve mimari ile ilgili bilgi yoktur, yahudilikle ilgili bilgeleri ayrı tutarsak, tarihi olayların anlatımı fazla geniş değildir. Buna mukabil *Polychronicon*'u bugünkü ansiklopediler gibi kolayca bulmak imkanı vardı. Yani kısaca bu alıntının özel bir yanı yoktur. Yazar bu hareketiyle her yazarın yapacağı yapmış oluyordu.

Böylece, *Old Charges*'ın yazarı da genelde yapıldığı gibi, loca ve localar için gerekli bilgeleri havi sağlam bir döküman hazırlamak amacıyla elde olan muteber materyallerden istifade etmiştir. Herhalde kendisinden 600 küsur yıl sonra 4 ila 5 milyon masonun bir yol ve hedef gösterici olarak kullandıkları ritüeller hazırlanırken kendi kitabının da referans alındığını düşünebilseydi akli dururdu. Ama ne var ki gerçek budur. Masonik tarihle ilgili böyle birkaç gerçek daha vardır ki hem çok romantiktir, hem de bize birçok konuda ışık tutar.

Old Charges'ın kuralları nesiller boyu, localardaki adaylara ve çıraklara titizlikle uygulandı. Zamanla spekülâtif masonluğa doğru bir çoğalma başlayınca; inisiyasyonların kısa sürede yapılabilmesi ihtiyaç haline geldi. Bu da ancak, *Old Charges*'ın içinde yazılan maddi muhteviyatın üçte birini figürlerle çevirme yoluyla mümkün olabildi. Toplantılarda bu figürler yere çizildi, ya da kara tahtaya yazıldı, böylece göze hitabederek masonik bilgiler daha kısa yoldan yenilere öğretilir, eskilere de hatırlatılabilir oldu. Bu tarz, tabiatıyla bazı sembol ve amblemlerin ortaya çıkmasına yol açtı. G harfi, kutsal sandık, İki sütun, yerdeki siyah-beyaz karolar v.s. gibi. Oysa bunların çoğu da *Old Charges*'a genellikle *Polychronicon*'dan ya da çok az sayıdaki diğer birkaç kitaptan gelmişti. Eğer *Polychronicon* olmasaydı, belki de bu sembol ve amblemlerin çoğuna bugün sahip olamayacaktık. Ritüellerimizde Euclid, Pythagoras, Jubal, Tubal, Cain gibi isimler bulunmayacaktı. Bu sebeple *Polychronicon*'u; ritüellerimizin orijini oluşturan unsurlar arasında sayabiliriz. Bu kanaat bir zorlama değil, belgelerle ispatlanabilir bir gerçektir.

Netice olarak, *Old Charges*'ın yazarı tarafından *Polychronicon*'un bu şekilde önümüze konuşu; ancak masonik tarihçilerin ve bilge üstadlarımızı-

zın üstesinden gelebilecekleri şaşırtıcı bazı suallerin kafamızda doğmasına yol açar ve masonluğu öğrenmek isteyen kardeşler ister istemez bununla boğuşmak zorunda kalırlar. Bu soru masonik geleneklerin ! (Masonik tradition) ne olduğu? sorusudur. Bu soruya bizzat *Old Charges* sebep olmaktadır, çünkü alıntı yaptığı *Polychronicon* Higdon'ununki olsun veya olmasın hep geleneklere (tradition) dayalı bilgiler veriyordu. Aynı soru; *Old Charges*'in *Polychronicon*'la ilgisi olmayarak, bu sefer kendi orijinalinin yazılışından 500 yıl önceki bir olayı anlatırken, "kendi gelenekleri içerisinde çalışan masonların kral Athelstan tarafından toplantıya çağırıldığı" ifadesiyle, ikinci kez ortaya çıkmaktadır. Peki nedir bu *Masonik gelenekler?* (tradition) Acaba bunların farklı bir niteliği mi vardır? Yoksa; mason olan bir kimsenin kabul etmesi gereken ve beklenen bazı kıymetler toplamı mıdır? Yoksa yazılmamış olduğu için yazılı tarihten ayrı ve onun sözü edilmeden yaşayan bir parçası mıdır? Yoksa masonik gelenekler denilen şey tarihi gerçeklerden uzak kulaktan kulağa söylenegelen bir masal mıdır?

Şimdi, bu sorunun cevabını ararken, eldeki kitaplar latince veya ingilizce yazılmış oldukları için bu dillerin kelime yapılarına kadar inmek ve kelime anlamlarında dolaşmak zorunda kalıyoruz. Her dilde olduğu gibi İngilizce'de de zamanla anlamını değiştiren, hatta tam tersi anlamlara dönüşen bazı kelimeler vardır. Son zamanların meşhur etimolojistlerinden Logan Peassall Smith bunları takla atan kelimeler olarak isimlendiriyor (somersault words). Mesela "hell" kelimesi bunlardan biridir. Bir zamanlar anlamı; -yok oluş, işin sonuna varış- iken sonraları sonsuzluk ifade eder biçimde kullanıldığını görüyoruz. Eski Anglo Sakson dilinde, mesajları alıp ileten kişiye "read" denirdi (okuyan anlamında), oysa bu kişiler hiç okuma yazma bilmezlerdi. Diğer bir misal "story" kelimesidir, bu eskiden hayali ve uydurma anlatımlara verilen isimdi. Oysa bugün "History" uydurmanın tam tersi olarak kullanılıyor. İşte anane, gelenek manasına gelen İngilizce "tradition" kelimesi de böyle bir kelimedir, aslı Latince'dir ve İngilizce'ye adapte edilmiştir. Bu sözcük iki kısımdan oluşuyor "trans" ki, kısaltılıp "tra" olmuştur, "dition" da İngilizce'de "do" -yapmak- fiilinden gelir. "dition" -özenle yapılmış veya, değerli eylemler- anlamındadır. Yani Tradition; tespit edilmiş güzel eylemleri bir bayrak yarışında olduğu gibi elden ele, nesilden nesile ulaştırmak anlamına gelir. Buna basitçe; gerçeklerin elden ele iletilmesi de diyebiliriz. Bu anlamıyla "tradition" kaybolması, yok olması istenmeyen gerçeklerin ileriki nesillere aktarılması anlamını taşıyor. Türkçe'de buna karşı kullandığımız anane veya gelenek terimi aynı anlamı taşıyor mu? bilemiyorum.) "Tradition" kelimesinde gerçeklerin iletilmesi yani gerçeklik unsuru çok önemlidir. Geleneği bu anlamda ele alırsak; onun bize kadar getirdiklerine, şüphe ile bakmak şöyle dursun, gerçeğin ta kendisi olarak kabul etmemizde bir mahzur olmaması gerekir. Ama ortaçağın sonlarına doğru bu kelimenin anlamı da takla atıp, gerçeklik unsuru bir yana bırakılarak, kelime -bize kadar ulaşan öyküler ve masallar- anlamında kullanılmış bulunuyordu.

Myth kelimesi orijinalinde "bilgi parçası" demektir. Ama kelimenin bu anlamını pek az insan biliyordu. Bu yüzden de mitolojik hikayeler için aslına nüfuz edemeyen halk arasında anlamı *gizli* olan, gizemli (mystery) hikayelerle karıştı. Neticede myth; tanrılar, şeytanlar, kahramanlar ve bilinmez yaratıklarla ilgili gizli bilgiler içeren hikayeler şeklinde yorumlanır oldu. Böylece kelimenin anlamı da takla atıp terse dönmüş oldu. Efsane (*legend*) kelimesi; -okunan şey- anlamında kullanılıyordu; -bir kitabın birilerine okuması, veya halka okunan bir mesaj- gibi. Zamanla bu kelime de anlam değiştirdi ve yazılı olmayan yani, kayda geçmemiş bilgiler veya hikayeler şekline girdi. Şimdi, buraya kadar söylenenler etimolojik notlardır. Normalde masonik kitaplardan söz ederken belki bu lafların yeri de yoktur. Ancak bunları böylece belirtmekten maksat; masonik gelenekler (tradition) konusunu araştıran kardeşlerin, kelimeler açısından nasıl kaygan bir zeminde dolaşacakları hususunda onları uyarmak içindir. Bir karara varmadan önce, gerçek olan veya söylenegelen *Masonik* efsane, myth, gelenekler, gibi ve benzeri terimler üzerinde büyük bir dikkat sarfederek durmak böylece de masonik gelenekleri zihnimizde berraklaştırmak gerekir. Mesela H.A. bir efsane değildir. Ama masonluk *tarihi* üzerine tamamlanmış iki büyük çalışmada da o bir efsane olarak gösterilmiş ve böyle bir olayın gerçekte var olup olmadığı münakaşasına bile girilmiştir.

Şimdi, aşağıda maddeler halinde belirtilen noktalar akılda tutulursa, bazı yanlışlara karşı zırhlanmış oluruz. Masonik gelenekleri, *Old Charges* ve *Polychronicon*'a yansımaları değerlendirirken, bu noktaları hatırdan tutarak konuyu zihnimizde daha çok açıklığa kavuşturabiliriz.

1. Eğer "Tradition" yani gelenekler, eski ve en basit anlamıyla; "önemi olan şeylerin ve önem verilerek yapılan işlerin, kaybolup gitmemesi için gelecek kuşaklara yollanması" demekse... o zaman tüm masonluğun geleneksel olduğunu söyleyebiliriz. Hatta bunu onun en harikulade bir vasfı olarak kabul edebiliriz. Çünkü masonluk gerçekten de birbirini takibeden 25-30 nesle nadede mücevherlerini bu yolla iletmış bulunuyor.

2. Okuma yazma bilenlerin sayısı azken, baskı ve matbaa daha yokken veya gelişmemişken; işin uzmanları; o işe ait bütün bilgileri; tarihi geçmiş, biyografileri, soy kütüklerini ve işle ilgili teknik bilgilerini hulasa herşeyi şıkır şıkır ezberlerdi. İşin pratisyenleri de; senelik muayyen dönemlerde tek bir kelimesini bile kaçırmadan ve hiç hata yapmadan o işle ilgili bütün öğrendiklerini bu uzmanların önünde tekrarlar, sınav verirlerdi. İşte buna kulaktan kulağa iletişim diyoruz. Modern yazarlar bu iletişime değinirken dikkatsiz davranıp 'gelenek' derler. Olsun... bizler kulaktan kulağa bize kadar ulaşılmış masonik olguların adına kim ne derse desin; onları sanki birer yazılı dökmün gerçeği gibi görebiliriz. Bunu yaparsak, yanlış da olmayız.

3. Yazı ve baskı devri öncesinden beri söylene gelmiş bazı hikayeler vardır. Bunlar bazen kulaktan kulağa iletilmeyen, ama yine de herkesce bilinen şeyler olabilirler. Çünkü bunlar halkın diline ve davranışına yerleşmiş güzel

hikayelerdir. Toplum bunları korur, bayramlarda, özel günlerde bunları anar, tekrarlar. Bunlar tekrarlana tekrarlana geçmiş gibi görünürsede gerçekte yaşanmamış soyut temellere dayanıyor da olabilirler. Bu gibi hikayelere geleneksel dediğinizde, tarihçiler bunların altında yatan gerçeği bulmak için uğraşırlar bazen de aradıklarını bulamayıp bunlara gerçekliği yok diyerek itibar etmezler. Mesela, Kral Arthur hikayesi bunlardan biridir. Eğer masonik gelenek bu tip bir gelenekse, gerçeği kurgudan ayırmaya çalışan bir tarihçi eğer kendisi bir masonsa bu ayırımı yapmaz. Yani kendisi mason olan bir tarihçiden, masonik titreşimler ileten bir ananeye, -bunda gerçeklik yok diye karşı çıkması beklenemez. Buna kardeşler şaşırılmamalıdır. Çünkü, bu onun masonik ahlak görevidir.

4. Masonluktaki bazı geleneklerin halen uygulanıyor olmasının, bu geleneklerin nesiller boyu uygulanagelmış olmasından başka bir sebebi olmayabilir. Eğer bir yenilikçi kalkar da bize; bunu yapmanın daha iyi bir sebebi var mı? diye sorarsa, biz de ona; halen yapılmakta olan şeyin, yapılması için daha iyi bir sebep nerede bulunabildi? diye bir soruyla karşılık verebiliriz. Georg Meredith karşıtlarına: "gençleri tanyın ve onlarla bütünleşin" diye sesleniyordu. Geleneksel yapı içerisinde biz de eski nesillerin uğruna çalıştığımız ve bizim de muhtaç bulunduğumuz değerlerde birleşip onlarla bütünleşiyoruz. Gelişme söz konusu ise, o zaman bu da tatmin edici bir davranış olsa gerektir. Bugün birçok ülkede kardeşlerimiz her yıl "St. John's gününü" (Haziran 23 gündüz ve gecenin eşit olduğu gün) kutlarlar. Masonlukta azizlik ermişlik gibi şeyler olmadığına göre, kutlayış sebebini herhalde sadece geleneklere bağlayabiliriz.

5. Nihayet sonuncu ve en faydalı bir husus olarak şunu belirtmekte fayda vardır. Eğer gelenek konusundaki incelemelerimizde; tarihi bulgular mı? yoksa senaryoyu genişleten geleneksel bakış açısı mı? hangisi? gibi bir ikilem içerisinde kalırsak; mesela Kral Athelstan'ın daveti ile Yorkta yapılan toplantıdaki geleneksel terimi ile kastedilenler bu özellikte olabilir. Çünkü; salt tarihçi gözüyle bakıldığında bazı şeyleri ispat için elde yeterli delil bulunmadığı ileri sürülebilir. O zaman da biz tarihi olanla, tarihi olmayan ananeleri zihnimizde iki ayrı kategoride toplayıp, sonra da bunlara masonik bir gözle bakarak yeni bir senteze ulaşabiliriz.

Mamafih, Kral Athelstan'ın 14 ncü yüzyıl ortalarında; masonların kendilerine özgü geleneklere sahip olduklarına kendi sivil otoriteleri ile birlikte inanmış olduğu bu sebeple de onlara izin vermiş olduğu kolay ispatlanabilir bir gerçektir. Ama bu geleneklerden bazıları için tarihi kanıtlar bulunamamış olabilir, bu sebeple de tarihi olmayabilirler, lakin yenilikçiler karşı çıksa da biz bunlara masonik bir gözle bakarak, tarih içerisindeki mozayiğe oturabiliriz. Çünkü biliyoruz ki tarihi oluşum ağı içerisinde diğer bazı olay ve gerçekler ispatlanamada dolaylı yoldan bunların doğruluğunu kanıtlayabilirler. Bununla beraber şunu önemle belirtmeliyiz ki; Tarihi gerçekliği bulunan ananelerimiz yanında, bu gibileri çok az yer tutar.

Localarda Verilen Konferanslar

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İSTANBUL			
Libertas	Aka Baldaş	Masonluk, Estetik ve Altın Oran	21.09.1994
Ülke	Misak Toros	Sraynerlar	27.09.1994
Devrim	Can Kapyalı	II. Abdülhamit Han ve V. Sultan	
		Murat	14.09.1994
Hisar	Oktay Gök	Eski Mısırdaki Tekris	20.09.1994
Gün	Tamer Ayan	Gilgamiş Destanı'nın M.:ik Yorumu	
Özlem	Enver Tunalı	İstanbul'da Kalmalı mı, Kalmamalı mı?	12.09.1994
İrem	Asaf Tanağar	Görev-Görev Bilinci ve M.: Görevlerimiz	23.09.1994
Güven	Hilmi Erimli	M.: Alfabetesi	22.09.1994
Anadolu	Raşit Temel	Landmarklar	13.09.1994
Sadakat	Aydemir Kınalı	Prince Hall M.:luğ	27.09.1994
Dostluk	Davut Berker	Yeni Çalışma Dönemine Başlarken	29.09.1994
Gelişim	Galip Dolun	Farklı Düşünce ve Farklı İnanca Saygı Duymamızın İki Ana Sebebi	20.09.1994
ANKARA			
Bilgi	Mustafa Özgüç	İngiltere'de M.:luk ve M.:luğun	
	Turgut Sungur	Toplumla İlişkileri	15.06.1994
Çankaya	Haluk Günuğur	M'ik Gizem ve İnisiasyon	24.06.1994
Ahiler	Metin Ercan	Çağlar Boyu Mutluluk Düşüncesi	23.06.1994
Ankara	Can İlbay, Çınar Güner	Niçin Buradayız?	17.06.1994
İlke	Cemal Göncüoğlu	Taş Sembolizması	24.06.1994
Kutup Yıldızı	Güneri Ünal	Mason ve Görev	16.06.1994
Üçnur	Yetkin Aydemir	Erdem	27.06.1994
Gökkuşaağı	Hüseyin Dilek Akarlı	Masonik Adap ve Landmarklar	17.06.1994
Çağ	Metin Ülgüray	Cumhuriyet Döneminde Masonluk	20.06.1994
Uyum	Ziya Utkutuş	Tiyatroda genç bir usta:	
	Sakarya Ulusoy	Ferhan Şensoy	09.06.1994

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	EB. MAŞ. İNTİKAL TARİHİ
Rıfat İnel	İstanbul 1912	17.05.1952	Sadık Dostlar	21.05.1994
Cihat A. Renda	Yanya 1911	22.06.1962	Freedom	16.06.1994
Adnan Arusan	Manisa 1934	21.11.1979	Manisa	21.06.1994
Cemal Haluk Pekcan	İstanbul 1931	17.05.1976	Dostluk	11.08.1994
Faiz Poroy	Selanik 1908	02.12.1956	Freedom	01.09.1994

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ – HER ŞEY YAŞAR

Eb. Maş'a İntikal eden kardeşlerimize Ev .:'in U.:' Mi.:'ndan sonsuz mağfiret ve kederli ailelerine ve bütün kardeşlerimize sabırlar dileriz.

MİMAR SİNAN

Organ of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

CONTENTS

4. Message of the M.W. Grand Master..... Can ARPAÇ
11. Message of the M.W. Grand Master Can ARPAÇ
17. Grand Master Nafiz Ekemen Ahmet AKKAN
21. Grand Master Halit İ. Arpaç Ahmet AKKAN
23. Volumes of the Sacred Law in Freemasonry Tamer AYAN
42. The Symbol of the Two Headed Eagle
used in different culturesTaner YİDİNLİGİL
51. Knights Templar and
the Charta Transmissions Celil LAYIKTEZ
59. Methodologic care and interdisciplinary
approach in Masonic research Fuat GÖKSEL
64. Benevolence in Freemasonry Raşid TEMEL
67. Evolution of the individual to
Freemasonry Enis Nihat ECER
73. Language, eloquence and silence Güngör ÖCAL
79. Polychronicon Kaptan ÇERMAN
87. News from Lodges Mimar SİNAN
88. Obituaries Mimar SİNAN

Adress : 25, Nuruziye Sokağı — Beyoğlu / İSTANBUL

YEAR : 1994

NO : 93

